

Samhällets säkerhet och beredskap

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap och den del av proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret som rör informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer samt tillhörande motioner.

Utskottet föreslår att riksdagen *godkänner regeringens förslag* om mål för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar, om att inrätta en ny myndighet med planeringsuppgifter för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap den 1 juli 2002 och om beslutanderätten i frågor om utbildning av personal för kommunal räddningstjänst och sotningsväsende.

Utskottet föreslår också att riksdagen *antar regeringens förslag* till lag om ändring i lagen (1982:821) om transport av farligt gods, lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10) och lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Utskottet har inget principiellt att invända mot vad regeringen i propositionen anför om vilka verksamheter *utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet*, när det gäller höjd beredskap inom det civila försvaret och svåra påfrestningar på samhället i fred, bör finansiera. Utskottet anser alltså att anslag som anvisas för höjd beredskap också skall kunna användas för insatser som stärker beredskapen vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

I frågan som rör *ett gemensamt radiokommunikationssystem* kan utskottet konstatera att den av statsrådet Mona Sahlin utsedda förhandlingsmannen i konkreta punkter föreslagit ett tillvägagångssätt i den fortsatta hanteringen av denna fråga. Utskottet utgår ifrån att regeringen nu aktivt arbetar vidare utifrån förhandlingsmannens förslag. Utskottet förutsätter att inriktningen fortsatt skall vara att få till stånd ett landstäckande gemensamt system för radiokommunikation. Vad utskottet anför om ett gemensamt radiokommunikationssystem bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet understryker på nytt vikten av samordning och tvärssektoriella lösningar för hela samhällets *skydd mot informationsoperationer*. Utskottet kan

konstatera att det pågår en mycket snabb utveckling när det gäller frågor om hur samhällsviktig infrastruktur skall kunna skyddas mot informationsoperationer. De åtgärder som regeringen redovisar får ses som steg på vägen i en utvecklingsprocess. Regeringen bör därför om ett par år följa upp erfarenheterna av den nya strategin och ordningen och göra en övergripande översyn av verksamheten samt redovisa denna för riksdagen.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns elva reservationer och tre särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	5
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	6
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Propositionens huvudsakliga innehåll	9
Utskottets överväganden	10
Politiska utgångspunkter m.m.	10
Politikområden och utgiftsområde	11
Ekonomiska utgångspunkter	13
Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.....	13
Ny anslagsstruktur för det civila försvaret.....	15
Ersättning till kommuner och landsting.....	16
En struktur vid fredstida krishantering och för civilt försvar	17
Myndigheternas ansvar m.m.	17
Samverkansområden	20
Ny myndighet med planeringsuppgifter för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap.....	22
Planeringsprocessen	28
Samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv	29
Krishantering.....	30
Erfarenheter i fråga om krishantering.....	30
Information.....	32
Nationell nivå – Regeringskansliets roll.....	33
Länsstyrelsernas ansvar vid en svår påfrestning på samhället i fred och i krig	37
Kommuners och landstings beslutsfattande vid extraordinära händelser	40
Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet.....	41
Forskning och utveckling	44
Vissa frågor om civilt internationellt fredsfrämjande, förtroendeskapande och humanitär verksamhet	44
Redovisning av prioriterade områden för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred	47
Kommunal räddningstjänst, hälso- och sjukvård samt polisverksamhet.....	48
Terrorism.....	53
Elförsörjning	54
Telekommunikationer	58
Skydd mot informationsoperationer	63

Beredskap mot nukleära, biologiska och kemiska risker och hot	73
Allvarlig smitta	74
Nedfall av radioaktiva ämnen	75
Kemikalieolyckor, transport av farligt gods och större olyckor till sjöss med allvarigare utsläpp som följd.....	76
Försörjning med vatten.....	77
Naturolyckor och dammsäkerhet	79
Transporter	81
Radio och TV m.m.	82
Ekonomiska kriser	85
Massflykt av personer som söker skydd i Sverige	86
Postbefordran.....	86
Utbildning inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	87
Huvudmannaskapet för Statens räddningsverks skolor m.m.	87
Breddad utbildning för den kommunala räddningstjänsten m.m.	90
Allmänt om vidtagna åtgärder inom verksamhetsområdet skydd mot olyckor	93
Vissa ändringar i lagen om transport av farligt gods	95
Reservationer.....	97
1. Regelsystemet i det nya krishanteringssystemet (punkt 3) (m).....	97
2. Krisberedskapsmyndighetens uppgifter m.m. (punkt 6) (m)	97
3. Krisberedskapsmyndighetens uppgifter m.m. (punkt 6) (kd)	98
4. Krisberedskapsmyndighetens uppgifter m.m. (punkt 6) (fp).....	99
5. Regeringskansliets roll m.m. (punkt 8) (m, kd, fp).....	99
6. Hälso- och sjukvården (punkt 12) (kd)	100
7. Elförsörjning (punkt 13) (kd, mp)	101
8. Skydd mot informationsoperationer (punkt 15) (fp).....	102
9. Huvudmannaskapet för Statens räddningsverks skolor (punkt 18) (v).....	103
10. Utbildningsbehov på högskolenivå för samhällets säkerhet och beredskap m.m. (punkt 19) (v, mp)	105
11. Rekrytering av deltidsanställda brandmän (punkt 21) (v, mp).....	105
Särskilda yttranden	107
1. Polisverksamhet och beredskapspoliser m.m. (punkt 11) (v)	107
2. Skydd mot informationsoperationer (punkt 15) (m)	107
3. Utbildningsfrågor för den kommunala räddningstjänsten (punkt 20) (v).....	108
Bilaga 1	
Förteckning över behandlade förslag.....	109
Propositionen.....	109
Följdmotioner till proposition 2001/02:10.....	109
Följdmotioner till proposition 2001/02:158.....	110

Motioner från allmänna motionstiden	112
Bilaga 2	
Regeringens lagförslag	114
2 Lagtext	114
2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:821) om transport av farligt gods	114
2.2 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)	115
2.3 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)	116

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Mål för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar

Riksdagen godkänner regeringens förslag om mål för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:158 punkt 4.

2. Investeringar inom utgiftsområde 6

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö21 yrkande 1.

3. Regelsystemet i det nya krishanteringssystemet

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fö2 yrkande 2 och 2001/02:Fö19 yrkande 2.

Reservation 1 (m)

4. Ändring i plan- och bygglagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10). Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:158 punkt 2.

5. En ny myndighet med planeringsuppgifter för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap

Riksdagen godkänner regeringens förslag att inrätta en ny myndighet med planeringsuppgifter för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap den 1 juli 2002. Därmed bifaller riksdagen regeringens proposition 2001/02:158 punkt 5.

6. Krisberedskapsmyndighetens uppgifter m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fö18 yrkande 2, 2001/02:Fö19 yrkande 5, 2001/02:Fö20 yrkandena 3 och 4, 2001/02:Fö22, 2001/02:Fö217 samt 2001/02:Fö271.

Reservation 2 (m)

Reservation 3 (kd)

Reservation 4 (fp)

7. Erfarenheter i fråga om krishantering

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fö19 yrkande 1 och 2001/02:Fö261.

8. Regeringskansliets roll m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fö18 yrkande 1, 2001/02:Fö19 yrkande 3 och 2001/02:Fö20 yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (m, kd, fp)

9. Länsstyrelsernas resurser m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö19 yrkandena 4 och 8.

10. Finansiering av civila internationella insatser

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö21 yrkande 2.

11. Polisverksamhet och beredskapspoliser m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fö18 yrkande 3 och 2001/02:Fö19 yrkande 6.

12. Hälso- och sjukvården

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:158 punkt 3 och avslår motion 2001/02:Fö19 yrkandena 11 och 12.

Reservation 6 (kd)

13. Elförsörjning

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö19 yrkandena 9 och 10.

Reservation 7 (kd, mp)

14. Gemensamt system för radiokommunikation

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om ett gemensamt system för radiokommunikation. Därmed avslår riksdagen motion 2001/02:Fö19 yrkande 7.

15. Skydd mot informationsoperationer

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fö2 yrkande 5, 2001/02:Fö10 yrkandena 8 och 9, 2001/02:Fö12 yrkande 9, 2001/02:Fö18 yrkande 4, 2001/02:Fö20 yrkandena 5–8 samt 2001/02:Fö208.

Reservation 8 (fp)

16. Försörjning med vatten

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö19 yrkande 13.

17. Information vid katastrofer till människor med utländsk bakgrund

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö241.

18. Huvudmannaskapet för Statens räddningsverks skolor

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö21 yrkandena 3 och 4.

Reservation 9 (v)

19. Utbildningsbehov på högskolenivå för samhällets säkerhet och beredskap m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö21 yrkandena 5 och 6.

Reservation 10 (v, mp)

20. Utbildningsfrågor för den kommunala räddningstjänsten m.m.

Riksdagen godkänner regeringens förslag i fråga om beslutanderätten i frågor om utbildning av personal för kommunal räddningstjänst och sötningstväsande. Därmed bifaller riksdagen regeringens proposition 2001/02:158 punkt 6 och avslår motion 2001/02:Fö21 yrkandena 7 och 8.

21. Rekrytering av deltidsanställda brandmän

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö21 yrkande 9.

Reservation 11 (v, mp)

22. Vissa ändringar i lagen om transport av farligt gods

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1982:821) om transport av farligt gods. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:158 punkt 1.

Stockholm den 14 maj 2002

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Ola Rask (s), Rolf Gunnarsson (m), Berndt Sköldestig (s), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c), Runar Patriksson (fp), Kurt Kvarnström (s) och Charlotta L Bjälkebring (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition (prop. 2001/02:158) Samhällets säkerhet och beredskap och del av propositionen (prop. 2001/02:10) Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (avsnittet om informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer) jämte tillhörande motioner.

Utskottet har som ett led i sin beredning fått föredragningar av företrädare för Överstyrelsen för civil beredskap och Rikspolisstyrelsen. Utskottet har härutöver i vissa frågor inhämtat sakupplysningar från Regeringskansliet och berörda myndigheter.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisar regeringen ett planeringssystem för beredskapen vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt vid höjd beredskap. Vidare lämnas en redogörelse för hur strukturen för krishantering i samhället skall förstärkas. Regeringen föreslår att en ny myndighet med planeringsuppgifter vid höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred skall inrättas. Ett nytt politikområde – Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar – introduceras för att säkerställa att en tillräcklig förebyggande verksamhet bedrivs och att en tillräcklig krishanteringsförmåga åstadkoms. Ett förändrat finansieringssystem för svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap beskrivs. Ansvarsförhållanden gällande krishantering, planering och vidtagande av åtgärder för att möta svåra påfrestningar på samhället i fred och inför höjd beredskap preciseras. Dessutom presenteras en strategi och organisatorisk struktur för informationssäkerheten i samhället.

Utskottets överväganden

Politiska utgångspunkter m.m.

Regeringen

Inledningsvis framhåller regeringen bl.a. att *sårbarheten i vårt samhälle* kan öka i takt med utvecklingen och därmed också osäkerheten. Informationssystem kollapsar, elsystem slås ut, översvämningar lamslår stora delar av ett land, viktiga kommunikationssystem slutar att fungera eller epidemier utbryter. Den gemensamma miljön utsätts för påfrestningar och infrastrukturen möter nya utmaningar. Terroristangrepp är ett reellt hot. Naturkatastrofer och väpnade konflikter avlöser varandra i vår omvärld.

För att få ett säkrare samhälle krävs att samhällets aktörer arbetar gemensamt och mot samma mål. Regeringen arbetar kontinuerligt för att öka säkerheten och minska sårbarheten och för att alla berörda i vårt samhälle skall ha ett gemensamt mål. Under det senaste decenniet har fokus alltmer flyttats från den relativt stabila hotsituationen under det kalla kriget till en situation präglad av turbulens där olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred starkt påverkar vår världsuppfattning.

Beredskapen mot hot som i huvudsak skall mötas av det svenska totalförsvaret beskrevs i höstens försvarsbeslut. Syftet med denna proposition är att skapa en bättre samlad förmåga att möta andra extraordinära händelser.

Efter denna inledning redovisar regeringen de *politiska utgångspunkterna* för det nya planeringssystemet för beredskapen vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt vid höjd beredskap.

De politiska utgångspunkterna är följande.

- Lokal krishanteringsförmåga – grunden för samhällets krishantering.
- Behovet av samverkan.
- Vidgat användningsområde för anslagen inom verksamhetsområdet det civila försvaret.
- Utökade möjligheter för Försvarsmakten att stödja andra myndigheter.
- Samverkansområden – bättre beredskap.
- Ny struktur för informationssäkerhetsarbetet.
- Ny myndighet för krishantering.
- Ökad internationalisering.
- Det civila försvarets inriktning.

Regeringen betonar vidare också betydelsen av *samhällets basförmåga*, som utgörs av den grundläggande robusthet och beredskap som finns inbyggd i samhället. Regeringen framhåller vidare bl.a. att grunden för det civila försvaret är samhällets fredstida robusthet och flexibilitet. Med utgångspunkt i denna grund vidtas de civila försvarsåtgärder som krävs för att kunna möta de ökade krav som kan uppstå vid ett väpnat angrepp.

Vid planering och utformning av beredskapsåtgärder skall aktörer inom respektive område eller verksamhet säkerställa en samordnings- och samverkansförmåga. Inom *det civila försvaret* skall det alltid finnas en tillräckligt hög grundförmåga för att möjliggöra handlingsfrihet att hantera förändrade förutsättningar i framtiden samt kunna motstå hot om och begränsade insatser mot civila funktioner eller infrastruktur i form av sabotage eller begränsat användande av fjärrstridsmedel. En tillräckligt hög grundförmåga skall också finnas för att bidra till samhällets totala motståndsförmåga mot informationsoperationer och för att kunna stödja Försvarmakten.

I det inledande avsnittet tar också regeringen upp *begreppet helhetssyn*, som regeringen i proposition (prop. 2001/02:10) Fortsatt förnyelse av totalförsvaret har angivit kan ges åtminstone tre olika tolkningar. För att ge en tydligare vägledning i planeringen kan tolkningarna i vissa avseenden behöva utvecklas. Det gäller dels vilket ansvar som olika aktörer skall ha för att beredskapsåtgärder vidtas inför olika slag av hot, dels finansieringen av åtgärder. Helhetssynsprincipen måste också ha ett samband med ansvarsprincipen. Mot bakgrund av detta utvecklar regeringen i propositionen tillämpningen av helhetssynen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om politiska utgångspunkter m.m.

Politikområden och utgiftsområde

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag om mål för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

Regeringen

Regeringen bedömer att ett nytt politikområde bör inrättas som omfattar beredskap och förmåga vid olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred.

Regeringen föreslår att målet för politikområdet benämnt Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar skall vara att

- minska risken för konsekvenserna av olyckor och svåra påfrestningar på samhället och
- minska lidande och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i andra länder.

Målet skall ersätta det av riksdagen 1997 beslutade målet för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred samt det av riksdagen 2000 beslutade målet för politikområdet Skydd mot olyckor.

Skälen för regeringens bedömning och förslag är att förbättra helhetssynen i planeringen. Införandet av det nya politikområdet är ett sätt att betona underifrånperspektivet i den civila beredskapsplaneringen och sammanhanget mellan förmåga att hantera vanligt förekommande olyckor och förmåga att hantera mer extrema situationer.

Ett viktigt syfte med att skapa det nya politikområdet är att säkerställa att tillräcklig förebyggande verksamhet bedrivs och att tillräcklig krishanteringsförmåga åstadkoms i händelse av att en svår påfrestning på samhället i fred inträffar. En god nationell krishanteringsförmåga ger också en god grund för svensk medverkan i internationella krishanteringssituationer. Genom att höja förmågan inför fredstida extrema situationer ökas också grundförmågan att motstå ett väpnat angrepp, och en god grund skapas för de åtgärder som eventuellt kan behöva genomföras under en anpassningsperiod.

Regeringen anser att väl genomförda förebyggande insatser medför såväl minskat lidande som bättre samhällsekonomisk användning av resurserna. Den förebyggande verksamheten utgör därför en viktig del i ambitionen att minska risken för och konsekvenserna av en svår påfrestning på samhället i fred.

Det nya planeringssystemet som redovisas i denna proposition kommer att medföra en ökad samordning av planeringen och åtgärder för svåra påfrestningar på samhället i fred och för höjd beredskap. Det finns emellertid också skäl för att skapa bättre samordning mellan förmågan inom nämnda områden och samhällets förmåga vid vanligt förekommande olyckor, dvs. de krav som dagligen ställs på samhället då det gäller både förebyggande åtgärder och krishantering. Härigenom förstärks både helhetssyn och underifrånperspektiv.

Regeringen avser föreskriva att politikområdet indelas i verksamhetsområdena skydd mot olyckor och svåra påfrestningar. Verksamhetsområdet skydd mot olyckor bör även i fortsättningen avgränsas till att avse verksamhet som i dag bedrivs inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret.

Regeringen bedömer också att *politikområdet Försvarspolitik* i fortsättningen bör benämnas politikområdet Totalförsvaret och att *Utgiftsområde 6 Totalförsvaret* i fortsättningen bör benämnas *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om politikområdena och utgiftsområde. Utskottet tillstyrker således att riksdagen godkänner regeringens förslag om mål för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

Ekonomiska utgångspunkter

Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Utskottets bedömning och förslag i korthet

Utskottet anser att anslag som anvisas för höjd beredskap också skall kunna användas för insatser som stärker beredskapen vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Fö21 (v) yrkande 1.

Regeringen

Regeringen bedömer att investeringar inom det civila försvaret, den verksamhet som Statens räddningsverk bedriver inom verksamhetsområdet skydd mot olyckor och Kustbevakningens verksamhet bör finansieras över utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Åtgärder för att motstå svåra påfrestningar på samhället i fred bör i huvudsak finansieras över andra utgiftsområden. Ofta innebär åtgärder för att förbättra förmågan vid höjd beredskap samtidigt en förbättring av förmågan vid en svår påfrestning på samhället i fred.

Övnings- och utbildningsinsatser på nationell, regional och lokal nivå för att förstärka den områdesvisa samordningen och samverkan vid svåra påfrestningar på samhället i fred bör i ökad utsträckning kunna finansieras över utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Vidare bör åtgärder för att förstärka skyddet mot nukleära, biologiska och kemiska hot samt för att öka samhällets informationssäkerhet och skydd mot IT-relaterade hot kunna finansieras inom utgiftsområdet.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. vad försvarsutskottet angav i betänkandet (bet. 2001/02:FöU2) Försvarsbeslut för 2002–2004. Utskottet anförde då bl.a. att det är rimligt att de resurser som anvisas för att bygga upp en beredskap inför krig och krigsfara även skall kunna få användas för att förebygga särskilt svåra påfrestningar på samhället i fred. Utskottet framhöll att detta dock inte innebär att resurser för investeringar för svåra påfrestningar på samhället i fred som i dag i första hand anvisas för detta behov och därmed finansieras över andra utgiftsområden skall finansieras över utgiftsområde 6 Totalförsvar. Detta är en viktig utgångspunkt för regeringens bedömning.

I syfte att förbättra samhällets resursanvändning bör åtgärder inom beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap samordnas både vad avser verksamhet och finansiering. Regeringen anser således att utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet, när det gäller höjd beredskap inom det civila försvaret och svåra påfrestningar på samhället i fred, bör finansiera

- investeringar avseende svåra påfrestningar på samhället i fred som samtidigt i hög grad stärker förmågan vid höjd beredskap,

- övnings- och utbildningsverksamhet som syftar till att ge samhället tillräcklig krishanteringsförmåga på lokal, regional och nationell nivå för såväl svåra påfrestningar på samhället i fred som höjd beredskap,
- investeringar för höjd beredskap samt
- viss internationell fredsfrämjande och humanitär verksamhet.

Inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar bör utgiftsområdet även fortsättningsvis finansiera den verksamhet som Statens räddningsverk bedriver inom verksamhetsområdet skydd mot olyckor samt Kustbevakningens verksamhet. Åtgärder inom verksamhetsområdet svåra påfrestningar bör liksom i dag i huvudsak finansieras över andra utgiftsområden om inte investeringen avser de områden som anges ovan. I dessa fall finansieras åtgärden över verksamhetsområdet det civila försvaret.

Ambitionen är att de principer för finansiering inom verksamhetsområdena svåra påfrestningar och civilt försvar även kommer att medföra en produktivitetökning avseende resultatet av vidtagna åtgärder, dvs. en ökad grad av robusthet och beredskap i förhållande till mängden vidtagna åtgärder. Av detta följer att de sammanlagda utgifterna för ovan beskrivna åtgärder beräknas att rymmas inom nu givna ramar för utgiftsområdet.

Motion

I *kommittémotion Fö21 (v)* av Berit Jóhannesson m.fl. framhålls att det i många sammanhang har påtalats att de åtgärder som görs i syfte att göra det civila samhället och dess infrastruktur robust också positivt påverkar vår förmåga att möta den mest påfrestande situationen – väpnat angrepp. Regeringens uttalande om att resurserna skall utformas efter behovet av höjd beredskap, anser motionärerna vara ett steg bakåt i diskussionen. Regeringens förslag – som citeras i motionen – menar motionärerna är otydliga.

Riksdagen bör därför uttala att de anslag som tidigare anvisats för höjd beredskap också skall kunna användas för insatser som stärker samhällets beredskap mot svåra påfrestningar då detta väsentligen ökar förmågan att klara ålagda uppgifter under höjd beredskap. En möjlig förstärkning av denna innebörd vore att betona att utgiftsområdets resurser skall kunna användas för att stärka samhällets säkerhet och beredskap i vid mening, så länge som det är säkerhetspolitiskt motiverade åtgärder (*yrkande 1*).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att en viktig utgångspunkt i regeringens bedömning för hur investeringar inom utgiftsområde 6 skall finansieras är utskottets uttalande i denna fråga hösten 2001 (bet. 2001/02:FöU2 s. 27), som också återges ovan.

Utskottet har därför inget principiellt att invända mot vad regeringen i propositionen anför om vilka verksamheter utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet, när det gäller höjd beredskap inom det civila försvaret och svåra påfrestningar på samhället i fred, bör finansiera.

För att förbättra samhällets resursanvändning bör således åtgärder inom beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap samordnas både vad avser verksamhet och finansiering. Utskottet anser alltså att anslag som anvisas för höjd beredskap också skall kunna användas för insatser som stärker beredskapen vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Utskottet ser positivt på att ambitionen är att de principer för finansiering inom verksamhetsområdena svåra påfrestningar och civilt försvar även kommer att medföra en produktivitetsökning avseende resultatet av vidtagna åtgärder.

Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört torde *kommittémotion Fö21 (v) yrkande 1* bli tillgodosett och avstyrks därför av utskottet.

Ny anslagsstruktur för det civila försvaret

Regeringen

Regeringen bedömer att verksamhetsområdet det civila försvaret bör finansieras från ett anslag. Vidare bör den föreslagna Krisberedskapsmyndigheten och Styrelsen för psykologiskt försvars förvaltningsutgifter finansieras över ett anslag för respektive myndighet.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att den planeringsstruktur som nu skapas måste, för att kunna upprätthålla en tillräcklig förmåga oavsett hotbild, vara mer flexibel än den tidigare funktionsindelningen. Det gäller såväl själva indelningen av de i propositionen beskrivna samverkansområdena som deras finansiering.

Regeringens förslag till anslag för det civila försvaret kommer i budgetpropositionen för 2003 att ha sin utgångspunkt i det planeringsunderlag som Överstyrelsen för civil beredskap utarbetat i samverkan med berörda myndigheter och andra organ. I fortsättningen kommer den i propositionen redovisade Krisberedskapsmyndigheten att lämna motsvarande underlag avseende resursfördelningen per samverkansområde och verksamhet som avses bedrivas av myndigheter inom respektive samverkansområde. Myndigheter och kommuner kommer att delta i processen genom att lämna förslag till verksamhet som man avser att bedriva inom ett samverkansområde. Förslagen vägs sedan samman av Krisberedskapsmyndigheten i det planeringsunderlag som skall lämnas till regeringen.

I samverkansområdena ingår ett stort antal myndigheter som tillsammans bidrar till att kravet på förmåga tillgodoses. Samtidigt är de olika områdena i viss mån beroende av varandra. Det måste därför vara möjligt att även under löpande budgetår göra avvägningar såväl inom som mellan respektive område. Regeringen anser därför att verksamhetsområdet det civila försvaret bör finansieras över ett anslag.

När det gäller de avgifter som tas ut inom elförsörjnings- och telekommunikationsområdet och som redovisas mot inkomsttitel på statsbudgeten anvisas i dag motsvarande belopp på anslag som disponeras av Affärsverket

svenska kraftnät respektive Post- och telestyrelsen. Regeringen anser att dessa myndigheter även i fortsättningen bör disponera belopp motsvarande avgiftsuttaget inom ramen för det nya anslaget.

Genom att det inte kommer att finnas någon myndighet motsvarande en funktionsansvarig myndighet kommer det att till stor del vara en uppgift för Krisberedskapsmyndigheten att mot bakgrund av regeringens beslutade planeringsförutsättningar betala ut belopp till de olika myndigheterna som skall bedriva verksamhet inom respektive samverkansområde. Detta hindrar inte att regeringen genom villkor och beloppsgränser kan öronmärka belopp för särskilt prioriterade verksamheter eller angelägna projekt. Det är enligt regeringen angeläget att Krisberedskapsmyndigheten ges möjligheter att bli den mycket väsentliga del av den nya krishanteringsstrukturen som avsetts. Myndighetens här angivna befogenhet att påverka resursfördelningen är en sådan möjlighet.

Ansvarsfördelningen mellan Krisberedskapsmyndigheten och andra berörda myndigheter skall vara tydlig. Berörda myndigheter skall i god tid ges tydliga och rimliga planeringsförutsättningar.

Utöver det nya anslaget för det civila försvaret bör för Krisberedskapsmyndigheten och Styrelsen för psykologiskt försvar anvisas var sitt anslag avseende utgifter för myndigheternas förvaltning.

Mot bakgrund av ovanstående avser regeringen således i budgetpropositionen för 2003 föreslå riksdagen att anvisa tre anslag inom det civila försvaret i stället för nuvarande tio.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om en ny anslagsstruktur för det civila försvaret.

Ersättning till kommuner och landsting

Regeringen

Regeringen avser att under 2002 besluta om förhandling med Svenska Kommunförbundet om ersättningen till kommunerna mot bakgrund av att de regionala mål- och riskanalyserna för planeringen av verksamhet vid höjd beredskap skall ses över samt mot bakgrund av behovet av planering vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Förhandlingen skall beakta förslagen från Utredningen om kommuners och landstings beslutsfattande vid extraordinära fredstida händelser i samhället avseende riskplanering och den fortsatta beredningen av dessa och ske i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen. Utredningens förslag ligger i linje med förslaget från Sårbarhets- och säkerhetsutredningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om ersättning till kommuner och landsting.

En struktur vid fredstida krishantering och för civilt försvar

Myndigheternas ansvar m.m.

Utskottets bedömning och förslag i korthet

Utskottet anser att det fortsatta arbetet när det gäller lagstiftningen på området bör genomföras sektorsvis för att på så sätt säkerställa kvaliteten i den helhetssyn som skall präglar arbetet. Utskottet ser det som angeläget att få en samlad författningsmässig lösning presenterad av ansvarsförhållandena m.m. vid en svår påfrestning på samhället i fred.

Utskottet, som är väl medvetet om att frågan är komplex och behöver grundligt övervägas, förutsätter dock att regeringen nu vidtar vissa författningsmässiga åtgärder utifrån ett helhetsperspektiv när det gäller ansvar, skyldigheter och befogenheter vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Fö2 (m) yrkande 2 och Fö19 (kd) yrkande 2.

Regeringen

Regeringen bedömer att alla statliga myndigheter bör, i syfte att *stärka krishanteringsförmågan*, analysera om det finns sådan sårbarhet eller sådana risker inom myndighetens ansvarsområde som mycket allvarligt kan nedsätta förmågan hos verksamheten inom området.

Samtliga statliga myndigheter bör vara skyldiga att i sin verksamhet beakta totalförsvarets krav. De bör även planera för att under höjd beredskap kunna fortsätta verksamheten så långt det är möjligt med hänsyn till personaltillgång och övriga förhållanden. Regeringen anser att det finns skäl att peka ut ett antal statliga myndigheter som skall åläggas ett särskilt ansvar för att vidta de förberedelser som behövs för att möta svåra påfrestningar på samhället i fred och inför höjd beredskap.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att varje statlig myndighet bör för att stärka sin krishanteringsförmåga ha till uppgift att genomföra en analys av den sårbarhet eller de risker som kan finnas inom myndighetens ansvarsområde och som mycket allvarligt kan nedsätta förmågan hos verksamheten inom området (sårbarhetsanalys). Analysen bör årligen uppdateras och redovisas till Regeringskansliet. Sårbarhetsanalysen skall avse sådana tillstånd som kan uppstå när en eller flera händelser utvecklar sig eller trappas upp till

att omfatta flera delar av samhället. Tillståndet skall vara av en sådan omfattning att det uppstår allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner som kräver att insatser från flera olika myndigheter och organ samordnas för att man skall kunna hantera situationen och därmed begränsa konsekvenserna.

Regeringen anser att ett antal samverkansområden bör fastställas. Inom dessa områden bör myndigheter pekats ut och ges ett särskilt ansvar i vissa situationer. Ansvaret kan innefatta att planera och vidta de förberedande åtgärder som krävs för att minska risken för att en svår påfrestning uppkommer samt för att kunna hantera en sådan situation om den ändå skulle inträffa. Myndigheterna kan även få till uppgift att genomföra de förberedelse- och anpassningsåtgärder som krävs för att verksamheten helt eller delvis skall kunna upprätthållas vid höjd beredskap. En utpekad myndighet, nedan benämnd samverkansmyndighet, bör alltså kunna tilldelas ett särskilt ansvar vad gäller svåra påfrestningar och/eller vid höjd beredskap. Några myndigheter kan få ett särskilt ansvar vid svåra påfrestningar, andra enbart vid höjd beredskap och vissa vid såväl svåra påfrestningar som vid höjd beredskap.

Regeringen anser att ingen myndighet skall pekats ut som ansvarig för den övergripande planeringen inom respektive område. De utpekade myndigheterna bör ha ett gemensamt ansvar för att säkerställa planeringen inom området.

Samverkansmyndigheter, som särskilt pekats ut, bör ha ansvar för att planera och vidta förberedelser för att förebygga svåra påfrestningar på samhället i fred och i det fall de inträffar begränsa deras verkningar. Myndigheterna bör samverka med andra berörda myndigheter, landsting, kommuner, sammanslutningar och näringslivet. De bör även ta initiativ till forsknings- och utvecklingsinsatser inom verksamhetsområdet. Om en svår påfrestning inträffar bör de hålla regeringen informerad om händelseutvecklingen.

Samtliga statliga myndigheter bör vara skyldiga att i sin verksamhet beakta totalförsvarets krav. De bör även planera för att under höjd beredskap kunna fortsätta verksamheten så långt det är möjligt med hänsyn till personaltillgång och övriga förhållanden. Planeringen bör ske i samverkan med andra berörda myndigheter, landsting, kommuner, sammanslutningar och näringsidkare.

Regeringen anser att vad som ovan har anförts om myndigheters ansvar och skyldigheter bör *regleras i en förordning* som omfattar såväl fredstida kriser som höjd beredskap för att understryka vikten av en helhetssyn i planeringen. I en bilaga till förordningen bör anges vilka samverkansområden som skall finnas och vilka myndigheter som skall ingå i respektive samverkansområde. Närmare föreskrifter för verkställigheten av förordningens bestämmelser bör den nya Krisberedskapsmyndigheten få utfärda. Nuvarande funktionsindelning upphör därmed att gälla från halvårsskiftet 2002.

Motioner

I två *kommittémotioner* – *Fö2 (m) yrkande 2* av Henrik Landerholm m.fl. och *Fö19 (kd) yrkande 2* av Åke Carnerö m.fl. tas frågor upp som rör regelsystemet i det nya krishanteringssystemet.

I motion Fö2 (m) framhålls att den utveckling som vi har sett under de senaste åren och som vi ser framför oss gör emellertid gränsen mellan det fredstida behovet av resurser som kan användas vid olika fredstida påfrestningar och de totalförsvarsresurser som anskaffas för krigsfara och krig är på väg att suddas ut. Inte bara av det skälet att det alltid är svårt att förutsäga om en händelse är en begränsad påfrestning eller om den är ett första steg i en mer allvarlig påfrestning på samhället som innebär krigsfara eller att krig utbryter.

Nuvarande regelsystem medger emellertid inte en smidig övergång mellan påfrestningar på det fredstida samhället och den situation som uppkommer vid krigsfara eller i krig. Det är därför nödvändigt att utveckla och förtydliga regelsystemet så att en smidig övergång kan ske samtidigt som alla samhällsresurser effektivt kan utnyttjas då samhället och dess medborgare utsätts för påfrestningar. Denna utveckling och förtydligande av regelsystemet är särskilt nödvändigt för kommuner och länsstyrelser.

I motion Fö19 (kd) framhålls att ett sammanhållet krishanteringssystem utifrån en helhetssyn som baseras på områdesansvaret hos kommuner, länsstyrelser och regering bör stärka samhällets förmåga att hantera kriser som berör många samhällssektorer. De olika myndigheterna måste därför få det mandat och de resurser som krävs för att kunna genomföra ett effektivt säkerhets- och beredskapsarbete. Det är därför viktigt att i lagar och förordningar konkretisera de förändringar som krävs för att förverkliga det nya krishanteringssystemet. Kristdemokraterna anser att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett konkret och heltäckande förslag på de lag- och regelförändringar som krävs i sammanhanget.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har behandlat frågan om ansvar och befogenheter vid en svår påfrestning vid flera tillfällen och då bl.a. understrukit det angelägna i att skyndsamt åtgärda oklarheter i ledningskedjans ansvarsförhållanden vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Vid utskottets senaste behandling av denna fråga (bet. 2000/01:FöU5 s. 9–10) anfördes bl.a. att regeringen i mars 1999, bl.a. mot bakgrund av utskottets tidigare uttalanden i denna fråga, beslutat att Regeringskansliet departementsvis skall utföra en genomgång av behov av åtgärder och författningsreglering inom de områden som kan bli berörda vid en svår påfrestning.

I propositionen redovisar nu regeringen bakgrunden till de s.k. sektorsgenomgångarna och anför bl.a. att införandet av en övergripande lagstiftning, som ger myndigheter befogenheter i fredstida kriser som inte är att betrakta som olyckshändelser i räddningstjänstlagens mening, har diskuterats vid olika tillfällen. En del av de situationer som då avsetts omfattar svåra påfrestningar på samhället i fred. Enligt vad regeringen också redovisar i propositionen ger inte regeringsformen utrymme för någon form av generell fullmaktslagstiftning som även omfattar fredstida förhållanden.

Utskottet anser att det fortsatta arbetet när det gäller lagstiftningen på området bör genomföras sektorsvis för att på så sätt säkerställa kvaliteten i den helhetssyn som skall präglade arbetet.

Utskottet vill i sammanhanget också peka på den särskilde utredarens förslag i betänkandet Extraordinära händelser i kommuner och landsting (SOU 2001:105). I betänkandet föreslås att en särskild lag skall stiftas om förfarandet, kompetens m.m. i kommuner och landsting vid extraordinära händelser. Enligt den föreslagna lagen skall en särskild krisledningsnämnd, som kan utgöras av kommunstyrelsen, träda i funktion vid extraordinära händelser. Krisledningsnämnden får överta verksamhetsområden eller delar därav från andra nämnder i den utsträckning som fullmäktige har beslutat för nämnden. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att samtliga statliga myndigheter bör vara skyldiga att i sin verksamhet beakta totalförsvarets krav. Det finns således skäl att peka ut ett antal statliga myndigheter som skall åläggas ett särskilt ansvar för att vidta de förberedelser som behövs för att möta svåra påfrestningar på samhället i fred och inför höjd beredskap.

Utskottet ser därför mycket positivt på att regeringen anser att myndigheters ansvar och skyldigheter bör regleras i en förordning som omfattar såväl fredstida kriser som höjd beredskap för att understryka vikten av en helhetssyn i planeringen.

Utskottet anser att de frågor som motionärerna pekar på alltför är mycket viktiga. Utskottet ser det som angeläget att få en samlad författningsmässig lösning presenterad av ansvarsförhållandena m.m. vid en svår påfrestning på samhället i fred. Utskottet, som är väl medvetet om att frågan är komplex och behöver övervägas grundligt, förutsätter dock att regeringen nu vidtar vissa författningsmässiga åtgärder utifrån ett helhetsperspektiv när det gäller ansvar, skyldigheter och befogenheter vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Något uttalande från riksdagens sida utöver vad utskottet ovan anför anser utskottet därför inte vara påkallat. *Kommittémotionerna Fö2 (m) yrkande 2* och *Fö19 (kd) yrkande 2* avstyrks av utskottet.

Samverkansområden

Regeringen

Regeringen bedömer för att möjliggöra en *effektiv planering av särskilt viktiga verksamheter* avseende svåra påfrestningar på samhället i fred respektive vid höjd beredskap att dessa verksamheter bör delas in i *samverkansområden*. Indelningen av myndigheterna i samverkansområden bör ske utifrån en bedömning av det inbördes sambandet mellan deras verksamheter. De utpekade områdena och myndigheterna bör kunna ändras över tiden med hänsyn till samhällsutvecklingen och förändringen av de risker som samhället kan tänkas utsättas för.

Skälen för regeringen bedömning är att regeringen anser att vissa statliga myndigheter inom de olika samverkansområdena bör åläggas ett särskilt ansvar.

Regeringen anser att en indelning i samverkansområden bör vara flexibel i den meningen att nya områden skall kunna tillföras eller att ett område skall kunna utgå om samhällsutvecklingen och förhållandena förändrats i något avseende. Detsamma bör gälla för de myndigheter som ingår i ett samverkansområde. Indelningen i områden skall inte innebära en begränsning utan samverkan mellan de olika områdena kommer självfallet att behöva ske. Särskilt gäller detta den samplanering som krävs av sjukvårdens insatser vid spridning av t.ex. allvarliga smittämnen och giftiga kemikalier.

Regeringen anser att det för närvarande bör finnas en planering inom följande områden:

- teknisk infrastruktur,
- transporter,
- spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen,
- ekonomisk säkerhet,
- områdesvis samordning, samverkan och information samt
- skydd, undsättning och vård.

De fyra första områdena kan sägas kännetecknas av att det är områden som är särskilt känsliga för störningar och där störningarna medför stora konsekvenser för samhället.

De två sista områdena blir i stort sett alltid berörda vid en svår påfrestning och vid höjd beredskap. Därför bör det inom dessa områden finnas en förmåga att samverka i en krissituation. När det gäller räddningstjänst, hälso- och sjukvård samt polisverksamhet utgör de grundläggande verksamheter för att minska konsekvenserna för samhället om en svår fredstida påfrestning skulle inträffa och vid höjd beredskap.

Verksamheten inom de föreslagna samverkansområdena skall ersätta den planering som hittills har skett inom ramen för det civila försvarets funktionsindelning. Den skall också ersätta den särskilda planeringen avseende svåra påfrestningar på samhället i fred.

Den förordning om myndigheternas ansvar som regeringen avser att utfärda skall endast reglera de statliga myndigheternas verksamhet. För att lösa sina uppgifter måste myndigheterna samverka med berörda kommunala organ, sammanslutningar och näringsidkare. I detta arbete är det viktigt att ta till vara de resurser som finns inom näringslivet och de frivilliga försvarsorganisationerna.

Frivilliga insatser är uttryck för folkligt engagemang och utgör en viktig del av samhällets beredskap. Den frivilliga verksamheten är ett nödvändigt inslag i samhällets beredskap. För att skapa en bättre krishanteringsförmåga, och framför allt för att skapa ett robust och motståndskraftigt samhälle, bör såsom regeringen tidigare har nämnt denna typ av engagemang uppmuntras och tas till vara i det reformerade krishanteringssystemet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om samverkansområden.

Ny myndighet med planeringsuppgifter för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap**Utskottets förslag i korthet**

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag att inrätta en ny myndighet med planeringsuppgifter för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap den 1 juli 2002.

Utskottet föreslår också att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10).

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Fö18 (m) yrkande 2, Fö19 (kd) yrkande 5, Fö20 (fp) yrkandena 3 och 4, Fö22 (s, c), Fö217 (kd) samt Fö271 (s).

Regeringen

*Regeringen föreslår att en ny myndighet med samordnande planeringsuppgifter vad avser beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap skall inrättas den 1 juli 2002. Regeringen anser att den nya myndigheten bör ha namnet *Krisberedskapsmyndigheten*.*

Regeringen föreslår också att Överstyrelsen för civil beredskap inte längre skall ha möjlighet att med stöd av 13 kap. 7 § plan- och bygglagen (1987:10) överklaga beslut om lov eller förhandsbesked inom skydds- eller säkerhetsområden. Krisberedskapsmyndigheten skall i stället ha motsvarande möjlighet att överklaga beslut.

I propositionen anger regeringen som *skäl för förslaget om att inrätta en ny myndighet* att riksdagen hösten 2001 beslutade med anledning av regeringens förslag att Överstyrelsen för civil beredskap skall läggas ned den 30 juni 2002 (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2, rskr. 2001/02:91).

Riksdagen gav regeringen som sin mening till känna att det bör vara en uppgift för riksdagen att besluta om inrättandet av den nya planeringsmyndigheten. Av utskottets betänkande framgår att utskottet såg det som utomordentligt angeläget att den nya planeringsmyndigheten kan börja sin verksamhet i omedelbar anslutning till att Överstyrelsen för civil beredskap läggs ned.

Som *skäl för förslaget att ändra i plan- och bygglagen* anför regeringen bl.a. att eftersom Överstyrelsen för civil beredskap skall läggas ned måste myndigheten tas bort från 13 kap. 7 § lagen.

Krisberedskapsmyndigheten skall ha samordnande planeringsuppgifter för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och civilt försvar. Regeringen anser därför att den nya myndigheten bör ha möjlighet att över-

klaga beslut om lov eller förhandsbesked inom skydds- eller säkerhetsområden. Förslaget om ändring i plan- och bygglagen medför inte några kostnadskonsekvenser. Lagändringen skall träda i kraft den 1 juli 2002.

Regeringen anser att *Krisberedskapsmyndighetens uppgift* bör vara att verka för en samordning i planeringen vad gäller verksamhetsområdena svåra påfrestningar och det civila försvaret. Regeringen anser att den nya Krisberedskapsmyndigheten skall lokaliseras till Stockholm. Regeringen tar därmed fasta på vad försvarsutskottet uttalade i yttrandet 1999/2000:FöU4y. Verksamheten vid den enhet som Överstyrelsen har fått regeringens uppdrag att organisera i Sollefteå bör ingå i Krisberedskapsmyndigheten fr.o.m. den 1 juli 2002 och även fortsättningsvis bedrivs i Sollefteå. Utredaren skall enligt direktiven överväga om ytterligare funktioner skall överföras från Stockholmsregionen till Sollefteå.

I propositionen redovisar regeringen sin syn på vilka uppgifter som den nya myndigheten bör ha. I det följande återges ett sammandrag av dessa.

Krisberedskapsmyndigheten bör i nära samarbete och tillsammans med ansvariga samhällsorgan verka för att stärka och samordna samhällets krishantering, bl.a. genom analys av omvärldsutvecklingen. Den bör också på begäran kunna ge stöd till ansvariga myndigheter om en allvarlig kris uppstår. Gränsdragningen mellan Krisberedskapsmyndigheten och övriga myndigheters ansvar skall emellertid vara tydlig.

Krisberedskapsmyndigheten bör svara för övergripande analyser av samhällsutveckling, omvärldsförhållanden, beroendeförhållanden mellan viktiga samhällsfunktioner och deras sårbarhet, övergripande sektoranalyser i samverkan med berörda myndigheter samt övergripande samordning av forsknings- och utvecklingsarbete.

Krisberedskapsmyndigheten bör särskilt verka för att med bibehållande av ansvarsprincipen stärka krishanteringsförmågan hos länsstyrelser och kommuner. Myndigheten bör ha förmåga att vid en svår påfrestning på samhället i fred kunna bistå Regeringskansliet med främst områdesvisa lägesredovisningar, om Regeringskansliet så begär.

Krisberedskapsmyndigheten bör i sitt arbete tillvarata kompetens som redan finns inom andra myndigheter och organisationer. Myndigheten skall exempelvis inte bygga upp en egen forskningsresurs utan utnyttja befintliga resurser vid t.ex. universitet, högskolor och andra forskningsinstitut samt myndigheter.

Krisberedskapsmyndigheten bör ha en beredskap för att kunna stödja Regeringskansliet vad avser internationellt arbete, bl.a. i frågor rörande EU:s krishantering, i de avseenden uppgifterna omfattar Krisberedskapsmyndighetens nationella ansvarsområden. Krisberedskapsmyndigheten bör även inom ramen för sitt ansvarsområde kunna ha uppgifter inom EU:s område *Civil protection*. Krisberedskapsmyndigheten bör vidare ha en förmåga att stödja Regeringskansliet i det löpande PFF-arbetet.

Krisberedskapsmyndigheten bör ha ett särskilt ansvar för att samordna de uppdrag och det organisationsstöd som ges till de frivilliga försvarsorganisat-

ionerna för de behov av frivillig personal som föreligger inom det civila försvaret och under en svår påfrestning på samhället i fred. Uppdragen skall ges av Krisberedskapsmyndigheten till de frivilliga försvarsorganisationerna i nära samverkan med ansvariga myndigheter.

Krisberedskapsmyndigheten bör ha ett sammanhållande myndighetsansvar för samhällets informationssäkerhet.

Till Krisberedskapsmyndigheten bör knytas ett råd för samverkan med näringslivet. Rådet bör vara sammansatt på ett sådant sätt och ha sådana uppgifter att det blir en väsentlig faktor i myndighetens arbete med att utveckla samverkansformer mellan offentlig sektor och näringsliv på området. Myndigheter som ingår i samverkansområdena bör utveckla samarbetet med näringslivet inom sina respektive ansvarsområden.

Regeringen anser att Krisberedskapsmyndigheten bör ha uppgifter inom informationsberedskapen. Den verksamhet som Styrelsen för psykologiskt försvar bedriver för att skapa förutsättningar för en god förmåga att säkerställa en konkret och fullständig myndighetsinformation bör därför överföras till Krisberedskapsmyndigheten. Detsamma bör gälla Styrelsens nuvarande uppgift att bedriva och medverka i utbildning.

Styrelsen för psykologiskt försvar kommer i fortsättningen att bedriva verksamhet inom främst områdena massmedieberedskap och totalförsvarsinformation. Därutöver skall Styrelsen för psykologiskt försvar fullgöra regeringens informationsuppdrag med anknytning till M/S Estonias förlisning.

Motioner

I *kommittémotion Fö18 (m)* av Henrik Landerholm m.fl. anser motionärerna att inrättandet av en ny planeringsmyndighet för att ersätta ÖCB är en rimlig utveckling. Myndigheten bör vara en *renodlad stabsmyndighet*, och man bör överväga att inordna den i Regeringskansliet. Avvägning och ledning av myndigheter är enligt vår uppfattning ett ansvar som bör tas av den regering som i enlighet med regeringsformen har att styra riket. Det mest angelägna är att det sker en samordning av ledningsfunktionerna och att ledningen har en klar utformning som i sin tur får genomslag på länsnivå och kommunal nivå (*yrkande 2*).

I *kommittémotion Fö20 (fp)* av Runar Patriksson och Eva Flyborg anser motionärerna att det är av stor vikt att den kommande Krisberedskapsmyndigheten får hela den bredd som Sårbarhets- och säkerhetsutredningen förutsatte. Folkpartiet liberalerna anser i likhet med Svenska Kommunförbundet dessutom att det är olyckligt att inte ta steget fullt ut och *lägga ned* inte bara *Överstyrelsen för civil beredskap* utan även *Styrelsen för psykologiskt försvar och Statens räddningsverk*, som likaså i tillämpliga delar kan ersättas med den nya Krisberedskapsmyndigheten. Det skulle minska revirtänkande och revirbevakande och leda till förbättrad kostnadseffektivitet. Folkpartiet liberalerna vidhåller denna uppfattning, vilken riksdagen bör ge regeringen till känna (*yrkandena 3 och 4*).

I *kommittémotion Fö19 (kd)* av Åke Carnerö m.fl. framhåller motionärerna att en effektiv *informationsförmedling* blir avgörande för om myndigheterna lyckas lösa planerade åtgärder vid kriser och i krig. Informationsverksamheten måste därför prioriteras högt inom det nya krishanteringssystemet och det civila försvaret. I en alltmer komplex samhällsutveckling blir det i framtiden troligen än viktigare att kartlägga och analysera opinioner. Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) har genom återkommande opinionsundersökningar sedan starten 1952 förmedlat medborgarnas syn inom områdena säkerhetspolitik och försvar. Med tanke på en breddad hotbild finns det behov av att utvärdera medborgarnas inställning i en rad samhällsfrågor. Kristdemokraterna anser därför att SPF som fristående från Krisberedskapsmyndigheten även i fortsättningen bör bedriva forskning inom områdena opinionsanalys, förtroende och trovärdighet samt massmedier (*yrkande 5*).

I *kommittémotion Fö271 (s)* av Jan Björkman m.fl. efterfrågas en *bättre samordning av räddningsinsatser på nationell nivå*. I motionen anförs att Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) flera gånger har tagit initiativ till att försöka samordna olika myndigheter, men utan framgång. Livsmedelsverket ansvarar för att dricksvattnet har en tillfredsställande kvalitet. ÖCB svarar för bidragsgivning till reservanordningar för kommunalteknisk försörjning. Statens räddningsverk har ett ansvar för vatten för att släcka bränder. Ingen har ett samlat ansvar.

Det går att hitta en rad andra exempel på den bristfälliga eller obefintliga samordningen vid översvämningar eller andra typer av naturkatastrofer eller allvarliga olyckor som drabbar många människor. Regeringen bör därför ta initiativ i syfte att få en bättre samordning på nationell nivå och där det totala ansvaret läggs hos en myndighet.

I *motion Fö217 (kd)* av Yvonne Andersson anförs att EU har som syfte att verka fredsbevarande. Det är inte likgiltigt vilken strategi som väljs och vilka *ställningstaganden som görs i EU* i samband med en katastrof. Det torde därför vara i allra högsta grad väsentligt att grundligt överväga vilka gemensamma principer som bör vara vägledande när en katastrof av något slag drabbar EU.

Det är hög tid att såväl inom landet som i EU-sammanhang diskutera vilka principer som skall vara vägledande vid katastrofer. Vi måste till exempel komma överrens om vad som skall gälla på internationellt vatten.

I *flerpartimotion Fö22 (s, c)* av Hans Stenberg och Birgitta Sellén anförs att det i propositionen föreslås inrättande av en ny Krisberedskapsmyndighet. I propositionen föreslås att den nya myndigheten skall lokaliseras till Stockholm. Detta aktualiserar på nytt den stora koncentrationen av myndigheter till Stockholmsregionen. Enligt tidigare riksdagsbeslut skall det alltid prövas om nya myndigheter kan *lokaliseras utanför Stockholmsområdet*. I de fall statliga myndigheter tidigare lokaliserats utanför storstadsregionerna har det i de allra flesta fall visat sig vara mycket lyckosamt. De ökade resekostnader som kan uppstå i sådana fall uppvägs mer än väl av de vinster som uppstår i form av billigare lokalkostnader och lägre personalomsättning.

Propositionen aktualiserar än en gång behovet av en ordentlig översyn av vilka statliga myndigheter som kan lokaliseras utanför huvudstadsregionen. Regeringen bör därför göra en genomgripande genomgång av vilka statliga myndigheter som kan lokaliseras utanför Stockholmsregionen. En sådan översyn bör omfatta både nya och befintliga verksamheter.

Utskottets ställningstagande

Med anledning av yrkandet i motion Fö18 (m) om att Krisberedskapsmyndigheten bör vara en *renodlad stabsmyndighet* och att överväganden bör göras att inordna den i Regeringskansliet vill utskottet anföra följande.

I propositionen redovisar regeringen sin syn på hur Krisberedskapsmyndighetens roll och verksamhet skall utformas. Som utskottet ser det ligger denna syn väl i linje med vad riksdag och regeringen tidigare uttalat om utformningen av den nya strukturen för samhällets krishantering.

Av propositionen framgår också bl.a. att Krisberedskapsmyndigheten särskilt skall verka för att med bibehållande av ansvarsprincipen stärka krishanteringsförmågan hos länsstyrelser och kommuner. Myndigheten bör ha förmåga att vid en svår påfrestning på samhället i fred kunna bistå Regeringskansliet med främst områdesvisa lägesredovisningar, om Regeringskansliet så begär.

Enligt utskottets mening kommer den nya myndigheten att få en nyckelroll i den samordnande planeringen vad gäller verksamhetsområdena svåra påfrestningar och det civila försvaret. I en sådan roll är naturligtvis samordning av ledningsfunktionerna central och torde få genomslag på sätt som efterfrågas i motionen.

Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört avstyrker utskottet *kommittémotion Fö18 (m) yrkande 2*.

Med anledning av motion Fö20 (fp) yrkande 4 om att *lägga ned Överstyrelsen för civil beredskap, Styrelsen för psykologiskt försvar och Statens räddningsverk* vill utskottet framhålla att i november 2001 (bet. 2001/02:FöU2 s. 28–29) behandlade utskottet ett likalydande yrkande.

Utskottet avstyrkte yrkandet med hänvisning till att utskottet inte haft något att invända mot regeringens förslag om att lägga ned Överstyrelsen för civil beredskap den 30 juni 2002 och att en ny myndighet inrättas med samordnande planeringsuppgifter vad avser beredskap både mot svåra påfrestningar på samhället i fred och för civilt försvar. Utskottet ansåg sig därför bl.a. inte kunna tillstyrka yrkandet om att även Styrelsen för psykologiskt försvar och Statens räddningsverk läggs ned för att av dessa och Överstyrelsen för civil beredskap bilda en ny myndighet.

Utskottet har inte heller denna gång något att invända mot regeringens förslag utan tillstyrker vad regeringen i propositionen föreslår om inrättandet av Krisberedskapsmyndigheten. Utskottet avstyrker således *kommittémotion Fö20 (fp) yrkandena 3 och 4*.

I motion Fö19 (kd) tas frågan om en effektiv *informationsförmedling* upp. Utskottet delar motionärernas uppfattning om att informationsberedskapen är

en mycket viktig verksamhet inom det nya krishanteringssystemet och det civila försvaret. Utskottet utgår därför ifrån att det är mot den bakgrunden som regeringen anser att Krisberedskapsmyndigheten bör ha uppgifter inom informationsberedskapen. Utskottet delar denna syn och anser att den verksamhet som Styrelsen för psykologiskt försvar bedriver för att skapa förutsättningar för en god förmåga att säkerställa en konkret och fullständig myndighetsinformation bör överföras till Krisberedskapsmyndigheten.

Utskottet bedömer att en överföring av uppgifter i enlighet med var regeringen förordar i propositionen torde leda till en effektiv informationsförmedling inom det nya krishanteringssystemet och det civila försvaret. Utskottet avstyrker sålunda *kommittémotion Fö19 (kd) yrkande 5*.

Med anledning av yrkandet i motion Fö271 (s) en *bättre samordning av räddningsinsatser på nationell nivå* vill utskottet framhålla att den nya Krisberedskapsmyndighetens uppgift bl.a. bör vara att verka för en samordning i planeringen vad gäller verksamhetsområdena svåra påfrestningar och det civila försvaret. Vidare framgår det att myndigheten bör i nära samarbete och tillsammans med ansvariga samhällsorgan verka för att stärka och samordna samhällets krishantering, bl.a. genom analys av omvärldsutvecklingen. Den bör också på begäran kunna ge stöd till ansvariga myndigheter om en allvarlig kris uppstår.

Som utskottet ser det kommer Krisberedskapsmyndighetens uppgifter att ligga i linje med vad som efterfrågas i motionen. *Motion Fö271 (s)* avstyrks sålunda av utskottet.

Med anledning av yrkandet i Fö217 (kd) vill utskottet anföra följande.

Räddningstjänstfrågorna inom EU har samordnats sedan Sverige blev medlem i EU år 1995. Efter ett rådsbeslut år 1999 inrättades ett femårigt handlingsprogram för räddningstjänstfrågor till och med år 2004. Handlingsprogrammet, som bl.a. bereds och handläggs av Kommittén för räddningstjänst, omfattar områden såsom information till allmänheten, förebyggande arbete, katastrofmedicin, expertutbyte m.m. Ett resultat av genomförandet av handlingsprogrammet är bl.a. införandet av det gemensamma larmnumret 112.

I september år 2000 lade Europeiska kommissionen fram ett förslag till mekanism för att underlätta ett förstärkt samarbete vid biståndsinsatser inom räddningstjänsten. Mekanismen som består av fem delar har nu antagits av rådet och träder i kraft år 2002. Som exempel kan utskottet nämna att en del utgör ett övervaknings- och informationscentrum inom kommissionen för att följa händelseutvecklingen och tillhandahålla information, en annan del arbetar med ett utbildningsprogram för att förbättra krishanteringsförmågan samt samarbetet och kunskapsspridningen mellan insatsstyrkorna och ytterligare en del med ett gemensamt system för kommunikation mellan medlemsstaternas räddningstjänstmyndigheter och berörda enheter inom kommissionen i nödsituationer.

Utskottet bedömer att de frågor som motionären pekar på torde ligga inom ramen för det samarbete som nu startats upp inom EU på räddningstjänstområdet. Utskottet avstyrker därför *motion Fö217 (kd)*.

I motion Fö22 (s, c) tas frågan om den nya *Krisberedskapsmyndighetens lokalisering* upp. Utskottet vill framhålla att utskottet i ett yttrande (1999/2000:FöU4y) till näringsutskottet uttalat sig i frågan om Överstyrelsen för civil beredskaps lokalisering (ÖCB). Utskottet uttalade därvid bl.a. att frågan om ÖCB:s lokalisering noga övervägts och att regeringen i denna fråga beaktar vad statsmakterna tidigare uttalat. Vidare att utskottet vid flera tillfällen avvisat en omlokalisering av ÖCB med hänsyn till förutsättningarna att kunna utföra sina uppgifter. En omlokalisering av viktiga myndigheter inom det civila försvaret är – i likhet med inom det militära försvaret – av central betydelse för riksdagen. Utskottet utgick därför ifrån att en sådan fråga kommer att bli föremål för riksdagens överväganden och beslut.

Utskottet kan nu konstatera att regeringen anser att den nya Krisberedskapsmyndigheten skall lokaliseras till Stockholm. Regeringen tar därmed fasta på vad utskottet tidigare uttalat i denna fråga.

Utskottet vill därtill erinra om att riksdagen lagt fast vissa principer när det gäller statliga myndigheters lokalisering (bet. 1999/2000:NU10 och bet. 2001/02:NU4). Utskottet finner inte anledning att initiera en omprövning av dessa principer.

Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker utskottet *motion Fö22 (s, c)*.

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om en struktur vid fredstida krishantering och för civilt försvar. Utskottet föreslår att riksdagen *godkänner regeringens förslag att inrätta en ny myndighet* med planeringsuppgifter för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap den 1 juli 2002. Utskottet föreslår också att riksdagen *antar regeringens förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)*.

Planeringsprocessen

Regeringen

Målformuleringarna för de olika samverkansområdena skall vara formulerade på likartat sätt i syfte att åstadkomma tillräcklig förmåga antingen i händelse av en svår påfrestning eller höjd beredskap. Målen bör omfatta krishanteringssystemets förmåga, grundförmågan inom viktiga områden och det inbördes beroendet mellan verksamheter.

Planeringsprocessen för samhällets säkerhets- och beredskapsarbete bör bestå av följande fyra grundkomponenter:

- kunskapsupbyggnad,
- målformulerings- och inriktningsprocess,
- resursstyrning samt
- uppföljning och utvärdering.

Inom varje grundkomponent skall verksamheten präglas av både ett hotmässigt och ett geografiskt (lokalt, regionalt och centralt) underifrånperspektiv. Detta skapar i kombination med indelningen i samverkansområden en god förutsättning för ett säkerhets- och beredskapsarbete präglat av helhetssyn.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om planeringsprocessen.

Samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv

Regeringen

Regeringen bedömer att det finns ett gemensamt intresse av att utveckla ett samarbete mellan det offentliga livet och näringslivet i syfte att bl.a. bygga en säker infrastruktur. Åtgärder för att förbättra robustheten i samhället inför ett väpnat angrepp har i Sverige sedan lång tid betraktats som en kollektiv nytta. Åtgärderna har därför finansierats av staten inom ramen för totalförsvarsplaneringen. Till stor del har dessa åtgärder också gett en avkastning i form av ökad robusthet för framtida störningar.

Regeringen anser att en utvecklad samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv är en viktig del av den nya strukturen för krishantering. En sådan samverkan synliggör komplexa interaktioner och samberoenden mellan samhällsviktiga infrastruktursystem och mellan dessa och samhället i övrigt. Vidare möjliggörs identifiering och initiering av nätverk som genom aktiva åtgärder kan medverka till att öka säkerheten i infrastrukturen och minska sårbarheten.

Samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv bör etableras inte bara på central nivå utan även på regional och lokal nivå. Inom vissa områden finns i dag ett etablerat samarbete rörande totalförsvaret mellan offentlig förvaltning (centrala statliga myndigheter, länsstyrelser och kommuner) och näringslivet. Regeringen anser att myndigheter inom varje samverkansområde bör utveckla ett samarbete med näringslivet.

Genom att bidra i framtagandet av beslutsunderlag för statsmakterna får både offentlig sektor och näringsliv inflytande över processen att utveckla en robust infrastruktur i hela samhället. Detta gäller bl.a. FoU-insatser, utbildningsinsatser, statliga och privata investeringar i infrastruktur som positivt påverkar aktörerna i nätverket och traditionella näringspolitiska satsningar som inordnas i dessa strukturer.

För näringslivets del kan härutöver medverkan i aktuella områdesanalyser, analyser av sårbarheter och riskanalyser skapa bättre underlag för beslut som rör den egna verksamheten. Det är enligt regeringen viktigt att i detta sammanhang betona att en mycket stor del av den viktiga infrastrukturen är en del av näringslivet och att investeringar på detta område därför har stor betydelse

för hela samhällets robusthet mot störningar. Näringslivet har också självklart ett stort eget intresse av att den egna infrastrukturen är så litet känslig som möjligt för störningar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv.

Krishantering

Samhällets krishanteringsförmåga bör, enligt regeringens bedömning, byggas på en krishanteringsstruktur med sektors- och områdesansvar. Förmåga till tvärspektoriell samordning bör säkerställas. Samhällets krishanteringsförmåga vid svåra påfrestningar på samhället i fred bör ha sin utgångspunkt i den reguljära verksamheten som också ligger till grund för verksamhet under höjd beredskap.

I avsnittet om krishantering redovisar regeringen vissa viktigare utgångspunkter när det gäller vilka krav som bör ställas på samhällets krishanteringsförmåga i fråga om främst svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen anser att detta är det område där det finns stort behov av att förbättra förmågan. En förstärkt förmåga i detta avseende medför också positiva effekter för förmågan under höjd beredskap.

Erfarenheter i fråga om krishantering

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Fö19 (kd) yrkande 1 och Fö261 (s).

Regeringen

Regeringen bedömer att det är viktigt att erfarenheterna av inträffade nationella och internationella kriser tas till vara vid uppbyggnaden av samhällets *krishanteringsförmåga*. För att skapa och upprätthålla en god förmåga till krishantering krävs såväl utbildning som regelbundna övningar.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att en erfarenhet från inträffade kriser, såväl internationellt som i Sverige, är att det är väsentligt att människorna har ett förtroende för det demokratiska systemets förmåga att kunna hantera det inträffade. Det är också viktigt att såväl landets högsta ledning som övriga verksamhetsansvariga förmår att förmedla budskapet att samhället bryr sig om det inträffade och de berörda.

Regeringen anser att det är viktigt att det skapas ett system för ett systematiskt och strukturerat lärande av inträffade nationella och internationella kri-

ser. Regeringen anser därför att det är väsentligt att en kontinuerlig övnings- och utbildningsverksamhet bedrivs.

Övning och utbildning på detta område skall syfta till att förstärka samordningsförmågan, förmåga att klara såväl väntade som oväntade krissituationer samt förmåga till att lära av erfarenheter som gjorts i samband med tidigare kriser och av andra aktörer.

Motioner

I *kommittémotion Fö19 (kd)* av Åke Carnerö m.fl. framhålls att om säkerhetsmedvetandet ökar bland medborgarna läggs en god grund för ett säkrare samhälle. Att agera på rätt sätt vid olyckor, katastrofer och störningar i viktiga infrastruktursystem kan få stor betydelse för konsekvenserna av det inträffade. Olika vägar bör därför prövas för att förbättra medvetenheten inför svåra påfrestningar på samhället hos befolkningen. En *utredning om vardagens hot och risker* bör tillsättas med syfte att bilda utgångspunkt för kunskapslyft och informations spridning om de olyckor och påfrestningar vi kan utsättas för i det fredstida samhället och hur olyckor kan förhindras. Skolan och frivilligorganisationerna har en viktig roll när det gäller utbildning och information i dessa frågor (*yrkande 1*).

I *motion Fö261 (s)* av Torgny Danielsson och Marina Pettersson framhålls att det i flera länder i Europa och i alla de nordiska länderna, utom Sverige, finns nationella, högspecialiserade grupper som ansvarar för de *psykologiska insatserna vid katastrofer*.

I Sverige finns många lokala krisgrupper hos myndigheter och verksamheter. Få av dem har lyckligtvis behövt träda i funktion. Deras kompetens bygger därför i huvudsak på andras erfarenheter. En nationell grupp skulle kunna utnyttja den kompetens som redan finns i Sverige och stärka samarbetet med övriga länders katastrofexpertis till nytta för oss alla. Ett tänkbart organisatoriskt hemvist skulle kunna vara i Statens räddningsverk.

Utskottets ställningstagande

Med anledning av kommittémotion Fö19 (kd) yrkande 1 kan utskottet anföra följande.

När utskottet behandlade ett liknande yrkande i betänkande (bet. 1999/2000:FöU5) redovisades det då pågående arbete inom området. Det framkom bl.a. att arbetet med Statens räddningsverks handlingsprogram för att *stärka den enskilda människans förmåga* att hantera olyckor fortskrider i samarbete med frivilligorganisationer och samverkande myndigheter. Detta arbete skall enligt regleringsbrev redovisas kontinuerligt till Regeringskansliet.

Utskottet kan nu konstatera att av Räddningsverkets årsredovisning för år 2000 framgår att målet för allmänhetens säkerhet är att genom forsknings- och utvecklingsverksamhet bygga upp en grund för arbetet med att sprida sådan kunskap som kan bidra till att den enskilde bättre kan ta sitt ansvar och

tillvarata sin möjligheter att genom egna åtgärder bidra till att skyddet mot olyckor i samhället stärks.

Det framgår också att Räddningsverket skall redovisa genomförd forsknings- och utvecklingsverksamhet inom området samt genomförda aktiviteter riktade mot den enskilde. Det pågående arbetet med att utveckla en portal på Internet med säkerhetsinformation riktad till allmänheten skall särskilt redovisas. Av årsredovisningen framgår att en redaktion för den myndighetsgemensamma portalen på Internet med adress www.skyddsnetet.nu har bildats.

En forskningsgrupp om allmänhetens säkerhetsbeteende har publicerats – Säkerhet och risker i vardagen – en studie av uppfattningar, värderingar och beteenden hos allmänheten i Sverige.

Som utskottet ser det pågår ett omfattande och värdefullt arbete med informations- och kunskapsspridning om vilka olyckor och påfrestningar som den enskilda människan kan utsättas för och hur sådana olyckor kan förhindras. Utskottet anser därför att behov inte föreligger för en utredning om vardagens hot och risker i enlighet med vad som efterfrågas i motionen. *Kommittemotion Fö19 (kd) yrkande 1* avstyrks därför av utskottet.

Med anledning av motion Fö261 (s) vill utskottet erinra om att ett liknande yrkande behandlades utförligt av utskottet i betänkande (bet. 2000/01:FöU8 s. 13–14).

Utskottet, som hänvisar till den utförliga redogörelse som då gjordes, bedömde att det bedrevs en rad olika aktiviteter inom området för *psykiskt och socialt omhändertagande vid svåra olyckor och katastrofer* i enlighet med vad som efterfrågades i den då aktuella motionen.

Med anledning av nu väckta yrkande vill utskottet hänvisa till tidigare uttalanden i denna fråga och samtidigt också erinra om att regeringen i propositionen föreslår att det i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763, HSL) skall föreskrivas att landstingen har ett planeringsansvar för den katastrofmedicinska beredskapen. I HSL skall vidare föreskrivas att regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, har rätt att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvårdslagen i fredstid om det ur ett nationellt perspektiv finns behov av katastrofmedicinska insatser.

Mot bakgrund av vad utskottet ovan anförut avstyrks *motion Fö261 (s)*.

Information

Regeringen

För att kunna hantera en svår påfrestning på samhället i fred *bedömer regeringen* att det krävs väl inarbetade rutiner och planer för *informationshantering* samt att olika organs information samordnas för att minska risken för dubbla budskap och tvetydig information. Det är av stor betydelse att utbildning och övningar genomförs på området.

Skälen för regeringens bedömning är att såväl inhemska som internationella erfarenheter pekar på informationshanterings betydelsefulla roll vid en kris.

Informationsfrågorna kan sägas bestå av två delar, dels information inom och mellan berörda myndigheter och andra aktörer som deltar i krishanteringen, dels information utåt till allmänheten och massmedier.

Regeringen anser att en god informationsberedskap innefattar planer och personalresurser inte minst i form av erfaren, utbildad och övad personal samt tekniska hjälpmedel så att informationsverksamheten snabbt kan påbörjas då en kris inträffar och sedan fortgå under lång tid och med hög belastning. Det är även av stor vikt att myndigheters och andra organs information samordnas i en planläggning som minskar risken för att dubbla budskap och svårbegriplig eller tvetydig information förmedlas till mottagarna. Regeringen anser att det är av stor betydelse att utbildning och övningar om krishanteringsinformation genomförs för de politiker och tjänstemän som kan komma att medverka vid hanteringen av en kris.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om information. Utskottet vill också hänvisa till vad utskottet ovan i denna fråga anfört i avsnittet Ny myndighet med planeringsuppgifter för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap.

Nationell nivå – Regeringskansliets roll

Utskottets bedömning och förslag i korthet

Utskottet, ser det som utomordentligt angeläget att den handlingsplan för olika aktiviteter som redovisas i propositionen snarast kommer till stånd, så att ansvar och roller kan identifieras.

Det är genom att upprätthålla en övad och samkörd beredskap som krishanteringsförmågan i Regeringskansliet säkerställs.

Utskottet avvisar inrättandet av ett särskilt krishanteringsorgan inom Regeringskansliet.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna Fö18 (m) yrkande 1, Fö19 (kd) yrkande 3 och Fö20 (fp) yrkandena 1 och 2.

Regeringen

Enligt regeringens bedömning bör Regeringskansliets förmåga att hantera extrema fredstida situationer förstärkas. Särskilt samordningsförmågan och informationsberedskapen bör förbättras. Utbildnings- och övningsverksamheten bör utökas väsentligt. Vidare bör bl.a. frågor om telekommunikationer och IT-stöd, lokaler, reservkraft samt underrättelse- och delgivningsfunktionen ägnas särskild uppmärksamhet.

Som skäl för sin bedömning anger regeringen bl.a. vad försvarsutskottet framhöll i betänkandet (bet. 2001/02:FöU2) Försvarsbeslut för 2002–2004 om att det, enligt utskottet, kunde finnas vissa fördelar med ett särskilt krishanteringsorgan i Regeringskansliet i enlighet med Sårbarhets- och säkerhetsutred-

ningens förslag. Utskottet konstaterade att det bör vara en uppgift för regeringen att organisera arbetet i Regeringskansliet så att det på bästa sätt täcker in ett rimligt spektrum av krishanteringssituationer. Utskottet framhöll att det är viktigt att beslutsfattare och deras medarbetare har rätt kompetens för de situationer som kan inträffa och också är mentalt förberedda. Härav följer enligt utskottet att regelbundna seminarier om hot och hotutvecklingar, även med de verkliga beslutsfattarna, är utomordentligt viktiga. Utskottet skulle välkomna en sådan ökad utbildningsverksamhet.

Med anledning av försvarsutskottets uttalande om att arbetet i Regeringskansliet bör organiseras så att det täcker in ett rimligt spektrum krishanteringssituationer anför regeringen bl.a. att en viktig utgångspunkt har varit vilka antaganden som kan göras i fråga om de mer konkreta kraven på Regeringskansliet i en allvarlig krissituation. Den största skillnaden jämfört med ett normalläge är att det ställs högre krav på att Regeringskansliet håller sig kontinuerligt informerat om och kan tolka händelseutvecklingen. Regeringskansliet skall kunna hantera informationsverksamheten på ett sätt som inger förtroende och vid behov snabbt kunna ta fram beslutsunderlag till regeringen.

Viktiga komponenter i krishanteringssystemet är tidig förvarning, larm, fördelning av ansvar, lägesredovisning, analys, information till allmänheten, medier och andra grupper samt efterbearbetning. Det är också viktigt att systemet när det gäller former och regler är känt och accepterat av de nyckelpersoner inom Regeringskansliet som i första hand skall svara för krishanteringen. Statsrådsberedningen har en central roll i en allvarlig krissituation.

En viktig utgångspunkt i arbetet med att förbättra krishanteringsförmågan är att det finns ett sammanhang mellan regeringens beredskapsplanering för olika extrema situationer i fred och för höjd beredskap inklusive situationer där insatser från Försvarsmakten krävs.

Med dessa utgångspunkter som grund har en handlingsplan utarbetats för ett antal aktiviteter i Regeringskansliet under våren 2002. De kommer bl.a. att avse precisering av ansvar och roller, väsentligt utökad och utvecklad utbildnings- och övningsverksamhet, åtgärder för att förbättra informationsberedskapen, åtgärder för att förbättra telekommunikationer och IT-stöd, åtgärder för att förbättra den lokalmässiga beredskapen, åtgärder för att åstadkomma en tillräcklig elsäkerhet och en översyn av systemet för spridning av underrättelser och information.

Särskild vikt kommer att läggas vid att utveckla utbildnings- och övningsverksamheten. De här redovisade åtgärderna kommer enligt regeringen att medföra en sådan väsentligt förbättrad krishanteringsförmåga inom Regeringskansliet som det enligt försvarsutskottet är angeläget att åstadkomma.

Motioner

I tre *kommittémotioner Fö18 (m) yrkande 1* av Henrik Landerholm m.fl., *Fö19 (kd) yrkande 3* av Åke Carnerö m.fl. och *Fö20 (fp) yrkande 2* av Runar

Patriksson och Eva Flyborg förslås *inrättandet av ett nationellt krishanteringsorgan*.

I motion Fö18 (m) framhålls att enligt regeringsformen är det regeringen som styr riket. Därför anser motionärerna att det bör inrättas en nationell krishanteringsfunktion i Regeringskansliet. Även i länsstyrelser och kommuner bör motsvarande krishanteringsfunktioner inrättas. De bör vara bemannade med uppgift att bygga upp de nätverk som erfordras för att kunna organisera erforderliga krishanteringsgrupper. Dessa grupper sätts samman efter de behov som uppkommer när en för samhället allvarlig händelse inträffar. Beroende på händelseutvecklingen skall de kunna kompletteras med ledningskompetens från skilda samhällsfunktioner. Krishanteringsfunktionerna bör också ha ansvar för samordning av planering rörande ledning och nyttjande av samhällsresurser vid händelser som på ett allvarligt sätt kan komma att påverka människors säkerhet och samhällets vitala funktioner.

I motion Fö19 (kd) hänvisar Kristdemokraterna till Sårbarhets- och säkerhetsutredningen (SOU 2001:41) som utförligt redogjort för ett förslag till nationellt krishanteringsorgan. Enligt utredningen skall Krishanteringsorganet under regeringen samordna de insatser som kan krävas på nationell nivå under allvarliga kriser som kan drabba landet. Det är framförallt samordningen av ett flertal krisaktörers agerande i en komplex och för samhället mycket allvarlig situation som måste stärkas. Sårbarhetsutredningen påpekar även att det finns ett sådant organ i de flesta västeuropeiska länder. Kristdemokraterna anser att regeringen bör inrätta ett krishanteringsorgan för samordningsuppgifter på nationell nivå.

I motion Fö20 (fp) framhåller motionärerna att behovet av en nationell krishanteringsfunktion inom Regeringskansliet står ännu mera klart i dag. I nu föreliggande proposition kvarstår regeringen vid sin tidigare avvisande uppfattning och redovisar i stället behov av övning och utbildning inom Regeringskansliet.

Enligt regeringsformen är det regeringen som beslutar om Regeringskansliets organisation. I detta sammanhang handlar det emellertid inte enbart om lämpligaste arbetsform, utan också om att nationen tillförsäkras bästa möjliga ledningsfunktioner vid allvarliga hot mot vår fredstida säkerhet. Riksdagen bör därför ge regeringen till känna att den inte delar regeringens avvisande hållning till förslaget om en nationell krishanteringsfunktion.

I *kommittémotion Fö20 (fp)* framhålls också att Folkpartiet liberalerna i allt väsentligt ställer sig bakom både den *tvärsektoriella helhetsyn* och de förslag till ny struktur för att hantera sårbarheten vid svåra påfrestningar på det fredstida samhället, som Sårbarhets- och säkerhetsutredningen föreslog och som Försvarsberedningen ställt sig bakom. Motionärerna beklagar med skärpa att revirtänkande från berörda myndigheter och inom Regeringskansliet gjort att regeringen inte haft handlingskraft att förelägga riksdagen erforderliga förslag till beslut på ett tidigare stadium. Fortfarande fattas en rad pusselbitar, trots att ett fullgott beslutsunderlag sedan länge funnits hos regeringen (*yrkande 1*).

Utskottets ställningstagande

Utskottet behandlade liknande motionsyrkanden i november 2001 (bet. 2001/02:FöU2 s. 71–72).

Utskottet anförde då i ett tillkännagivande till regeringen bl.a. att utskottet i likhet med motionärerna kunde se vissa fördelar med *ett särskilt krishanteringsorgan i Regeringskansliet* i enlighet med Sårbarhets- och säkerhetsutredningens förslag. Ett sådant organ skulle i förväg kunna planera och öva för att få fram bästa möjliga information för regeringens agerande och beslutsfattande. Samverkan och ledning i en kris skulle härigenom kunna bli effektiva. Samtidigt ansåg dock utskottet att varje kris har sina egna förutsättningar. Det ligger i själva krisens natur att den som regel kommer överraskande, i tiden och till sitt innehåll. Spännvidden i vad som kan inträffa är sålunda mycket stor. Det kan sålunda ligga fördelar i att mer flexibelt kunna bilda krishanteringsgrupper som sammansätts efter behov och förstärks med erforderliga experter från berörda myndigheter. Utskottet erinrade i detta sammanhang om att det sedan en tid etablerats en samordningsfunktion för säkerhetspolitiska underrättelsefrågor i Regeringskansliet. Denna borde enligt utskottet vara lämpad att behandla vissa frågor av det slag som nu aktualiserats.

Utskottet framhöll också bl.a. att en allvarlig kris omedelbart blir en fråga som regeringen måste hantera. Uppgiften att styra riket i en allvarlig kris kan inte överlämnas till något särskilt krisorgan. Detta ledde utskottet till slutsatsen att den organisatoriska frågan kanske inte är den viktigaste. Enligt vad utskottet då anförde är det viktigare att det finns ett aktuellt regelverk som är anpassat till, och täcker in, det slags kriser som skall kunna hanteras. Lika viktigt är det att beslutsfattare och deras medarbetare har rätt kompetens för de situationer som kan inträffa och också är mentalt förberedda. Härav följer att regelbundna seminarier om hot och hotutvecklingar samt övningar, även med de verkliga beslutsfattarna, är utomordentligt viktiga. Utskottet skulle välkomna en sådan utökad utbildningsverksamhet.

Utskottet ansåg också att det borde ankomma på regeringen att organisera arbetet i Regeringskansliet så att det på bästa sätt täcker in ett rimligt spektrum av krishanteringssituationer.

Utskottet kan nu konstatera att regeringen väl hör sammat utskottets tillkännagivande i denna fråga och redovisar nu i propositionen bl.a. att en viktig utgångspunkt för att täcka in ett rimligt spektrum av krishanteringssituationer har varit vilka antaganden som kan göras i fråga om de mer konkreta kraven på Regeringskansliet i en allvarlig situation. En annan viktig utgångspunkt i arbetet med att förbättra krishanteringsförmågan, som redovisas i propositionen, är att det finns ett sammanhang mellan regeringens beredskapsplanering för olika extrema situationer i fred och för höjd beredskap inklusive situationer där insatser från Försvarsmakten krävs.

I sammanhanget vill utskottet också peka på vad regeringen i propositionen framhåller om att inrättandet av ett krishanteringsorgan i enlighet med Sårbarhets- och säkerhetsutredningens förslag skulle medföra vissa konstitutionella problem. Det gäller bl.a. förslaget att krishanteringsorganet, som en

del av Regeringskansliet, i vissa fall skulle kunna fatta beslut som riktar sig till det övriga samhället, efter bemyndigande av regeringen.

Utskottet anser i likhet med regeringen att det är viktigt att systemet när det gäller former och regler är känt och accepterat av de nyckelpersoner inom Regeringskansliet som i första hand skall svara för krishanteringen. Utskottet bedömer också att Statsrådsberedningen får en central roll i en allvarlig krissituation.

Utskottet ser positivt på den handlingsplan som regeringen utarbetat för ett antal aktiviteter under våren 2002. Enligt vad regeringen redovisar kommer aktiviteterna bl.a. att omfatta en precisering av ansvar och roller, väsentligt utökad och utvecklad utbildnings- och övningsverksamhet, åtgärder för att förbättra informationsberedskapen, åtgärder för att förbättra telekommunikationer och IT-stöd, åtgärder för att förbättra den lokalmässiga beredskapen, åtgärder för att åstadkomma en tillräcklig elsäkerhet och en översyn av systemet för spridning av underrättelser och information.

Utskottet, ser det som utomordentligt angeläget att dessa aktiviteter snarast kommer till stånd, så att ansvar och roller kan identifieras. Det är genom att upprätthålla en övad och samkörd beredskap som krishanteringsförmågan i Regeringskansliet säkerställs.

Utskottet, som därmed bl.a. avvisar inrättandet av ett särskilt krishanteringsorgan inom Regeringskansliet, redovisar således en annan uppfattning än vad som yrkas i kommittémotionerna Fö18 (m) yrkande 1, Fö19 (kd) yrkande 3 och Fö20 (fp) yrkande 2 i denna fråga. Detsamma gäller yrkande 1 i motion Fö20 (fp). *Motionerna Fö18 (m) yrkande 1, Fö19 (kd) yrkande 3 och Fö20 (fp) yrkandena 1 och 2* avstyrks därför av utskottet.

Länsstyrelsernas ansvar vid en svår påfrestning på samhället i fred och i krig

Utskottets bedömning och förslag i korthet

Utskottet utgår ifrån att länsstyrelserna tilldelas erforderliga resurser så att deras viktiga uppgifter som åläggs dem i det nya krishanteringssystemet kan fullföljas.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Fö19 (kd) yrkandena 4 och 8.

Regeringen

Enligt *regeringens bedömning* bör länsstyrelserna göra risk- och sårbarhetsanalyser med inriktning på alla de förhållanden som kan ge upphov till en allvarlig krissituation inom länet. En väsentlig uppgift bör också vara att i en krissituation samordna statliga myndigheters åtgärder inom länet och i förhållande till berörda kommuner. Ett sådant ansvar bör författningsregleras. I samband med planerings-, utbildnings- och övningsverksamhet bör länsstyrelserna beakta behovet av samverkan över länsgränserna i en krissituation.

Härigenom får länsstyrelserna ett områdesansvar också för andra allvarliga krissituationer än höjd beredskap.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att länsstyrelserna bör samordna planeringen beträffande kommunernas, landstingens och statliga aktörers åtgärder inför en kris samt bör ha en samordningsroll under krisen. Vidare bör länsstyrelserna följa upp kommunernas verksamhet. Länsstyrelsen bör i normalfallet inte ha direkta beslutsbefogenheter vad gäller krishantering, om inte regeringen så beslutar i enskilda fall. Om en krissituation berör flera län och en samordning behövs, bör regeringen kunna besluta att en länsstyrelse tar över samordningsuppgifterna i det geografiska område som berörs.

Syftet med ett reformerat krishanteringssystem är att det kan verka vid olika typer av påfrestningar och över hela hotskalan fred–kris–krig. Syftet med ett områdesansvar är också att åstadkomma en sektorsövergripande samordning och ett effektivare resursutnyttjande i varje given situation. Detta förutsätter bl.a. att ansvar och befogenheter tydliggörs samt att krav på planeringsförberedelser utformas på ett enhetligt sätt.

För att kunna lösa komplexa händelseförlopp krävs en helhetssyn, såväl i förberedande och förebyggande arbete som under akuta skeden. Helhetssynen omfattar även skedet efter det akuta skedet, ett uppbyggnadsskede och återställningsskede.

Till skillnad från det områdesansvar som beskrivs utifrån bestämmelserna om civilt försvar och räddningstjänst saknas för närvarande tydliga bestämmelser i händelse av en svår påfrestning på samhället i fred. Det är därför väsentligt att länsstyrelsen även ges ett tydligt ansvar för att på ett likartat sätt kunna hantera allvarliga krissituationer som inte är höjd beredskap. Regeringen avser att definiera detta ansvar i instruktionen för länsstyrelserna.

Det bör åligga länsstyrelserna att upprätta risk- och sårbarhetsanalyser i samråd med Försvarsmakten och berörda regionala myndigheter liksom med andra länsstyrelser samt kommunerna och andra regionala organ. Länsstyrelsen bör vidare tillhandahålla underlag till stöd för kommunerna i deras roll som områdesansvariga på lokal nivå samt årligen följa upp kommunernas risk- och sårbarhetsplanering och utvärdera den.

Regeringen anser vidare att länsstyrelsen i egenskap av områdesansvarig myndighet på regional nivå bör kunna vidta de planeringsförberedelser som krävs för att kunna fullgöra den samordningsroll som följer av områdesansvaret. Med dessa förutsättningar ökar möjligheten för berörda beslutsfattare att fatta riktiga beslut under en kris. Områdesansvaret för länsstyrelsen innebär också att på begäran från nationell nivå kunna rapportera om förhållandet i länet i samband med en kris. Det förutsätter dock att länsstyrelsen och andra aktörer, främst kommuner, har vidtagit förberedelser i form av metoder, rutiner, samband och ledningsstöd. Aktuella aktiviteter på området är t.ex. CeSam som avser central samordning av ledningsorganisationen i Uppsala län och GotSam som handlar om samutnyttjande av resurserna vid hantering av allvarliga olyckor och samhällsliga kristillstånd på Gotland. Regeringen avser följa hur CeSam och GotSam utvecklas.

Vissa problem kan uppstå på grund av att länet som geografiskt område är för litet eller av andra skäl är mindre lämpligt som avgränsningsområde för de insatser som krävs för att hantera en viss krissituation. I flertalet fall torde sådana problem kunna lösas genom samverkan mellan berörda länsstyrelser, dvs. varje länsstyrelse fattar de beslut och vidtar de åtgärder som krävs inom det egna länet efter överläggningar med övriga berörda länsstyrelser. Om detta inte är tillräckligt bör regeringen kunna utse en länsstyrelse att fungera som samordnande organ i en viss situation. Detta bör kunna ske utan att beslutsbefogenheter överförs från en länsstyrelse till en annan.

Motion

I *kommittémotion Fö19 (kd)* av Åke Carnerö m.fl. anförs att länsstyrelsen enligt länsstyrelseinstruktionen har ett tvärsektoriellt ansvar vad gäller hälsa, säkerhet och totalförsvaret och skall bevaka dessa aspekter i samhällsplaneringen. Det utvidgade områdesansvaret för länsstyrelsen i det nya krishanteringssystemet kommer att kräva utökade resurser bland annat för risk- och sårbarhetsplanering.

Neddragningar av länsstyrelsernas resurser för totalförsvarsverksamhet under senare år har medfört att förutsättningarna för att hantera allvarliga kriser kan variera mycket mellan olika länsstyrelser. Kristdemokraterna anser därför att det är nödvändigt att *analysera vilka resurser som krävs för att länsstyrelserna* skall kunna genomföra de uppgifter som åläggs dem genom det nya krishanteringssystemet (*yrkande 4*).

I samma motion framhåller Kristdemokraterna att det civila försvarets grundförmåga vilar på samhällets fredstida och normala robusthet, insatsberedskap samt lednings- och handlingsförmåga. Ett av målen för det civila försvaret och för utformningen av resurserna är att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred. Den civilmilitära samverkan måste övas kontinuerligt på olika nivåer för att skapa väl fungerande rutiner vid gemensamma insatser. Kristdemokraterna anser att en bred samverkan mellan *länsstyrelse och militärdistrikt* måste innehålla de personella resurser som säkerställer en god krishanteringsförmåga längs hela hotskalan (*yrkande 8*).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare behandlat frågor som rör beredskapsverksamheten vid länsstyrelserna. Utskottet har därvid framfört farhågor om länsstyrelsernas besparingsåtgärder får till följd att länsstyrelsernas viktiga uppgifter inom totalförsvaret inte kan fullföljas (bet. 1996/97:FöU1 s. 171 och bet. 1998/99:FöU1 s. 74).

Som framgår av propositionen blir en väsentlig uppgift för länsstyrelserna att i en krissituation samordna statliga myndigheters åtgärder inom länet och i förhållande till berörda kommuner. Utskottet anser i likhet med regeringen att ett sådant ansvar bör regleras i instruktionen för länsstyrelserna. Regeringen anser också att länsstyrelserna i egenskap av områdesansvarig myndighet på

regional nivå bör kunna vidta de planeringsförberedelser som krävs för att kunna fullgöra den samordningsroll som följer av områdesansvaret.

Utskottet utgår ifrån att länsstyrelserna tilldelas erforderliga resurser så att deras viktiga uppgifter som åläggs dem i det nya krishanteringssystemet kan fullföljas. Mot bakgrund av vad utskottet nu uttalat avstyrks *Kommittémotion Fö19 (kd) yrkande 4*.

Med anledning av yrkande 8 samma motion vill utskottet framhålla att syftet med ett reformerat krishanteringssystem är att det kan verka vid olika typer av påfrestningar och över hela hotskalan fred–kris–krig. Syftet med ett områdesansvar är också att åstadkomma en sektorsövergripande samordning och ett effektivare resursutnyttjande i varje given situation. För att kunna lösa komplexa händelseförlopp krävs en helhetssyn, såväl i förberedande och förebyggande arbete som under akuta skeden. Enligt propositionen bör det åläggas länsstyrelserna att upprätta risk- och sårbarhetsanalyser i samråd med Försvarsmakten och berörda regionala myndigheter liksom med andra länsstyrelser samt kommunerna och andra regionala organ.

Utskottet ser den civil-militära samverkan, som motionärerna pekar på, som en naturlig och självklar del i de planeringsförberedelser som krävs för att länsstyrelserna skall kunna fullgöra den samordningsroll som följer av områdesansvaret. Något uttalande därutöver anser utskottet inte vara påkallat. *Kommittémotion Fö19 (kd) yrkande 8* avstyrks av utskottet.

Kommuners och landstings beslutsfattande vid extraordinära händelser

Regeringen

En sådan extraordinär händelse kan i vissa situationer vara av så stor omfattning att det kan betecknas som en svår påfrestning på samhället i fred. Sådana händelser kan beröra en region, några kommuner eller bara en kommun. Kännetecknande för sådana händelser är att kommunen eller landstinget ställs inför en svår akut ledningsuppgift. Om en sådan händelse inträffar, är det viktigt att kommunen eller landstinget har planerat hur verksamheten skall bedrivas samt har en beredskap att hantera långdragna krisförlopp.

Kommunallagen innehåller i dag inga bestämmelser för hantering av extraordinära fredstida händelser. Det finns inte heller någon särskild lag som behandlar kommunernas och landstingens agerande vid sådana händelser. Bestämmelser rörande kommunernas och landstingens ledning och organisation vid höjd beredskap finns i lagen (1994:1720) om civilt försvar. I lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. ges kommuner vissa möjligheter att fatta beslut utan iakttagande av alla formföreskrifter som gäller under normala förhållanden. Kommunstyrelsen har då en central roll och har befogenhet att genom ställföreträdarskap fatta beslut i frågor som normalt ankommer på fullmäktige.

Ställs en kommun eller ett landsting inför en extraordinär händelse är det viktigt att kommunens eller landstingets ledning har möjlighet att skyndsamt besluta om de åtgärder som situationen kräver. För att inte åtgärder av akut karaktär skall försenas bör kommunen eller landstinget ha lagliga möjligheter att fatta nödvändiga beslut för att så långt som möjligt minska konsekvenserna av det inträffade för kommunens eller landstingets invånare.

En särskild utredare har i betänkandet Extraordinära händelser i kommuner och landsting (SOU 2001:105), föreslagit att en särskild lag skall stiftas om förfarandet, kompetens m.m. i kommuner och landsting vid extraordinära händelser. Enligt den föreslagna lagen skall en särskild krisledningsnämnd, som kan utgöras av kommunstyrelsen, träda i funktion vid extraordinära händelser. Krisledningsnämnden får överta verksamhetsområden eller delar därav från andra nämnder i den utsträckning som fullmäktige har beslutat för nämnden.

Utredaren föreslår även att kommuner och landsting skall åläggas ett planeringsansvar för extraordinära händelser. Fullmäktige skall minst en gång per mandatperiod fastställa en plan för hur extraordinära händelser skall hanteras i kommunen. Vidare föreslås att kommuner och landsting skall ges rätt att under vissa omständigheter kunna bistå andra kommuner och enskilda kommunmedlemmar i samband med extraordinära händelser. Utredarens förslag till ny lag om förfarande, kompetens m.m. hos kommuner och landsting vid extraordinära händelser i fredstid avses gälla vid alla sådana händelser som ligger mellan normaltillstånd och höjd beredskap, dvs. även då det råder ett tillstånd av s.k. svår påfrestning som kan beröra en hel region. Den föreslagna lagen skall inte tillämpas vid höjd beredskap. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Regeringen avser att inom kort återkomma till frågan om planeringsansvar och organisation för kommuner och landsting vid extraordinära händelser.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om kommuners och landstings beslutsfattande vid extraordinära händelser. Utskottet följer frågan om planeringsansvar och organisation för kommuner och landsting vid extraordinära händelser med intresse och emotser regeringens avisering att inom kort återkomma till riksdagen i denna fråga.

Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet

Regeringen

Enligt *regeringens bedömning* bör de författningsmässiga grunderna för Försvarsmaktens möjlighet att lämna *stöd till civil verksamhet* förtydligas för att ge förutsättningar för ett bättre utnyttjande av Försvarsmaktens resurser.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att Försvarsmakten har stor kompetens och förmåga när det gäller stöd till samhället i fred. Denna kompetens

och de resurser som Försvarsmakten har bör så långt som möjligt komma samhället i övrigt till godo. Med utgångspunkt från en vidgad säkerhetssyn bör en helhetssyn prägla samhällets satsningar och åtgärder för att förebygga och hantera hot och risker såväl i fred som i krig.

Den reglering som i dag styr Försvarsmaktens stöd till samhället i fred har dock på vissa håll ibland uppfattats som svår att tillämpa och motsägelsefull i förhållande till allmänna uttalanden från regeringen och riksdagen. Särskilt vid situationer som inte är att hänföra till räddningstjänst har regeringen funnit att det finns ett behov av mer generella bestämmelser som innebär att Försvarsmakten vid behov bör kunna utöka sitt stöd till civil verksamhet.

Det författningsförslag som Utredningen om Försvarsmaktens stöd till andra myndigheter m.m. (dir. 2000:87) anvisar ger möjligheter till detta och innebär att ett klarare och mera entydigt regelsystem skapas på området, vilket ger förutsättningar för ett bättre resursutnyttjande. Förslaget innebär, som framgått ovan, bl.a. att Försvarsmakten ges möjlighet att stödja samhället med alla sina resurser och att stöd skall kunna ges såväl till statliga myndigheter och kommuner som till enskilda. I likhet med flertalet remissinstanser ser regeringen positivt på utredningens förslag. Regeringen avser därför att genomföra ett förtydligande av de författningsmässiga grunderna som ligger i linje med huvuddragen i detta. Detta kommer att ske i en ny förordning om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet.

Som utredningen funnit bör stödet vara beroende av vissa generella förutsättningar, bl.a. att det begärda stödet kan anses vara till nytta för samhället, att Försvarsmakten har tillgång till lämpliga resurser och att uppgiften inte allvarligt hindrar Försvarsmaktens ordinarie verksamhet eller myndighetens medverkan enligt räddningstjänstlagen. Vidare får Försvarsmaktens personal inte sättas in i situationer där det finns risk för att den, då stöd lämnas, kan komma att bruka tvång eller våld mot enskilda. Däremot kan Försvarsmaktens personal medverka i en insats även om det finns risk för att den som begär stöd, i allmänhet polisen, kommer att bruka tvång eller våld under insatsen. Regeringen delar också utredningens uppfattning att vid begäran om stöd är det Försvarsmakten som skall bestämma om stöd skall lämnas eller inte. Liksom gäller för närvarande skall även fortsättningsvis en skyldighet att lämna stöd föreligga vid räddningstjänst och enligt det s.k. nödhelikoptersystemet.

En av de mest centrala begränsningarna som vunnit allmän anslutning i fråga om Försvarsmaktens verksamhet i fredstid är just att man inte skall sätta in väpnad trupp mot den egna befolkningen eller andra civila. Försvarsmakten, som i övrigt delar de synpunkter och slutsatser som utredningen redovisat, har emellertid framfört att det bör finnas möjligheter att ge Försvarsmakten uppgifter i vissa extraordinära situationer, såsom t.ex. terroristattacker.

Därvid har Försvarsmakten anfört att det bör införas en författningsbestämmelse som möjliggör för regeringen att – i vissa för nationen mycket allvarliga och extraordinära situationer – som en sista utväg kunna bruka landets militära resurser när de civila inte längre ensamma räcker till. Ett

sådant förfarande förutsätter att författningen ges i form av lag. Utredningen har tagit upp frågan om möjligheten att i extrema situationer använda sig av militär personal och utrustning för åtgärder som skulle kunna innebära en våldsanvändning mot civila. Utredningen anför att en sådan våldsanvändning måste regleras i lag, sannolikt genom ett bemyndigande från riksdagen till regeringen att sätta in militära resurser i vissa extraordinära situationer. Ett sådant bemyndigande skulle dock, enligt utredningen, kräva en grundlagsändring. Med hänsyn till detta och till att ett sådant bemyndigande skulle innebära en väsentlig förändring av hur regeringen får använda Försvarsmakten, drar utredningen slutsatsen att ett sådant författningsförslag måste föregås av överväganden på politisk nivå.

Försvarsmaktens remissyttrande rör frågan om fördelning av beslutanderätten mellan riksdag och regering, vilket är en stor och komplex fråga som utredningen enligt sina direktiv inte haft mandat att se över. Regeringen har inte möjlighet att med det underlag som nu föreligger göra några överväganden i detta avseende. I sammanhanget bör dock nämnas att regeringen den 20 december 2001 beslutat att en särskild utredare skall tillkallas med uppgift att bl.a. kartlägga och analysera myndigheternas och de övriga offentliga organens samlade beredskap och förmåga att förhindra, bekämpa och i övrigt hantera omfattande terroristattentat och andra liknande extraordinära händelser i Sverige (dir. 2001:120). Till sitt förfogande har utredaren fått en referensgrupp med representanter för riksdagspartierna. Utredarens överväganden och slutsatser kan sedan utgöra en utgångspunkt för eventuella ytterligare åtgärder från regeringens sida i frågan.

Konkurrensverket har påpekat att det är mycket viktigt att det stöd som Försvarsmakten ger till myndigheter, kommuner och enskilda sker på ett konkurrensneutralt sätt. Även Luftfartsverket har betonat att konkurrensfrågan är viktig i sammanhanget. Affärsverket svenska kraftnät menar däremot att det är viktigt att hålla regelverken om stöd från Försvarsmakten i akuta situationer rena från krav på upphandling i konkurrens. Såsom utredningen påpekat bedriver Försvarsmakten normalt sett inte kommersiell verksamhet på konkurrensutsatta marknader. Undantag förekommer dock. Ett sådant är Försvarsmaktens sjuktransportverksamhet med helikopter för sjukvårdshuvudmännen. Den typen av verksamhet omfattas av gällande konkurrensregler och vad som i övrigt skall gälla för offentliga aktörers agerande på konkurrensutsatta marknader, vilket myndigheten då måste beakta. Regeringen anser inte att det finns skäl att ändra detta. I den mån Försvarsmakten lämnar stöd till icke-statlig verksamhet skall huvudregeln därför vara att konkurrensbestämmelserna skall iakttas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet.

Forskning och utveckling

Regeringen

Regeringen anser att forskningen inom civilt försvar och svåra påfrestningar på samhället i fred bör utvecklas genom att en långsiktig forskningsstrategi för den sektorsövergripande och den sektorsvisa forskningen utarbetas.

En viktig del i framtagandet av en forskningsstrategi är att tydliggöra och utarbeta formerna för planering, uppföljning och utvärdering av forskningen. En annan viktig del är att regeringen får en samordnad bild av de forskningsinsatser som myndigheterna bedriver. Strategin skall bl.a. utgöra underlag för politiska prioriteringar och hur resurserna skall fördelas.

Den framtida forskningen bör därför utformas utifrån behovet av att skapa ett tydligare samband mellan forskningen och planeringen för det civila försvarets utveckling och utvecklingen av beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Vidare bör strategin redovisa metoder för utvärdering av forskningen och skapa bättre förutsättningar för att tidigt kunna identifiera och värdera alternativa vägval i de olika forskningsprocesserna. Detta i sin tur bör också kunna underlätta kunskaps- och kompetensuppbyggnad inom berörda myndigheter eller hos andra aktörer.

Områden som enligt regeringen särskilt bör prioriteras är forskning om sårbarheten i infrastruktursystemen, krishantering, IT-säkerhet, NBC, EU:s civila krishantering och nya säkerhetspolitiska hot. Forskningen bör genomföras både i form av sektorövergripande forskning och inom ramen för sektorforskningen. Internationella samarbetsprojekt bör uppmuntras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om forskning och utveckling.

Vissa frågor om civilt internationellt fredsfrämjande, förtroendeskapande och humanitär verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Fö21 (v) yrkande 2.

Regeringen

Enligt *regeringens bedömning* bör akuta internationella civila insatser av förtroendeskapande, humanitära och säkerhetsfrämjande skäl även kunna genomföras på andra grunder än biståndsmässiga och finansieras över särskilt anslag via utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.

Statens räddningsverk bör ha fortsatt beredskap att genomföra externt finansierade katastrofinsatser i andra länder. Verksamheten bör karaktäriseras

av flexibilitet samt samverkan såväl nationellt mellan berörda myndigheter som internationellt med andra länder och med FN och EU. Regeringen bedömer vidare att Sverige bör ha fortsatt förmåga att stödja FN och i fortsättningen även EU med civila resurser vid katastrofer och krishanteringsinsatser. Särskild inriktning vad gäller FN bör vara utveckling av logistiskt stöd, så kallade insatspaket. Statens räddningsverk bör vidare med kort varsel på begäran kunna sända experter till katastrofområden med syfte att aktivt samla in information om situationen samt att om så önskas biträda ansvarig ledning med expertis på plats.

Som *skäl* för regeringens bedömning anförs bl.a. att genomförandet av internationella insatser stärker den nationella förmågan till krishantering genom den kunskap som återförs till Sverige. Akuta internationella civila insatser kan även ses som ett säkerhetspolitiskt redskap för att skapa en säkrare situation för Sverige på lång sikt. Med dagens system kan Statens räddningsverk och andra myndigheter inte genomföra insatser med svensk finansiering i andra länder än de som är kategoriserade som biståndsmottagande länder av Sida. Länder som inte faller under denna kategori får själva stå för stödjande länders insatskostnader. Regeringen anser att det under vissa omständigheter är angeläget att kunna erbjuda välutvecklade länder stöd. Med hänsyn till variationen på de insatser som kan tänkas vara möjliga är det viktigt att det nya systemet för att inom kort tid bistå andra länder ges stor flexibilitet.

Inriktningen är numera också att skapa mer komplexa system inom hjälp- och katastrofområdet, så kallade insatspaket, för att möta behov från olika FN-organ. I proposition (1999/2000:30) Det nya försvaret redovisar regeringens att insatspaketen skall kunna utnyttjas för att stödja FN-organen med olika tjänster som exempelvis sök- och räddningsstyrkor, expertis vid kemikalieolyckor, vattenrening, transportteam, logistik, sambandsteam m.m. Regeringen ser en viktig uppgift i att utveckla stödresurserna till FN-organens administrativa förmåga. Det är enligt regeringen viktigt att könsrollsperspektiv uppmärksammas och beaktas inom ramen för hela den civila internationella fredsfrämjande, förtroendeskapande och humanitära verksamheten.

Inledande återuppbyggnadsinsatser bör kunna genomföras av Räddningsverket i samband med katastrofer förutsatt att verket redan är på plats i och med den akuta fasen av katastrofen. Målet för återuppbyggnadsinsatsen skall vara att uppgifterna så fort som möjligt skall tas över av lokal kompetens. Däremot skall Räddningsverket normalt inte syssla med långsiktiga återuppbyggnadsinsatser.

Räddningsverkets hjälpinsatser genomförs på uppdrag av antingen Sida eller olika FN-organ (UNHCR, UNOCHA, UNWFP). Finansieringen av insatser sker också genom dessa uppdragsgivare, dvs. med myndighetsexterna medel. Beredskapen för att kunna genomföra insatserna finansieras däremot över Räddningsverkets anslag. Denna beredskap avser resurser i form av materiel och personal, utbildningar och övningar. Tidigare krävdes regeringsbeslut för Räddningsverkets samtliga internationella insatser. Då erfarenheten visat att det ofta krävs ett mycket snabbt beslutsfattande vid akuta katastrofer

har regeringen i instruktionen för Statens räddningsverk delegerat rätten att fatta beslut om akuta katastrofinsatser till exempel vid jordbävningar. En förutsättning är att Regeringskansliet har informerats. För mindre akuta insatser såsom återuppbyggnadsinsatser krävs fortfarande regeringsbeslut.

Bland annat mot bakgrund av de erfarenheter som gjorts beträffande Räddningsverket kan det bli aktuellt att överväga att ge också andra civila statliga myndigheter rätt att delta i internationella insatser.

I fråga om *ammunitions- och minröjning* pågår arbete med att ta fram en samlad svensk syn på ammunitions- och minröjningsområdet inom Regeringskansliet. Arbetet syftar till att beskriva och förklara regeringens inriktning och målet med den svenska verksamheten inom området. Den samlade synen kan på detta sätt bidra till att säkerställa att de statliga aktörer som hanterar frågorna arbetar mot samma mål och har samma vision.

I arbetet med att ta fram en samlad syn kommer främst frågor rörande ammunitions- och minröjning att hanteras, men även det svenska agerandet avseende internationellt samarbete rörande minfrågor liksom svenska aktörers ansvarsområden och förhållande till varandra kommer att ingå. Regeringen avser att fatta beslut i frågan under våren 2002 och avser att hålla riksdagen informerad om arbetet.

Motion

I *kommittémotion Fö21 (v)* av Berit Jóhannesson anförts att regeringen i propositionen skriver att det kan bli aktuellt att överväga att ge *andra civila statliga myndigheter* än Statens räddningsverk rätt att *delta i internationella insatser*. Vänsterpartiet ser positivt på regeringens intentioner i detta fall. Det är mycket betydelsefullt att även andra myndigheter kan använda det civila försvarets ekonomiska planeringsram till förebyggande och civila internationella insatser i syfte att stävja en konflikt för att undvika att denna urartar till en väpnad konflikt. Riksdagen bör därför uppdraga åt regeringen att tillse att även andra statliga myndigheter ges finansiellt stöd via det civila försvarets ekonomiska planeringsram till förtroendeskapande och förebyggande civila internationella insatser (*yrkande 2*).

Utskottets ställningstagande

Med anledning av kommittémotion Fö21 (v) yrkande 2 vill utskottet bl.a. hänvisa till den redogörelse som regeringen lämnat i propositionen i frågor som tas upp i motionen.

I propositionen anför regeringen bl.a. att Statens räddningsverks hjälpinsatser genomförs på uppdrag av antingen Sida eller olika FN-organ (UNHCR, UNOCHA, UNWFP). Finansieringen av insatser sker också genom dessa uppdragsgivare, dvs. med myndighetsexterna medel. Beredskapen för att kunna genomföra insatserna finansieras däremot över Räddningsverkets anslag. Denna beredskap avser resurser i form av materiel och personal, utbildningar och övningar. Tidigare krävdes regeringsbeslut för Räddningsverkets samtliga internationella insatser. Då erfarenheten visat att det ofta krävs ett

mycket snabbt beslutsfattande vid akuta katastrofer har regeringen i instruktionen för Statens räddningsverk delegerat rätten att fatta beslut om akuta katastrofinsatser till exempel vid jordbävningar.

I propositionen anför också regeringen bl.a. att internationella fredsfrämjande och humanitära insatser som utförs med hjälp av det civila försvaret bör kunna finansieras över utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Regeringen anser vidare att utgiftsområdet bör kunna finansiera åtgärder som avser Sveriges möjligheter att med civila resurser stötta andra länder som befinner sig i tillstånd av svår påfrestning på samhället i fred.

Utskottet bejakar att regeringen – mot bakgrund av de erfarenheter som gjorts beträffande Räddningsverket – överväger att också ge andra civila statliga myndigheter rätt att delta i internationella insatser. Utskottet ser också positivt på att regeringen delegerat beslutanderätten till Räddningsverket vid akuta katastrofinsatser. Detta torde ge Räddningsverket bättre möjligheter att snabbt agera i en katastrofsituation.

Som utskottet ser det ligger utskottets uttalande i linje med vad som yrkas i motion Fö21 (v), varför motionen i denna del i huvudsak torde bli tillgodosedd. *Kommittémotion Fö21 (v) yrkande 2* avstyrks därför av utskottet.

Redovisning av prioriterade områden för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred

Regeringen lämnar inledningsvis en bakgrundsbeskrivning till avsnittet om prioriterade områden för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

Efter denna beskrivning lämnas i propositionen en utförlig redovisning av bl.a. läget för beredskapen, behov av åtgärder, ansvarsförhållanden och utveckling för de prioriterade områdena för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Utskottet, som tagit del av denna intressanta redovisning, behandlar i det följande redovisningen i sammandrag.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 4 mars 1999 att berörda departement inom Regeringskansliet skall genomföra en sektorsvis genomgång av behovet av åtgärder och en översyn av författningsreglering m.m. inom de områden som kan bli berörda vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Den redovisning som i denna proposition lämnas om bl.a. författningsändringar är ett viktigt resultat av dessa genomgångar. Den avser i första hand de hittills prioriterade områdena men också områdena transporter samt kulturarvet, trossamfunden och begravningsverksamhet.

Totalförsvar är enligt 1 § lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Under högsta beredskap är totalförsvar all samhällsverksamhet som då skall bedrivas. I regeringsformens trettonde kapitel finns särskilda bestämmelser för

beslutsfattandet för krig och krigsfara. Bestämmelserna faller ytterst tillbaka på ett förslag lämnat av Författningsutredningen (SOU 1963:16–17). Förslaget omfattade dock inte bara krig och krigsfara utan även ”andra utomordentliga förhållanden”. Såväl Grundlagberedningen (SOU 1972:15) som regering och riksdag tog emellertid avstånd från förslaget i denna del. Det behov av snabbhet i beslutsprocessen som kunde föreligga borde, ansågs det, ”tillgodoses inom ramen för den vanliga kompetensregleringen” (prop. 1973:90 s. 444).

I samband med olyckor eller i andra situationer kan det ibland vara nödvändigt för samhället att ingripa mot den enskildes vilja. På väl avgränsade områden finns det därför lagstiftning som ger de ansvariga myndigheterna befogenheter att vid behov agera mot privatpersoners och företags intressen. Exempel på sådana bestämmelser där samhället ges möjlighet att använda privat egendom, ta till olika former av tvångsmedel etc. finns i räddningstjänst- och smittskyddslagstiftningen.

Frågan om man skall införa en övergripande lagstiftning, som ger myndigheter befogenheter i fredstida kriser som inte är att betrakta som olyckshändelser i räddningstjänstlagens mening, har diskuterats vid olika tillfällen. En del av de situationer som då avsetts omfattar svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen anser att det fortsatta arbetet när det gäller lagstiftning på området, på sätt som sker i dag, bör genomföras sektorsvis. En helhetssyn bör präglade arbetet och samma ansvariga myndighet bör därför i största möjliga mån hantera olika former av kriser. Såsom ovan nämnts ger inte heller regeringsformen utrymme för någon form av generell fullmaktslagstiftning som även omfattar fredstida förhållanden.

Kommunal räddningstjänst, hälso- och sjukvård samt polisverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår motionerna Fö18 (m) yrkande 3 och Fö19 (kd) yrkandena 6, 11 och 12.

Regeringen

Regeringen föreslår att det i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763, HSL) skall föreskrivas att landstingen har ett planeringsansvar för den katastrofmedicinska beredskapen. I HSL skall vidare föreskrivas att regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, har rätt att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i fredstid om det ur ett nationellt perspektiv finns behov av katastrofmedicinska insatser.

Skälen för regeringens förslag är bl.a. att det i dag saknas bestämmelser som ålägger landstingen att ha en speciell medicinsk katastrofberedskap. I 7–8 §§

hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) finns visserligen bestämmelser om att landstingen skall planera sin hälso- och sjukvård med utgångspunkt från befolkningens behov samt att de i planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården skall samverka med samhällsorgan, organisationer och privata vårdgivare. I detta ligger dock inte uttryckligen en skyldighet för landstingen att ha sådana resurser eller sådan beredskap att dessa kan hantera svåra påfrestningar under fredstida förhållanden. Det saknas således bestämmelser som ålägger landstingen att ha en katastrofplanering.

Det är vidare angeläget att vid extrema situationer kunna prioritera resurser mellan olika landsting. I dag finns inte denna möjlighet i fredstid. HSL innehåller i 33 § en bestämmelse om att regeringen bemyndigas att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i krig, vid krigsfara eller under sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara. Bestämmelsen tar således inte sikte på svåra påfrestningar på samhället i fred.

Mot bakgrund av vad som ovan har nämnts anser regeringen att det i HSL också skall införas ett bemyndigande som ger regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, rätt att meddela särskilda föreskrifter för landstingens handlingsberedskap ur ett nationellt katastrofmedicinskt perspektiv.

Regeringen *bedömer* sammanfattningsvis att *hälso- och sjukvården, polisverksamheten och räddningstjänsten* har både betydande resurser och en hög grundberedskap att utgå ifrån vid en svår påfrestning på samhället i fred.

Regeringen redovisar avslutningsvis att sedan den 1 oktober 1999 kan *beredskapspoliser* som slutit avtal med Rikspolisstyrelsen, efter regeringens medgivande, kallas in till tjänstgöring då samhället har utsatts för eller riskerar att utsättas för särskilt svåra och påfrestande situationer från ordnings- och säkerhetssynpunkt. Det rör sig om extrema och allvarliga situationer av närmast nationell omfattning där polisens vanliga personella resurser inte räcker till. De situationer som avses är sådana där det krävs att insatser från flera olika myndigheter och organ samordnas för att kunna hantera situationen.

Mot bakgrund av bl.a. oroligheterna i samband med Europeiska rådets möte i Göteborg den 14–16 juni 2001 tillkallade regeringen den 20 juni 2001 en kommitté (dir. 2001:60) för att se över polisens möjligheter att förebygga och bekämpa allvarliga ordningsstörningar. I uppdraget ingår att överväga om det finns anledning att utvidga möjligheterna att *använda beredskapspoliser* i fredstid. Kommittén skall slutredovisa sitt uppdrag senast den 31 maj 2002.

Motioner

I *kommittémotion Fö18 (m)* av Henrik Landerholm m.fl. pekar motionärerna på ett antal *faktorer som påverkar polismyndigheternas* möjligheter att var för sig eller samlat inom en myndighet göra effektiva insatser.

Moderata samlingspartiet anser att det är grundläggande i all operativ och taktisk verksamhet att det finns ett fungerande kommunikationssystem, såväl fast som mobilt. Det är också av stor betydelse att detta kommunikationssystem medger samverkan inom den statliga och kommunala räddningstjänsten.

Polis, sjukvård, tull, Kustbevakningen, Försvarmakten och sjöräddningen måste ha väl fungerande kommunikationer vid akuta kriser. Moderata samlingspartiet anser det därför vara av stor vikt att ett sådant kommunikationssystem snarast anskaffas.

Motionärerna anser också att minskningen av antalet beredskapspoliser inte är tillfredsställande. Beredskapspoliser kan användas för vissa ändamål och därmed frigöra resurser för ordinarie polisarbete. Detta är inte minst viktigt då vi gång på gång påminns om att våra poliser inte räcker till. Det är därför viktigt att beredskapspoliser vid behov kan tas i anspråk inom en enskild myndighet.

Erfarenheterna från händelserna i Göteborg 2001 pekar på behovet av en samlad och samordnad operativ och taktisk ledning inte bara inom en polismyndighet utan även mellan polismyndigheter (*yrkande 3*).

I *kommittémotion Fö19 (kd)* tar Kristdemokraterna bl.a. upp behovet av *skydd av samhällsviktiga anläggningar*. Rikspolisstyrelsen (RPS) har utbildat ca 1 500 totalförsvarspliktiga till den särskilda beredskapspolisorganisationen. En ändring i förordningen om beredskapspolisen har inneburit att polisen har möjlighet att tillföra beredskapspolismän vid polismyndigheterna även i fred förutsatt att de ingått avtal med RPS. Dessa kan då tjänstgöra när samhället har utsatts för eller riskerar att utsättas för svåra situationer från ordnings- och säkerhetssynpunkt.

Mot bakgrund av hotbildförändringar och den ökande sårbarheten i det fredstida samhället vad gäller elförsörjning, telekommunikationer och datasystem kan det komma att finnas ett stort behov av bevakning och skydd av vitala anläggningar och civila objekt. Kristdemokraterna anser därför att en kartläggning bör göras av behovet av det framtida skyddet och bevakningen av samhällsviktig verksamhet (*yrkande 6*).

I samma motion Fö19 (kd) pekar Kristdemokraterna också på att eftersom hälso- och sjukvården blir alltmer tekniskt beroende ökar sårbarheten i händelse av elavbrott. Socialstyrelsen lämnar som funktionsansvarig myndighet för hälso- och sjukvården inom det civila försvaret bidrag för att höja sjukhusens tekniska försörjningssäkerhet. Det gäller förutom reservkraft även vatten- och värmeförsörjning. För att patientsäkerheten inte skall äventyras anser motionärerna att fortsatta resurser måste avsättas som *säkerställer sjukhusens reservförsörjning* (*yrkande 11*).

I motionen Fö19 (kd) pekar Kristdemokraterna även på de senaste decenniernas utveckling, som medfört en väsentlig ökning av samhällets specialisering och komplexitet. Störningar inom ett område kan få svåra konsekvenser på många andra områden. Hälso- och sjukvården samt socialtjänsten i kris och krig måste därför planeras noga. Det är av stor vikt att klargöra vilka krav som kan komma att ställas på socialtjänsten vid allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner. Ansvarsfördelningen mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården måste även klaras ut. Motionärerna kräver därför en grundläggande analys av de *nya hotens konsekvenser för socialtjänsten och hälso- och sjukvården* (*yrkande 12*).

Utskottets ställningstagande

Med anledning av kommittémotion Fö18 (m) yrkande 3, som tar upp frågor rörande *kommunikation, ledning och beredskapspoliser* inom polisen, vill utskottet inledningsvis anföra följande när det gäller polisens kommunikationssystem.

Frågan om ett gemensamt system för radiokommunikation behandlades utförligt av utskottet senast i november 2001 (bet. 2001/02:FöU1 s. 96–98). Utskottet uttryckte därvidlag sin förståelse för vad justitieutskottet i ett yttrande (ytr. 2001/02:JuU2y) framhöll om att polisen måste ges möjlighet att på egen hand utveckla ett nytt radiokommunikationssystem i storstadslänen.

Av propositionen framgår nu att Rikspolisstyrelsen har beslutat att polisen skall inleda ett projekt för att anskaffa ett nytt nationellt kommunikationssystem. Den första delen av systemutbyggnaden avser storstadslänen eftersom polisen inte förfogar över dagens frekvenser för radiokommunikation där efter 2003. Systemet skall byggas så att det kan utvecklas till ett landstäckande gemensamt system för hela *public safety*-sektorn. Det måste även kunna klara de högt ställda kraven på tillgänglighet, funktionalitet och säkerhet.

Frågan om ett gemensamt radiokommunikationssystem behandlas mer utförligt av utskottet under avsnittet Telekommunikationer.

När det gäller behovet av en samlad och samordnad operativ och taktisk ledning inom polisen kan utskottet konstatera att polisens organisation och arbetsförhållanden behandlades av justitieutskottet i mars 2002 (bet. 2001/02:JuU13). Enligt vad justitieutskottet inhämtat pågår ett arbete internt inom Rikspolisstyrelsen med hur man kan skapa en mer rationell organisation inom polisen. Rikspolisstyrelsen har för avsikt att återkomma till regeringen i frågan under hösten 2002.

Frågan om *beredskapspoliser* tas också upp i motion Fö18 (m) yrkande 3 och berörs i motion Fö19 (kd) yrkande 6 när det gäller *skyddet av samhällsviktiga anläggningar*. Utskottet vill med anledning av dessa yrkanden bl.a. erinra om vad utskottet uttalade i november 2001 (bet. 2001/02:FöU2 s. 21–22) med anledning av väckta motioner i liknande frågor.

Utskottet framhöll då det ytterst angelägna i att vidareutveckla formerna för effektiv hantering av sårbarhetsproblemen i samhällsviktiga system och redovisade att ökade resurser kommer att behöva satsas på sårbarhetsreducerande åtgärder inom bl.a. områdena elförsörjning och telekommunikationer.

Av propositionen framgår nu att sedan den 1 oktober 1999 kan beredskapspoliser som slutit avtal med Rikspolisstyrelsen, efter regeringens medgivande, kallas in till tjänstgöring då samhället har utsatts för eller riskerar att utsättas för särskilt svåra och påfrestande situationer från ordnings- och säkerhetssynpunkt. Det rör sig om extrema och allvarliga situationer av närmast nationell omfattning där polisens vanliga personella resurser inte räcker till. De situationer som avses är sådana där det krävs att insatser från flera olika myndigheter och organ samordnas för att kunna hantera situationen.

Mot bakgrund av bl.a. oroligheterna i samband med Europeiska rådets möte i Göteborg den 14–16 juni 2001 tillkallade regeringen den 20 juni 2001

en kommitté (dir. 2001:60) för att se över polisens möjligheter att förebygga och bekämpa allvarliga ordningsstörningar. I uppdraget ingår att överväga om det finns anledning att utvidga möjligheterna att använda beredskapspoliser i fredstid. Kommittén skall slutredovisa sitt uppdrag senast den 31 maj 2002.

Utskottet utgår ifrån att frågor av det slag som tas upp i motionerna Fö18 (m) och Fö19 (kd) rörande bl.a. ianspråktagande av beredskapspoliser för olika fredstida ändamål, såsom bl.a. skydd och bevakning av samhällsviktig verksamhet, kommer att bli föremål för överväganden i denna kommitté.

Mot bakgrund av vad utskottet ovan redogjort för avstyrks *kommittémotionerna Fö18 (m) yrkande 3* och *Fö19 (kd) yrkande 6*.

Med anledning av kommittémotion Fö19 (kd) yrkandena 11 och 12 kan utskottet konstatera att regeringen i propositionen föreslår en ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763, HSL). Ändringen innebär att det i HSL föreskrivs att landstingen skall ha ett planeringsansvar för den *katastrofmedicinska beredskapen*. I HSL skall vidare föreskrivas att regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, har rätt att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i fredstid om det ur ett nationellt perspektiv finns behov av katastrofmedicinska insatser.

När det gäller *sjukhusens reservförsörjning* som också Kristdemokraterna tar upp i motion Fö19 (kd) redovisar regeringen i propositionen bl.a. att mot bakgrund av elförsörjningens avgörande betydelse för samhällets funktion avser regeringen att noga följa hur sårbarheten i elsystemet utvecklas och vid behov pröva om det bör införas regler om leveranssäkerhet i fredstid. En fråga som särskilt bör studeras är metoder för att stimulera inrättande av reservkraft hos samhällsviktiga funktioner. Med utgångspunkt i denna fördjupade beskrivning avser regeringen att överväga förslag till de eventuella kompletterande regler som kan behövas.

Utskottet, som vid ett flertal tillfällen slagit fast betydelsen av en robust och flexibel infrastruktur, där bl.a. förmågan inom elförsörjningen särskilt framhållits, ser med tillfredsställelse på att regeringen i propositionen sammanfattningsvis bedömer att hälso- och sjukvården har både betydande resurser och en hög grundberedskap att utgå ifrån vid en svår påfrestning på samhället i fred. Några särskilda initiativ i enlighet med vad som yrkas i motionen anser utskottet därför inte vara påkallat.

Utskottet avstyrker med det ovan anförda *kommittémotion Fö19 (kd) yrkandena 11* och *12*.

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om kommunal räddningstjänst, hälso- och sjukvård samt polisverksamhet. Således föreslår utskottet att riksdagen godkänner regeringens förslag att det i *hälso- och sjukvårdslagen (1982:763, HSL)* skall föreskrivas att landstingen har ett planeringsansvar för den katastrofmedicinska beredskapen. Utskottet tillstyrker också att det i HSL skall föreskrivas att regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, har rätt att meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i fredstid om det ur ett nationellt perspektiv finns behov av katastrofmedicinska insatser.

Terrorism

Regeringen

Regeringen bedömer att Sverige står i stort väl rustat i kampen mot terrorism. Genom Säkerhetspolisens arbete finns det en god överblick över olika terroristorganisationers verksamhet. Hotbilden när det gäller internationell terrorism riktad mot Sverige bedöms för närvarande som låg. Polisväsendet har på både lokal och nationell nivå planer för polisinsatser vid särskilda händelser, t.ex. terroristangrepp.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att Säkerhetspolisen bedömer att vare sig de i Sverige boende med terroristanknytning, utländska terrornätverk eller de inhemska grupper som har deltagit i träning utomlands har för avsikt att genomföra terrordåd i landet.

Beträffande hotet från inhemska extremistmiljöer gör Säkerhetspolisen bedömningen att det finns aktörer med avsikt att angripa det svenska statskicket, men att deras förmåga i de sammanhangen är så begränsad att det inte går att tala om ett hot mot det demokratiska styrelseskicket. Däremot kan inhemska extremistmiljöer utgöra ett hot mot rikets inre säkerhet i termer av deras avsikt och förmåga att genom våld eller hot om våld försöka påverka statens företrädare och genom att angripa enskilda individers medborgerliga fri- och rättigheter. Säkerhetspolisen bedömer att den generella hotbilden från såväl transnationella grupper som inhemska extremistgrupper vad gäller terrorattentat mot svenska intressen är låg.

Den 20 december 2001 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppgift att se över samhällets beredskap och förmåga inför omfattande terroristattentat och andra liknande extraordinära händelser i Sverige. Till sitt förfogande har utredaren en referensgrupp med representanter för riksdagspartierna. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december 2002.

En särskild fråga är hur beredskapen vid en terroristattentat med nukleära, biologiska eller kemiska vapen (N-, B- och C-vapen) fungerar. En sådan attack ställer särskilda krav på polisen och en rad andra myndigheter. Regeringen gav i maj 1998 en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av Sveriges förmåga när det gäller skydd mot N-, B- och C-vapen. Den särskilde utredaren redovisade sitt uppdrag i mars 1999 (Ds 1999:13). Utredaren konstaterade att polisverksamheten fyller en viktig roll i detta sammanhang. Av rapporten framgår dessutom att det finns vissa svagheter i beredskapen och att förmågan på NBC-området behöver förstärkas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om terrorism.

Elförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Fö19 (kd) yrkandena 9 och 10.

Regeringen

Regeringen gör följande *bedömningar* när det gäller elförsörjningen.

- Under normala förhållanden har Sverige ett säkert elsystem. Samhällets ökade elberoende och elsystemets känslighet för extrema väderförhållanden och organiserade våldsangrepp innebär dock att ytterligare åtgärder bör vidtas för att öka elsystemets uthållighet.
- Regeringen avser att under det kommande året inleda ett särskilt översyns- och utvärderingsarbete vad gäller elförsörjningen. Den nuvarande myndighetsorganisationen är ändamålsenlig, men en kartläggning och beskrivning av beredskapsmyndigheternas samordning och samverkan bör göras.
- Möjligheterna att fastställa prioriteringsordningar vid leverans av el bör undersökas vidare.

Regeringen anför som *skäl för sina bedömningar* bl.a. att ansvarsfördelningen inom elförsörjningen är sådan att det är en uppgift för elföretagen att vidta de åtgärder som krävs för att hålla en god leveranssäkerhet i fred. Det ingår i Svenska kraftnäts uppgifter som systemansvarig att reducera risken för tekniska störningar i elförsörjningen. Enligt regeringens bedömning finns ett tydligt samband mellan de beredskapsåtgärder som vidtas för situationer med höjd beredskap och åtgärdsbehovet för situationer med svåra störningar i fredstid. Ett införande av särskilda regler om leveranssäkerhet i fredstid innebär vidare ett avsteg från de principer som kännetecknar den avreglerade elmarknaden. Mot bakgrund av elförsörjningens avgörande betydelse för samhällets funktion avser emellertid regeringen att noga följa hur sårbarheten i elsystemet utvecklas och vid behov pröva om det bör införas regler om leveranssäkerhet i fredstid.

En fråga som särskilt bör studeras är metoder för att stimulera inrättande av reservkraft hos samhällsviktiga funktioner. Med utgångspunkt i denna fördjupade beskrivning avser regeringen att överväga förslag till de eventuella kompletterande regler som kan behövas.

När det gäller *överförings- och distributionssystemet* anför regeringen bl.a. att robustheten bör ökas genom att identifiera svaga länkar och beroenden som kan finnas i de tekniska funktionskedjorna och åtgärda dem. Därmed kan riskerna minskas för att simultana följdfel leder till omfattande systemstörningar. Andra åtgärder bör vara att ytterligare öka redundansen, dvs. att minska konsekvenserna om enskilda komponenter måste kopplas bort vid fel.

Vissa lokalnät har under senare år varit utsatta för omfattande och långvariga elavbrott. Sedan föregående vinter har ett flertal insatser gjorts för att förbättra såväl beredskapen för att hantera stora lokala elavbrott som informationsinsatser till kunderna. Branschorganisationen Svensk energi har tagit fram branschpraxis för informationsverksamhet i samband med större störningar och för förebyggande informationsinsatser inför framtida störningar i elförsörjningen.

Branschen arbetar också med storstörningssamverkan. Det finns i dag sju samverkansområden som geografiskt omfattar hela Sverige. Nätföretagen inom varje samverkansområde kommer att samarbeta för att snabbare kunna åtgärda fel vid strömavbrott. Även Svenska kraftnät medverkar i detta samarbete. Inom ramen för storstörningssamverkan kommer nätföretagen i förhand överens om vilka resurser som finns till hands, hur dessa skall utnyttjas och vilka ersättningar som skall utgå för utnyttjandet av dessa resurser. Om en storstörning inträffar sammankallas direkt en ledningsgrupp som samordnar arbetet. Branschens målsättning är att ingen enskild nätkund skall vara utan tillgång till el under mer än 24 timmar. För att klara målet kommer elnätföretagen att se över leveranssäkerheten i befintliga nät, särskilt där det finns oisolerad ledning i icke trädsäkra områden. Flera elnätföretag har också avsatt extra medel för åtgärder inom områden med svagare nät eller där nätet är extra utsatt för störningar. Regeringen ser positivt på dessa insatser.

En ny struktur för samverkan mellan elnätföretagen och samordning av reparationsresurser vid svåra störningar är som nämnts under etablering. Regeringen har erfarit att Svenska kraftnät avser att verka för att denna struktur för samverkan vid fredstida störningar skall utvecklas till att även kunna nyttjas vid höjd beredskap och därmed ersätta den nuvarande krigsorganisationen. I detta syfte kommer övningar i krisledning att genomföras med de olika samverkansenheter. Svenska kraftnät kommer också att vidta åtgärder för att säkra samverkansenheternas uthållighet, ledningsplatser och kommunikationsmöjligheter i krig.

Vidare har regeringen beslutat att Svenska kraftnät skall undersöka möjligheterna för vissa investeringar i teknisk utrustning i syfte att kunna förbättra förmågan att i en krisituation eller vid svåra störningar i elsystemet styra knappa eltillgångar till prioriterade användare.

För att öka möjligheterna att nyttja den som har utbildats med stöd av totalförsvarsplikten till reparatör i beredskapsorganisationen organiseras mobila reparationsenheter. Enheterna bemannas med totalförsvarspliktiga och med arbetsledare från de entreprenadföretag som normalt sköter elföretagens anläggningar. För att öka antalet arbetsledare utbildas montörer som normalt arbetar på regionala och lokala nät för arbeten i stamnätet. Reparationsenheterna ges sådan kompetens att de även kan medverka vid internationella fredsfrämjande och humanitära insatser. För att säkra personal för sådana insatser har frivilliga avtal slutits med såväl fast anställda montörer som med personer som under sin totalförsvarspliktjänstgöring utbildat sig till reparatörer.

Svenska kraftnät anser att motsvarande avtal även bör slutas för att säkra personal för insatser vid svåra störningar i fredstid.

Som tidigare nämnts avser regeringen att ge Svenska kraftnät i uppdrag att återkomma med en fördjupad beskrivning av förslag och en redovisning av vilka åtgärder som myndigheten kan vidta på eget initiativ och vilka hinder som i förekommande fall föreligger. Regeringen avser, som ovan nämnts, att ge Svenska kraftnät i uppdrag att bl.a. studera metoder för inrättande av reservkraft hos samhällsviktiga funktioner.

Beträffande *elförsörjningens beroende av tele- och radiokommunikationer* anför regeringen bl.a. att det i dagsläget inte finns något gemensamt mobilradiosystem för elföretagen. Det finns svårigheter att med nuvarande kommunikationsmöjligheter styra reparationsenheter på fältet vid svåra störningar i elsystemet. Svenska kraftnät studerar tillsammans med branschföretagen möjligheterna att utveckla ett för elbranschen gemensamt mobilradiosystem. Regeringen bevakar utvecklingen inom detta område.

Beträffande möjligheterna att fastställa *prioriteringsordningar vid leverans av el* anför regeringen att frågan om att skapa möjligheter för att styra knappa eltillgångar till prioriterade användare har tidigare uppmärksammats utan att det skapats erforderlig klarhet när det gäller såväl tekniska som juridiska förutsättningar. Regeringen konstaterar i likhet med bl.a. Energimyndigheten att Sårbarhets- och säkerhetsutredningen inte har analyserat behovet av författningsändringar i ellagen om möjligheter att fastställa prioriteringsordningar för leverans av el på ett mer djupgående sätt. Regeringen kommer därför att tillse att frågan om möjligheter att fastställa prioriteringsordningar undersöks vidare.

Motion

I *kommittémotion Fö19 (kd)* av Åke Carnerö m.fl. framhålls att elavbrotten, som kan orsaka omfattande störningar i samhällsfunktionerna och ekonomiska förluster hos kunderna, beror bland annat på brister i det förebyggande skogligen underhållet utmed de så kallade ledningsgatorna.

I föreskrifterna för vegetation i ledningsgator finns märkligt nog inte några krav på avstånd mellan friledning och vegetation vid sidan. Helt träsäkra ledningsgator skulle innebära alltför stora intrång för markägare men standarden på det förebyggande underhållet bör förbättras. Mot bakgrund av elförsörjningens betydelse för samhällets funktion anser Kristdemokraterna att det finns skäl att utarbeta vilka *kvalitetskrav* som Energimyndigheten bör ställa *angående ledningsgator* i samband med nätkoncessioner för att öka elsystemets robusthet vid storm eller snöoväder (*yrkande 9*).

I samma motion påpekar Kristdemokraterna att regeringen anför att det allvarligaste hotet mot elförsörjningen i fredstid är extrema väderförhållanden samt sabotage mot vitala delar av elsystemet. För att så snabbt som möjligt komma i gång med reparationsarbetet vid omfattande skador och störningar på elnäten krävs en god fredstida beredskap. Kristdemokraterna anser därför

att det bör övervägas att *inrätta beredskapsstyrkor* på central eller regional nivå för att söka förkorta elavbrottstiderna (*yrkande 10*).

Utskottets ställningstagande

Med anledning av kommittémotion Fö19 (kd) yrkandena 9 och 10 vill utskottet hänvisa till den utförliga redogörelse i betänkandet (bet. 2000/01:FöU5 s. 27–30) om bl.a. de olika utredningsinitiativ som regeringen vidtagit i syfte att bl.a. minska sårbarheten och driftsstörningar i elsystemen. När utskottet senast behandlade denna viktiga fråga i november 2001 (bet. 2001/02:FöU2 s. 127–128) redovisade utskottet de utredningar inom området som avslutats och anförde bl.a. att utskottet med stort intresse tagit del av slutresultaten av dessa.

Av propositionen framgår nu att när det gäller *överförings- och distributionssystemet* bör bl.a. robustheten ökas genom att svaga länkar och beroenden som kan finnas i de tekniska funktionskedjorna identifieras och åtgärdas.

Regeringen anför att vissa lokalnät under senare år varit utsatta för omfattande och långvariga elavbrott. Sedan föregående vinter har ett flertal insatser gjorts för att förbättra såväl beredskapen för att hantera stora lokala elavbrott som informationsinsatser till kunderna. Branschen arbetar också med störningssamverkan. Det finns i dag sju samverkansområden som geografiskt omfattar hela Sverige. Om en störning inträffar sammankallas direkt en ledningsgrupp som samordnar arbetet. Branschens målsättning är att ingen enskild nätkund skall vara utan tillgång till el under mer än 24 timmar. För att klara målet kommer elnätföretagen att se över leveranssäkerheten i befintliga nät, särskilt där det finns oisolerad ledning i icke trädsäkra områden. Flera elnätföretag har också avsatt extra medel för åtgärder inom områden med svagare nät eller där nätet är extra utsatt för störningar. Utskottet ser liksom regeringen positivt på dessa insatser.

För att öka möjligheterna att nyttja den som har utbildats med stöd av totalförsvarsplikten till reparatör i beredskapsorganisationen organiseras mobila reparationsenheter, framgår det av propositionen. Enheterna bemannas med totalförsvarspliktiga och med arbetsledare från de entreprenadföretag som normalt sköter elföretagens anläggningar. Reparationsenheterna ges sådan kompetens att de även kan medverka vid internationella fredsfrämjande och humanitära insatser. För att säkra personal för sådana insatser har frivilliga avtal slutits med såväl fast anställda montörer som med personer som under sin totalförsvarspliktjänstgöring utbildat sig till reparatörer. Svenska kraftnät anser att motsvarande avtal även bör slutas för att säkra personal för insatser vid svåra störningar i fredstid.

Det framgår också av propositionen att regeringen avser att ge Svenska kraftnät i uppdrag att återkomma med en fördjupad beskrivning av förslag och en redovisning av vilka åtgärder som myndigheten kan vidta på eget initiativ och vilka hinder som i förekommande fall föreligger.

Utskottet har med stort intresse tagit del av den redovisning som regeringen lämnar i propositionen om elförsörjningen. Utskottet utgår ifrån att åtgär-

der nu kommer att vidtas som leder till en säkerställd robusthet och flexibilitet i de samhällsviktiga infrastruktursystemen – inte minst elförsörjningen – i enlighet med vad utskottet länge efterfrågat.

Som utskottet ser det har regeringen väl uppmärksammat de frågor som tas upp i motionen. Något särskilt uttalande med anledning av yrkandena i motionen anser utskottet därför inte vara påkallat. *Kommittémotion Fö19 (kd) yrkandena 9 och 10* avstyrks av utskottet.

Telekommunikationer

Utskottets bedömning och förslag i korthet

Utskottet utgår ifrån att regeringen nu aktivt arbetar vidare med frågan om ett gemensamt system för radiokommunikation utifrån den av regeringen utsedda förhandlingsmannens förslag.

Utskottet förutsätter att inriktningen fortsatt skall vara att få till stånd ett landstäckande gemensamt system för radiokommunikation.

Vad utskottet anfört om ett gemensamt system för radiokommunikation bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Fö19 (kd) yrkande 7.

Regeringen

Regeringen bedömer att robusta telekommunikationer bör åstadkommas genom långsiktigt och metodiskt förebyggande arbete. Det är väsentligt att analysera hur den förändrade hotbilden i samhället och utbyggnaden av teleinfrastrukturen påverkar behovet av insatser inom telekommunikationsområdet samt att fortlöpande vidta erforderliga åtgärder för att säkerställa att infrastrukturen blir robust och säker.

Regeringen anför som *skäl för sin bedömning* bl.a. följande. Mot bakgrund av Sårbarhets- och säkerhetsutredningens förslag (SOU 2001:4) har regeringen uppdragit åt Post- och telestyrelsen att genomföra en risk- och sårbarhetsanalys inom telekommunikationsområdet. Post- och telestyrelsen skall utifrån denna analys redovisa en strategi för hur arbetet med åtgärder för att minska konsekvenserna av svåra påfrestningar på samhället i fred och med att öka beredskapen inför höjd beredskap och krig skall bedrivas. Strategin skall avse åren 2003–2005. Uppdraget skall slutrapporteras senast den 1 april 2003.

Regeringen har vidare uppdragit åt Post- och telestyrelsen att utreda behovet av och föreslå de författningsändringar vilka dels säkerställer att telekommunikationerna kan fungera i händelse av en svår påfrestning på samhället i fred, dels möjliggör för samhället att ställa krav på grundläggande säkerhet i teleinfrastrukturen i syfte att minska konsekvenserna av en svår påfrestning om en sådan skulle inträffa. Post- och telestyrelsen kommer att redovisa sin utredning den 15 mars 2002. Regeringen avser att senare återkomma till riksdagen i denna fråga.

Regeringens *bedömning av läget för beredskapen* är sammanfattningsvis att telefunktionens förmåga att motstå svåra påfrestningar på samhället i fred delvis är godtagbar. Regeringen bedömer att förmågan inte är godtagbar vad gäller elförsörjning, skydd mot IT-angrepp, Internetinfrastruktur och prioritet av telefoni.

I propositionen lämnas en redovisning av *radiokommunikationssystemet för samhällsviktiga användare, det s.k. TETRA-systemet* (Terrestrial Trunked Radio). Regeringen bedömer att det i nuläget saknas förutsättningar för finansiering av ett fullt utbyggt gemensamt och landstäckande radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard eller likvärdigt. Regeringen anser dock att inriktningen fortsatt skall vara att söka få till stånd ett nationellt system. Systemet kommer att börja byggas i mindre skala med inriktning att successivt bli ett landstäckande system.

Det finns behov av att skapa en tydligare bild av hur och när tänkbara användare av ett nationellt system är intresserade av att ansluta sig till detta. Regeringen bemyndigade därför den 8 november 2001 statsrådet Mona Sahlin att utse en förhandlingsman för ett nationellt radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard. Förhandlingsmannen skall i dialog med tänkbara användare bilda sig en uppfattning om hur, när och till vilken kostnad dessa användare kan och vill ansluta sig till ett nationellt system. Baserat på detta skall förhandlingsmannen redogöra för intresset för systemet hos dessa tänkbara användare och lämna förslag på möjlig utbyggnadsordning och takt för systemet. Förhandlingsmannen skall även presentera tänkbara modeller för finansiering utifrån intresserade användares vilja att finansiera den föreslagna utbyggnaden. Förhandlingsmannens uppdrag skall redovisas till regeringen den 1 april 2002.

Rikspolisstyrelsen har beslutat att polisen skall inleda ett projekt för att anskaffa ett nytt nationellt kommunikationssystem. Den första delen av systemutbyggnaden avser storstadslänen eftersom polisen inte förfogar över dagens frekvenser för radiokommunikation där efter 2003. Systemet skall byggas så att det kan utvecklas till ett landstäckande gemensamt system för hela public safety-sektorn. Det måste även kunna klara de högt ställda kraven på tillgänglighet, funktionalitet och säkerhet. Regeringens förhandlingsman och Rikspolisstyrelsen skall hålla varandra ömsesidigt informerade rörande engagemanget av andra systemanvändare.

En utbyggnad av ett nytt radiokommunikationssystem kommer att leda till en ökad trygghet för medborgare eftersom kommunikationen mellan myndigheter och andra aktörer förbättras. Säkerheten uppstår i första hand som en effekt av att många användare kan använda sig av samma system för kommunikation. I TETRA-standardens finns även möjlighet till säkerhetslösningar som kan ge en bättre generell tillförlitlighet i kommunikationen jämfört med dagens system. Nya system kommer dock att baseras på befintlig infrastruktur vilket leder till att de svagheter som finns i den nuvarande infrastrukturen även kommer att leda till sårbarhet i ett nytt system.

Regeringen redovisar också uppdrag som initierats för att minska *konsekvenserna av ett elavbrott i telekommunikationerna*. Regeringen anför att de allvarligaste hoten mot telekommunikationerna i fred är långvariga avbrott i landets elförsörjning orsakade av svåra väderförhållanden eller omfattande sabotage- och terroristangrepp. Telekommunikationerna kan inte helt förlita sig på samhällets elförsörjning utan måste ha egen reservkraft. Större telestationer har i dag fast installerade dieselgeneratorer med drivmedel för ca tre dygn vid svåra avbrott i eltillförseln i fredstid. Mindre teleanläggningar nära abonnenterna (utflyttade abonnentsteg för fast telefoni och basstationer för mobil telefoni) har endast en batterireserv för i allmänhet 3–4 timmars drift, vilket i regel täcker den tid under vilken de normala och mest frekventa elavbrott i fredstid varar. Post- och telestyrelsen har anskaffat drygt 1 600 mindre elverk till Telia, Tele2, Europolitan, Telenordia och Banverket telenät. Enligt avtalet kan Post- och telestyrelsen vid behov avgöra hur aggregaten skall utnyttjas.

Regeringen uppdrog år 2000 åt Post- och telestyrelsen att redovisa de åtgärder som myndigheten vidtagit och planerar att vidta för att telefunktionen skall ha tillgång till en säker elförsörjning i kris och krig. Myndigheten skulle därvid också redogöra för villkor för anskaffade reservkraftaggregat och förutsättningar för att vid behov omfördela de aggregat som teleoperatörer erhållit genom Post- och telestyrelsen. Uppdraget redovisades till regeringen den 1 november 2001. Av redovisningen framgår att ett nära samarbete utvecklats mellan Post- och telestyrelsen och Affärsverket svenska kraftnät samt flera dominerande elnätföretag, dels som en följd av ovan nämnda uppdrag, dels som en följd av Post- och telestyrelsens uppdrag att biträda Svenska kraftnät i det uppdrag som verket erhöll år 2000 om analys av ömsesidiga beroendeförhållanden mellan el och tele. En gemensam övning med såväl elnätföretag som teleoperatörer har genomförts för första gången under 2001.

Nya lösningar och samarbetsformer behöver utvecklas för att telekommunikationerna skall ha tillgång till en säker elförsörjning vid långa teleavbrott. Det finns ett behov av ökad samverkan med elföretagen vilket i första hand omfattar förebyggande åtgärder och planering. Det är regeringens bedömning att förutsättningarna för ökad samverkan bl.a. skapas genom det nya samverkansområdet Teknisk infrastruktur.

Post- och telestyrelsen avser att initiera en försöksvis samplanering och utbyggnad av någon eller några platser som erfarenhetsmässigt drabbats av återkommande elbortfall. Försöket skall ge konkret underlag till hur förändringar av gällande regelverk bör utformas. Vidare avser Post- och telestyrelsen att utveckla ett strukturerat samarbete mellan viktiga teleoperatörer och elfunktionen för att ta till vara elfunktionens intressen i samband med ombyggnader och nyetablering av nät. Detta samarbete bör fortsätta och Post- och telestyrelsen skall i årsredovisningen för budgetåret 2002 redovisa en strategi för samplanering mellan berörda myndigheter avseende beroenden mellan el- och telesystem vid omfattande och långa elavbrott.

Motion

I *kommittémotion Fö19 (kd)* av Åke Carerö m.fl. anför motionärerna bl.a. följande.

För att Sverige skall få en bättre katastrofberedskap är det viktigt för medborgarnas trygghet att den statliga och kommunala räddningstjänsten, polisen, sjukvården, tullen, Kustbevakningen och Försvarmakten har väl fungerande kommunikationer vid akuta insatser. Kristdemokraterna anser att regeringen snarast bör utarbeta ett förslag till *upphandling av ett nationellt radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard*. Kristdemokraterna delar regeringens syn att ett bra radiosamband är av stor betydelse för samarbetet mellan inblandade myndigheter vid särskilda händelser.

Erfarenheterna visar att goda möjligheter till kommunikation är en avgörande faktor för en framgångsrik insats. Ytterst handlar det om människors säkerhet och ett nationellt TETRA-nät kommer att öka möjligheterna att rädda liv (*yrkande 7*).

Utskottets ställningstagande

Regeringen lämnar i propositionen en redovisning av telekommunikationsområdet, som utskottet med intresse tagit del av. Utskottet noterar därvid att regeringens sammanfattande *bedömning av läget för beredskapen* är att telefunktionens förmåga att motstå svåra påfrestningar på samhället i fred delvis är godtagbar. Utskottet noterar vidare att regeringen bedömer att förmågan inte är godtagbar vad gäller elförsörjning, skydd mot IT-angrepp, Internetinfrastruktur och prioritet av telefoni.

En redovisning av *radiokommunikationssystemet för samhällsviktiga användare*, det s.k. TETRA-systemet (Terrestrial Trunked Radio) lämnas också i propositionen. Utskottet, som berett denna fråga vid ett flertal tillfällen, kan konstatera att regeringen vidtagit vissa åtgärder sedan utskottet i november 2001 senast behandlade denna fråga (bet. 2001/02:FöU1 s. 95–98).

Av propositionen framgår att regeringen den 8 november 2001 bemyndigade statsrådet Mona Sahlin att utse en förhandlingsman för ett nationellt radiokommunikationssystem baserat på s.k. TETRA-standard. Förhandlingsmannen skall i dialog med tänkbara användare bilda sig en uppfattning om hur, när och till vilken kostnad dessa användare kan och vill ansluta sig till ett nationellt system.

Förhandlingsmannen har den 27 mars 2002 överlämnat rapporten *Ett nät för trygghet* till statsrådet Mona Sahlin. Av rapporten framgår bl.a. att det inte råder någon tvekan om att önskan om ett gemensamt, rikstäckande nät är starkt. Det framgår också att om regeringen nu vill samla och aktivera de potentiella användarna måste regeringen på ett tydligt sätt markera sin politiska vilja att skapa ett nationellt nät. Detta får trovärdighet bara om regeringen också förklarar sig beredd att stå som ekonomisk garant, framhålls i rapporten.

I rapporten sammanfattas förhandlingsmannens förslag i följande sex punkter.

- Regeringen gör tillsammans med kommun- och landstingsförbunden ett uttalande om önskvärdheten av ett basnät för trygghet och säkerhet med TETRA eller likvärdig standard.
- Regeringen uppdrar till Rikspolisstyrelsen (RPS) att förbereda upphandling i Skåne för ett rikstäckande, allmänt basnät. RPS åläggs samverka med andra intresserade användare inför utformandet av upphandlingsuppdraget.
- Regeringen beslutar våren 2002 om en kommitté som skall överta polisens ansvar för basnätet. Ett uppdrag bör också läggas ut våren 2002 för att starta uppbyggnaden av kommittén. Den bör vara i funktion i början av hösten 2002.
- Regeringen beslutar om direktfinansiering via budgeten eller lånefinansiering av basnätet. Polisen måste redan för år 2003 få den första etappen direktfinansierad eller få en utökad låneram och bemyndiganden för denna.
- Regeringen ger direktiv till sina myndigheter att vid byte av trygghetssystem övergå till detta gemensamma nät.
- Regeringen beslutar att bidrag till säkerhetssystem i kommuner och landsting fortsättningsvis skall gälla anslutning till det nya nätet.

Utskottet vill med anledning av kommittémotion Fö19 (kd) yrkande 7 framhålla att riksdagen i ett tillkännagivande till regeringen den 6 december 2001 (bet. 2001/02:FöU1, rskr. 2001/02:skr. 87–90) bl.a. framhållit att det system som Rikspolisstyrelsen nu börjat utveckla skall byggas på ett sådant sätt och med så hög kvalitet att förutsättningarna finns att det på sikt kan utvecklas till ett landstäckande gemensamt system för andra samhällsviktiga verksamheter, såsom kommunal och statlig räddningstjänst, kustbevakning, tull, hälso- och sjukvård, Försvarmaktens verksamhet, SOS alarmering, m.fl.

Utskottet kan konstatera att den av regeringen utsedda förhandlingsmannen i konkreta punkter föreslagit ett tillvägagångssätt i den fortsatta hanteringen av frågan om anskaffning av ett nationellt radiokommunikationssystem. Utskottet utgår ifrån att regeringen nu aktivt arbetar vidare med frågan utifrån förhandlingsmannens förslag.

Utskottet kan ha viss förståelse för att regeringen bedömer att det i *nuläget* saknas förutsättningar för finansiering av ett *fullt utbyggt* gemensamt och landstäckande radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard eller likvärdigt. Utskottet förutsätter att inriktningen fortsatt skall vara att få till stånd ett landstäckande gemensamt system för radiokommunikation.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört avstyrks *kommittémotion Fö19 (kd) yrkande 7*.

Skydd mot informationsoperationer¹

Utskottets bedömning och förslag i korthet

Utskottet understryker på nytt vikten av samordning och tvärsektorriella lösningar för hela samhället när det gäller skyddet mot informationsoperationer.

Utskottet kan konstatera att det pågår en mycket snabb utveckling när det gäller frågor om hur samhällsviktig infrastruktur skall kunna skyddas mot informationsoperationer. De åtgärder som regeringen redovisar får ses som steg på vägen i en utvecklingsprocess. Regeringen bör därför om ett par år följa upp erfarenheterna av den nya strategin och ordningen och göra en övergripande översyn av verksamheten samt redovisa denna för riksdagen.

Utskottet föreslår att motionerna Fö2 (m) yrkande 5, Fö10 (fp) yrkandena 8 och 9, Fö12 (v) yrkande 9, Fö18 (m) yrkande 4, Fö20 (fp) yrkandena 5–8 samt Fö208 (m) avslås av riksdagen.

Proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret

Regeringen bedömer i proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret att IT-säkerhet är av avgörande betydelse för hantering av informationsoperationer. En övergripande strategi för samhällets hantering av informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer bör därför utarbetas. Vidare bör

- den nya planeringsmyndigheten inom det civila försvaret ges ett sammanhållande myndighetsansvar för samhällets IT-säkerhet,
- de av Sårbarhets- och säkerhetsutredningen samt Försvarsberedningen föreslagna övergripande omvärldsanalyserna genomförs,
- en funktion för IT-incidenthantering inrättas,
- en funktion för teknikkompetens inom IT-säkerhetsområdet inrättas samt
- ett system för evaluering och certifiering byggs upp.

Därutöver är det angeläget att

- svenska internationella åtaganden och multilaterala överenskommelser inom verksamhetsområdet utvecklas,
- Sverige verkar för att internationella skyddssystem etableras och aktivt stöder arbetet med att åstadkomma internationella avtal och regler för att öka skyddet mot informationsoperationer och då framför allt de IT-relaterade hoten samt

¹ Enligt propositionen 2001/02:10 är informationsoperationer (Information Operations, IO) samlade och samordnade åtgärder i fred, kris och krig till stöd för politiska eller militära mål genom att påverka eller utnyttja motståndares eller annan utländsk aktörs information och informationssystem. Det kan ske genom att utnyttja egen information och egna informationssystem samtidigt som dessa också måste skyddas. Ett viktigt inslag är att påverka beslutsprocesser och beslutsfattande.

- ett nationellt harmoniserat regelverk upprättas för att säkerställa överblick och samordning av olika regler och för att skapa sammanhållna och entydiga regler avseende informationssäkerhet.

Regeringen framhåller att möjligheterna att störa eller sabotera samhällsviktig infrastruktur har fått ökad uppmärksamhet i takt med att system och funktioner blir alltmer beroende av informationsteknik (IT). Då de tekniska systemen blir alltmer komplexa och ömsesidigt beroende får de således en allt större betydelse för säkerheten i samhället. Sammantaget medför dessa omständigheter att samhällets totala sårbarhet ökar samtidigt som oönskade ingrepp i ett enskilt IT-system kan få återverkningar på stora delar av samhället.

Informationsoperationer riktade mot infrastrukturen skulle enligt regeringen kunna få allvarliga konsekvenser för samhället om inte hoten möts med ändamålsenliga skyddsåtgärder.

Säkerhetsfrågorna bör enligt regeringen beaktas som en naturlig och grundläggande komponent vid utveckling inom IT-området. Säkerhetsfunktioner bör så långt möjligt byggas in i system från början. Informationssäkerheten bör ha en tvärsektorieell förankring, då möjliga angreppspunkter finns inom de flesta sektorer och risken för spridning till andra är stor. Regeringen anser att säkerhetskravet på informationssamhället medför att en övergripande strategi för samhällets hantering av informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer bör utarbetas.

I takt med att osäkerheten om var och hur hot och störningar kan komma att uppstå ökar enligt regeringen behovet av en samordnande instans som har förmågan till överblick och kunskap om hur incidenter skall hanteras tillsammans med mandat att vidta förebyggande åtgärder.

Regeringen anser i likhet med Sårbarhets- och säkerhetsutredningen och Försvarsberedningen att den nya planeringsmyndigheten inom det civila försvaret bör ges ett sammanhållande myndighetsansvar för samhällets IT-säkerhet och att övergripande omvärldsanalyser bör genomföras.

Regeringen anser att Sårbarhets- och säkerhetsutredningens förslag rörande en funktion för IT-incidenthantering bör genomföras.

Regeringen anser att Sårbarhets- och säkerhetsutredningens förslag att det skall inrättas en funktion för teknikkompetens inom IT-säkerhet bör genomföras.

Regeringen anser att Sårbarhets- och säkerhetsutredningens förslag att bygga upp ett system för evaluering och certifiering bör genomföras. Vidare anser regeringen att det är angeläget att Sverige fortsätter samarbetet som syftar till ett ömsesidigt erkännande av IT-säkerhetscertifikatet, Common Criteria Recognition Arrangement (CCRA).

Lagstiftningen behöver enligt regeringen ses över för att denna skall medge införandet av aktiv IT-kontroll och etablering av en IT-incidenthanterings-funktion.

Regeringen anmäler att den i flera frågor avser att återkomma till riksdagen under våren 2002.

Proposition 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap

Regeringen hänvisar till att den i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10) aviserade att den avsåg att återkomma med en organisatorisk struktur för IT-säkerhetsarbetet i Sverige. I propositionen Samhällets säkerhet och beredskap redovisas nu en sådan organisatorisk struktur. Strukturen innebär att Sveriges beredskap inom informationssäkerhetsområdet förbättras. Som ett led i detta anser regeringen att Försvarets radioanstalt bör ges ansvar för teknikkompetens, Krisberedskapsmyndigheten få ansvar för övergripande omvärldsanalys och Försvarets materielverk få ansvar för ett system för certifiering och evaluering. En IT-incidentfunktion bör också inrättas. Regeringen avser att utvärdera den organisatoriska strukturen om två år. Regeringen avser också att genomföra en översyn av de författningar som berörs av informationssäkerhetsfrågorna.

Målet bör enligt regeringen vara att upprätthålla en hög informationssäkerhet i hela samhället som innebär att man skall kunna förhindra eller hantera störningar i samhällsviktig verksamhet. Strategin för att uppnå detta mål bör liksom övrig krishantering i samhället utgå från ansvarsprincipen, likhetsprincipen och närhetsprincipen.

Principiellt gäller att den som ansvarar för informationsbehandlingssystem även ansvarar för att systemet har den säkerhet som krävs för att systemet skall fungera tillfredsställande. En viktig roll för staten är därför att se till hela samhällets behov av informationssäkerhet och vidta de åtgärder som rimligen inte kan åvila den enskilda systemägaren.

För att förhindra allvarliga informationsattacker mot Sverige bör enligt regeringen underrättelse- och säkerhetstjänsternas arbete förstärkas.

Enligt regeringen behöver lagstiftningsåtgärder genomföras mot bakgrund av de åtgärder som redovisas i propositionen. Därutöver är det av vikt att vidta åtgärder av organisatorisk natur.

Regeringen framhåller att i enlighet med vad den redovisade i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10) avser regeringen att inrätta fyra verksamhetsområden i syfte att förbättra informationssäkerheten. Dessa är omvärldsanalys, IT-incidenthantering, teknikkompetens samt ett system för evaluering och certifiering.

För att snabbt kunna stärka informationssäkerheten anser regeringen att de nya uppgifterna bör fördelas på de myndigheter som i dag har närliggande verksamhet. Efter den utvärdering som regeringen avser att göra efter två år kan andra organisatoriska lösningar inom informationssäkerhetsområdet bedömas vara lämpliga. Regeringen utesluter inte att det kan finnas andra verksamheter inom informationssäkerhetsområdet som då också kan behövas ses över.

Med anledning av de frågor som framkommit i remissyttranden över Sårbarhets- och säkerhetsutredningens betänkande (SOU 2001:41) och under beredningsarbetet avser regeringen att låta genomföra en översyn av författningar som berör informationssäkerhetsfrågorna.

Regeringen anser att det i Krisberedskapsmyndighetens sammanhållande myndighetsansvar för samhällets informationssäkerhet bör ingå att följa upp och utvärdera informationssäkerheten i samhället och årligen lämna en samlad bedömning till regeringen. Det sammanhållande myndighetsansvaret innebär inga förändringar i nuvarande ansvarsfördelning mellan olika myndigheter i informationssäkerhetsfrågor. Krisberedskapsmyndigheten bör inte svara för sådan omvärldsanalys som faller inom andra myndigheters ansvarsområden.

Därutöver bör Krisberedskapsmyndigheten ges ansvar för att se till att det utvecklas ett samarbete mellan offentlig sektor och näringsliv inom informationssäkerhetsområdet.

Regeringen anser att Post- och telestyrelsen bör få i uppgift att ansvara för hantering av uppgifter om IT-incidenter. Regeringen finner det angeläget att en verksamhet med en särskild funktion för IT-incidenter påbörjas. Post- och telestyrelsen har genom att utreda förutsättningarna för denna uppgift hög beredskap för att relativt snabbt kunna bygga upp verksamheten. Regeringen finner att Post- och telestyrelsen med sin beredskap inför uppgiften har bäst förutsättningar att vara ansvarig. Uppgiften till Post- och telestyrelsen skall utformas så att den inte inskränker på det nuvarande ansvar som andra myndigheter har.

Regeringen har för avsikt att låta utreda behovet av författningsändringar, bl.a. för att klargöra gränsdragningen mellan berörda aktörer och sekretessfrågor kring funktionen. Nuvarande sekretesslagstiftning medger inte någon rapporteringsplikt. Enligt regeringens bedömning bör därför rapporteringen vara frivillig. Varje myndighet har i samband med inrapportering att sekretesspröva det material som lämnas in.

Post- och telestyrelsen bör stödja myndigheterna genom information och rådgivning. System för att fånga information om inträffade incidenter samt för informationsutbyte mellan myndigheterna och Post- och telestyrelsen bör utvecklas. Systemet bör utformas så att det blir möjligt att snabbt kunna sprida information om nya problem som kan störa IT-system. För att kontinuerligt förbättra det förebyggande arbetet skall Post- och telestyrelsen även sammanställa statistik. Fortsatt utredning är nödvändig för att Post- och telestyrelsen även skall kunna hantera anslutningen av andra intressenter.

Regeringen anser att Försvarets radioanstalt bör ges ansvaret för att tillhandahålla teknikkompetens inom informationssäkerhetsområdet. Det finns enligt regeringen starka skäl som talar för att det inom den statliga sfären skall finnas en hög teknisk kompetens för avancerat stöd i informationssäkerhetsfrågor. Förtroendefrågan är central i dessa sammanhang. Inom Försvarets radioanstalt finns ett högt utvecklat säkerhetstänkande, varför denna myndighet är väl lämpad att anförtros uppgiften.

Försvarets radioanstalt bör bl.a. kunna

- stödja insatser vid nationella kriser med IT-inslag,
- medverka till identifieringen av inblandade aktörer vid hot mot samhällsviktiga system,

- genomföra aktiv IT-kontroll och
- ge annat tekniskt stöd inom informationssäkerhetsområdet.

Regeringen anser att Försvarets materielverk bör få i uppgift att bygga upp ett system för evaluering och certifiering av IT-säkerhetsprodukter.

Regeringen hänvisar till att den i proposition 2001/02:10 framhåller att Sårbarhets- och säkerhetsutredningens förslag att bygga upp ett system för evaluering och certifiering bör genomföras. Vidare anser regeringen att det är angeläget att Sverige fortsätter det internationella samarbetet som syftar till ett ömsesidigt erkännande av IT-säkerhetscertifikatet. Regeringen anser att det inom den offentliga förvaltningen är Försvarets materielverk med sin erfarenhet inom detta område som är den mest lämpliga myndigheten att bygga upp ett system för evaluering och certifiering.

Inom ramen för certifieringssystemet bör Försvarets materielverk kunna

- licensiera evalueringsföretag efter de principer som tillämpas i CCRA,
- ge stöd och råd vid utnyttjande av standarden Common Criteria för kravspecifikation,
- utöva tillsyn av de evalueringsföretag som man har knutit till sig vad gäller kompetens och metodik i samverkan med SWEDAC,
- godkänna nya evalueringsuppdrag till evalueringsföretagen i syfte att säkerställa en rimlig balans mellan ambitionsnivå, produktens komplexitet, bedömd erforderlig tid och resursåtgång,
- följa upp pågående evalueringsuppdrag,
- granska evalueringsrapporter,
- utge certifikat samt
- medverka i internationell samverkan i syfte att säkerställa och vidmakthålla erkännande av svenska certifikat och att effektivisera metodiken för evaluering.

Att certifiera säkerhetsprodukter som är evaluerade kräver enligt regeringen resurser och kompetens. Försvarets materielverk bör ha goda förutsättningar att skapa detta system. Även andra organisationer skall ha möjlighet att skapa evaluerings- och certifieringssystem, och dessa skall verka i konkurrens.

Mot bakgrund av informationssäkerhetsfrågornas globala natur är det, som anförts bl.a. i proposition 2001/02:10, enligt regeringen viktigt att delta i det internationella samarbetet kring dessa frågor.

Motionerna

I Moderata samlingspartiets *kommittémotion Fö2 (m)* av Henrik Landerholm m.fl. framhålls att säkerheten kring IT-frågorna måste lyftas fram på ett bättre sätt än vad som sker i dag. Förutom behovet av att studera kopplingen mellan el, tele och IT när det gäller ömsesidigt beroende av funktionalitet finns det anledning att särskilt beakta konsekvenserna av störningar och angrepp på samhällsviktiga IT-system och IT-relaterade verksamheter.

Ett effektivt IT-säkerhetsarbete förutsätter att man noga följer utvecklingen i omvärlden och analyserar dess konsekvenser för IT-säkerheten. Ansvaret för driftsäkerhet och skydd måste klargöras. Förslaget om ett sammanhållande organ samt en övergripande strategi för hantering av IT-säkerhet får motionärernas stöd. Det finns anledning att understryka att även några av de förslag från Förvarsberedningen som inte återfinns i propositionen bör övervägas. Det handlar bl.a. om en central statistikenhet för samverkan med näringslivet som bl.a. Svenskt Näringsliv ställt sig positivt till. Det krävs också enligt motionärernas mening en koppling mellan incidenthanteringsfunktionen och rättsväsendet.

Riksdagen bör enligt motionärerna tillkännage för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om IT-säkerhet (*yrkande 5*).

I Folkpartiet liberalernas *kommittémotion Fö10 (fp)* av Runar Patriksson och Eva Flyborg framhåller motionärerna att de tillstyrker att en övergripande strategi för samhällets hantering av IT-säkerhet och skydd mot informationsansvar skyndsamt fastställs med en tydlig ansvars- och rollfördelning. Den måste bygga på ett tvärsektoriellt synsätt och en nära samverkan mellan privat och offentlig sektor.

Motionärerna tillstyrker förslaget att den nya planeringsmyndigheten ges ett sammanhållande myndighetsansvar för samhällets IT-säkerhet, som kan utgöra ett viktigt stöd till Regeringskansliet för att åstadkomma en snabb implementering av angelägna förslag.

En nödvändig grund för planeringsmyndigheten är att kunna följa utvecklingen med hjälp av omvärldsanalyser som får stöd av civila och militära underrättelse- och säkerhetsfunktioner.

Motionärerna tillstyrker vidare skapandet av en funktion för IT-incidenthantering för att i realtid eller nära realtid kunna spåra ursprung till ett dataangrepp, se till att attacker mot datasystem avstys och upphör samt stödja återställande av systemen vid större attacker liksom kvalificerad incidentanalys. Det är angeläget med ett väl fungerande samarbete mellan denna incidenthanteringsfunktion och motsvarande privata, då näringslivet ofta är måltavla för denna typ av intrång. Eftersom det kan vara svårt att omedelbart spåra karaktären på källan och därmed fastställa handlingsvägar för att uppnå resultat, måste polisiära funktioner och övriga rättsfunktioner vara knutna till IT-incidenthanteringen.

För att skapa underlag till en helhetsbild gällande hot, aktörer, tillvägagångssätt och teknik bör en central funktion för bearbetning av statistik över incidenter inrättas. Det är av stor vikt att denna statistikfunktion har en nära och omfattande samverkan med svenskt näringsliv.

Riksdagen bör enligt motionärerna ge regeringen till känna att den bör återkomma till riksdagen med förslag till struktur för samhällets hantering av IT-säkerhet och informationsoperationer (*yrkande 9*) och vad i motionen anförs om en helhetssyn på samhällets hantering av informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer (*yrkande 8*).

I Vänsterpartiets kommittémotion Fö12 (v) av Berit Jóhannesson m.fl. hänvisar motionärerna till att regeringen i frågan om IT-säkerheten säger: ”IT-säkerheten är av avgörande betydelse för hantering av informationsoperationer. En övergripande strategi för samhällets hantering av informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer bör därför utarbetas.”

Motionärerna delar denna syn. Men regeringen nämner inte när den avser att återkomma till riksdagen i denna fråga. Riksdagen bör därför enligt motionärerna ge regeringen i uppdrag att återkomma med strategifrågor i samband med de andra IT-frågorna under våren (*yrkande 9*).

I Moderata samlingspartiets *kommittémotion Fö18 (m)* framhåller motionärerna att de anser att utgångspunkten för regeringens strategi om informationssäkerhet bör vara att varje företag, organisation och myndighet ansvarar för att den egna informationsbehandlingen sker med betryggande säkerhet. När det gäller säkerhet i samhällsviktiga funktioner bör riksdag och regering ansvara för den övergripande strategin och erforderlig samordning. Denna bör även omfatta arbetet med utvecklingen av informationssäkerhet i samhället. Det är regeringen som skall fastställa en samlad handlingsplan för åtgärder inom området. Handlingsplanen skall redovisas löpande och en gång om året redovisas för riksdagen.

Motionärerna anser att det är fel av regeringen att delegera ansvaret inom IT-säkerhetsområdet till Krisberedskapsmyndigheten. Inte minst av det skälet att några förslag till erforderliga förändringar i författningen som ger myndigheten rätt att utfärda tvingande anvisningar inte finns. Tvingande anvisningar är enligt motionärerna ett regeringsansvar som inte får delegeras.

Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om informationssäkerhet (*yrkande 4*).

I Folkpartiet liberalernas *kommittémotion Fö20 (fp)* av Runar Patriksson och Eva Flyborg påpekas att Folkpartiet liberalerna sedan länge har tillstyrkt att en övergripande strategi för samhällets hantering av IT-säkerhet och skydd mot informationsoperationer fastställs med en tydlig ansvars- och rollfördelning. Den måste bygga på en helhetssyn baserad på ett tvärsektorielt synsätt och en nära samverkan mellan privat och offentlig sektor (*yrkande 5*).

Det ser ut som en tanke, menar motionärerna, att regeringen nu i sin proposition utan närmare motivering överger det väl inarbetade och definierade begreppet skydd mot informationsoperationer för det luddigare och mer intetsägande skydd av samhällsviktiga IT-beroende system. Informationsoperationer är enligt motionärerna det övergripande begreppet. Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en struktur på samhällets hantering av informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer (*yrkande 6*).

Motionärerna anser att den nya Krisberedskapsmyndigheten bör ges ett sammanhållande myndighetsansvar för samhällets IT-säkerhet, som kan utgöra ett viktigt stöd till Regeringskansliet för att åstadkomma en snabb implementering av angelägna förslag. Dit hör framför allt att ansvara för sektorövergripande frågor.

En nödvändig grund för detta arbete inom Krisberedskapsmyndigheten är att kunna följa utvecklingen med hjälp av omvärldsanalyser som får stöd av civila och militära underrättelse- och säkerhetsfunktioner.

Det är enligt motionärerna viktigt att det övergripande ansvaret för skydd mot informationsoperationer får en tydlig organisatorisk inplacering inom den nya Krisberedskapsmyndigheten. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna (*yrkande 7*).

Motionärerna tillstyrker skapandet av en funktion för IT-incidenthantering med placering vid Post- och telestyrelsen (PTS). Det är angeläget med ett väl fungerande samarbete mellan denna incidenthanteringsfunktion och motsvarande privata, då näringslivet ofta är måltavla för denna typ av intrång. För att skapa underlag till en helhetsbild gällande hot, aktörer, tillvägagångssätt och teknik bör en central funktion för bearbetning av statistik för incidenter inrättas. Det är av stor vikt att denna statistikfunktion har en nära och omfattande samverkan med svenskt näringsliv. Här finns en uttalad beredskap hos näringslivet att medverka. Motionärerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ett fungerande samarbete med näringslivet rörande IT-säkerhet och skydd mot informationsoperationer (*yrkande 8*).

I *motion Fö208 (m)* av Margareta Cederfelt och Cristina Husmark Pehrsson anförts att om främmande länder eller antidemokratiska organisationer vill erövra Sverige är det fullt möjligt att de väljer att använda IT som vapen eller som stöd för andra aktioner.

I syfte att öka Sveriges beredskap vid eventuella hotsituationer behöver försvaret reformeras och utvecklas. Detta kan enligt motionärerna ske genom att försvaret satsar på att utveckla IT-säkerheten ur ett nationellt perspektiv.

Utskottets ställningstagande

I sitt yttrande (1995/96:FöU4y) över 1996 års IT-proposition till trafikutskottet framhöll *försvarsutskottet* att det saknades ett uttalat samlat ansvar på departements- eller myndighetsnivå för sårbarhets- och säkerhetsaspekterna om informationstekniken. Ett betydande antal myndigheter inom staten har viktiga uppgifter och stor kompetens inom IT-säkerhetsområdet – var och en dock inom sitt speciella ansvarsområde. Ingen myndighet har emellertid av regeringen getts ett sammanhållet ansvar för helheten och för att ha en samlad överblick inom området. Försvarsutskottet anförde mot denna bakgrund följande:

Utskottet anser för sin del att den av regeringen aviserade arbetsgruppen för att följa hot- och sårbarhetsaspekterna är otillräcklig med hänsyn till de krav som numera bör ställas, dels mot bakgrund av vad riksdagen uttalat under 1987/88 års riksmöte, dels mot bakgrund av den vidgade hotbilden och den betydelse som samhällets infrastruktur har både i fred, kriser och i krig – särskilt lednings- och informationssystemen. Regeringen har anledning att inför propositionen om 1996 års försvarsbeslut på nytt överväga frågorna om informationsteknikens särskilda betydelse för totalförsvaret och hur en hög säkerhet för denna skall ordnas redan i fred. Utskottet har vidare inhämtat att regeringen under hösten 1996 avser att

genom en proposition lämna riksdagen förslag i anledning av Hot- och riskutredningens förslag. Med hänsyn till ämnets särskilda betydelse förordar utskottet emellertid att riksdagen ger regeringen i uppdrag att organisera ett mer samlande och samordnande ansvar för IT-säkerhetsfrågorna än för närvarande. I det sammanhanget bör behovet av att koordinera Sveriges medverkan i det internationella IT-säkerhetsarbetet beaktas. Utskottet anser vidare att regeringen bör återkomma till riksdagen med en utvecklad strategi på IT-säkerhetsområdet, där regeringen preciserar statens ansvar och anger hur säkerhetsarbetet inordnas i det nationella handlingsprogrammet för IT samt hur säkerhetsarbetet bör organiseras. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Trafikutskottet delade försvarsutskottets uppfattning att informationstekniken har genomgripande effekter på samhällets säkerhet och sårbarhet. Enligt trafikutskottets uppfattning borde därför riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad försvarsutskottet i sitt yttrande anfört dels om organisationen av ett mer samlande och samordnande ansvar för IT-säkerhetsfrågorna, dels om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en utvecklad strategi på området.

I sitt yttrande (1999/2000:FöU5y) över propositionen Ett informationssamhälle för alla (prop. 1999/20:86) framhöll utskottet – på nytt – att hotet mot informationssamhället har fått ökad betydelse i takt med att samhällsviktiga system och funktioner blir beroende av informationsteknik. Den internationella utvecklingen inom området har tydligt visat att *hela samhället berörs* – inte bara den offentliga förvaltningen. Hela samhällets beroende och dess sårbarhet har därför även en stor säkerhetspolitisk betydelse. Utgångspunkten för beredskap och skyddsåtgärder är inte primärt knuten till skyddet av Sveriges territorium utan i högre grad till behovet att skydda svenska intressen och nationella tillgångar, t.ex. en funktionssäker samhällsviktig infrastruktur, såväl i fred som i kris och krig. En nationell samordning och ett sektorsövergripande ansvar för planering och exekutiva åtgärder blir därmed nödvändigt.

Utskottet framhöll vidare att det delade regeringens uppfattning att ansvaret för informationssäkerheten även fortsättningsvis skall ligga hos de myndigheter, företag och organisationer som har det normala verksamhetsansvaret. Informationssäkerheten kan inte betraktas som något annat än en normal del av verksamheten. Denna ordning är emellertid inte tillräcklig. Tvärsektoriella hot kräver tvärsektoriella lösningar. Ansvarsfrågorna i ett mer nationellt perspektiv måste nu äntligen klaras ut. Det var utskottets mening att den utredare som nu arbetar måste lämna förslag till hur en tvärsektoriell samordning för IT-säkerhet och skydd mot informationskrigföring i Sverige bör utformas.

Utskottet erinrade om riksdagens tidigare tillkännagivande i frågan (bet. 1995/96:TU19). Försvarsutskottet utgick således från att regeringen snarast därefter skulle återkomma till riksdagen med förslag som redovisar de konkreta åtgärder – och eventuella författningsförslag – som behövs för ett mer samlat ansvarstagande för Sveriges informationssäkerhet än hittills.

De förslag som Sårbarhets- och säkerhetsutredningen i sitt betänkande (SOU 2001:41) har lämnat i avsnittet Strategi för ökad IT-säkerhet och skydd mot informationsoperationer har efter remissbehandling utgjort underlag för regeringens bedömning av dessa frågor i propositionerna Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10) och Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158). Sårbarhets- och säkerhetsutredningen har fortlöpande i sitt arbete lämnat information till den parlamentariskt sammansatta Försvarsberedningen. Försvarsberedningen har i sin rapport Ny struktur för ökad säkerhet – nätverksförsvar och krishantering (Ds 2001:44) lämnat sin syn på frågor om IT-säkerhet och skydd mot informationsoperationer. Regeringens bedömanden överensstämmer i huvudsak med Försvarsberedningens.

Enligt utskottet kan informationsoperationer riktade mot hela samhällets infrastruktur få allvarliga konsekvenser om den inte skyddas med säkerhetsåtgärder. Informationssäkerheten har därvid en stor betydelse. Utskottet understryker ånyo vikten av samordning och tvärsanknade lösningar för *hela samhället* – inte bara för statsförvaltningen – när det gäller skyddet mot informationsoperationer.

Utskottet anser att målet när det gäller den övergripande strategin bör vara att skapa en hög säkerhet för alla funktioner i samhället som innebär att störningar i viktig verksamhet skall förhindras eller kunna hanteras.

När det gäller informationssäkerheten i samhället anser utskottet att principen bör vara att den som har ansvar för ett informationssystem även bör svara för säkerheten i det. Staten har en viktig roll att se till hela samhällets behov av informationssäkerhet och vidta de åtgärder som inte den enskilde systemägaren rimligen kan göra.

Enligt utskottet behöver det för den tvärsanknade samordningen på nationell nivå inrättas funktioner för övergripande omvärldsanalys, IT-incidenthantering, teknikkompetens samt system för granskning av IT-produkter (evaluering) och för att fastställa granskningsresultaten (certifiering).

Krisberedskapsmyndigheten är lämpad att få ansvar för övergripande tvärsanknade samordning och omvärldsanalys. Utskottet delar regeringens uppfattning att det är viktigt att myndigheten i sitt arbete får stöd av myndigheter som har underrättelse- och säkerhetsfunktioner. En betydelsefull uppgift för Krisberedskapsmyndigheten blir att utveckla ett nära samarbete mellan offentlig sektor och näringsliv inom informationssäkerhetsområdet.

Post- och telestyrelsen bör få ansvar för funktionen för IT-incidenthantering. Enligt regeringen medger inte nuvarande sekretesslagstiftning rapporteringsplikt till Post- och telestyrelsen när det gäller IT-incidenter. Utskottet anser det angeläget att föreskrifter utarbetas för system där statlig verksamhet åläggs att rapportera IT-incidenter. En viktig uppgift för myndigheten blir att sammanställa statistikuppgifter över inkomna rapporter för att skapa underlag för en helhetsbild. Uppgifterna skall också kunna fungera som en varningsfunktion som kan utnyttjas för att slå larm till berörda. Utskottet anser också att annan offentlig verksamhet på sikt bör inordnas i ett system med incidentrapportering. Även ett nära samarbete med näringslivet bör

eftersträvas inom funktionen. Vidare bör samverkansformer utvecklas mellan Post- och telestyrelsen och bl.a. polisen.

Det är enligt utskottet viktigt att det finns en statlig myndighet som kan ge kvalificerat stöd i informationssäkerhetsfrågor. Försvarets radioanstalt har lämplig kunskap och lämpligt säkerhetsmedvetande för att få ansvar för att tillhandahålla teknikkompetens inom den offentliga sektorn.

Försvarets materielverk är en lämplig myndighet att tilldelas ansvar för att bygga upp ett system för utvärdering av säkerheten i IT-produkter och fastställande av granskningsresultaten.

Utskottet kan konstatera att det pågår en mycket snabb utveckling när det gäller frågor om hur samhällsviktig infrastruktur skall kunna skyddas mot informationsoperationer. De åtgärder som regeringen redovisar får därför ses som steg på vägen i en utvecklingsprocess. Regeringen bör när den beskrivna strategin och strukturen etablerats och verkat ett par år utvärdera denna och göra en övergripande översyn och därefter lämna en redovisning av hur den då ser på dessa frågor. I det sammanhanget är det viktigt att ansvarsgränserna till polisens brottsförebyggande och brottsbekämpande uppgifter närmare klarläggs.

I olika motioner aktualiseras frågor av det slag som utskottet övervägt. Utskottet anser därför att det inte behövs ytterligare uttalanden, varför motionerna Fö2 (m) yrkande 5, Fö10 (fp) yrkandena 8 och 9, Fö12 (v) yrkande 9, Fö18 (m) yrkande 4, Fö20 (fp) yrkandena 5–8 samt Fö208 (m) avstyrks av utskottet.

Beredskap mot nukleära, biologiska och kemiska risker och hot

Regeringen

Regeringen bedömer att det är angeläget att samhället stärker förmågan att möta nukleära, biologiska och kemiska (NBC) risker och hot. En förbättrad samordning och samverkan mellan berörda myndigheter samt genomförande av särskilda utbildnings- och övningsinsatser är viktiga förutsättningar för att uppnå och säkerställa en tillräcklig förmåga.

Operativt ansvariga instanser bör ha möjlighet till säker och snabb tillgång till experter inom NBC-området. Det arbete som påbörjats för att förbättra expertberedskapen bör påskyndas.

Sverige bör aktivt bidra till bättre internationell samordning av arbetet med att möta NBC-hot liksom till effektivare samutnyttjande av nationella resurser vid gemensamma insatser, såväl inom som utom EU.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att terroristattacker mot USA den 11 september 2001 visar att målmedvetna, ideologiskt sammanhållna och välmotiverade organisationer kan planera och utföra terroraktioner som kan få stora konsekvenser. Den efterföljande spridningen av mjältbrandssporer via postförsändelser samt det stora antal mjältbrandshot i form av brev innehållande pulver med misstänkt mjältbrand har påtagligt ökat medvetenheten i

många länder om riskerna för nukleära, biologiska och kemiska hot. En följd av detta är att åtgärderna för att höja samhällets beredskap mot sådana hot och risker har påskyndats och givits en högre ambition. Regeringen anser att de särskilda åtgärder som vidtagits i Sverige bör fullföljas. De initiativ till förbättrat skydd och samordning liksom det utökade samarbetet vad gäller riskvärdering, beredskap och skydd mot NBC-terrorism som inletts inom EU och de nordiska länderna bör enligt regeringen också fortsatt prioriteras.

Terroristbekämpning är i Sverige en polisiär uppgift. Terroristattacker mot USA den 11 september 2001 indikerar att en framgångsrik bekämpning av terrorism inte kan genomföras utan en effektiv mellanstatlig samordning och samverkan. De ansträngningar som inletts med att förbättra internationell samordning av polisunderrättelseverksamhet och annan underrättelseverksamhet, beredskap samt skydd inom NBC-terroristområdet bör därför fullföljas. Det är också viktigt att kunna använda sig av resurser och kompetens inom totalförsvaret.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om beredskap mot nukleära, biologiska och kemiska risker och hot.

Allvarlig smitta

Regeringen

Regeringen bedömer att det finns en bra beredskap i landet för att klara av vanliga epidemiologiska situationer och tillfälliga toppbelastningar av smittsamma sjukdomar. Behov finns dock av en förbättrad samordning och samverkan mellan berörda myndigheter när det gäller hantering av riktigt stora utbrott av smittsamma sjukdomar hos djur och människor oavsett om utbrottet är en följd av avsiktlig smittspridning med biologiska stridsmedel eller inte.

Som *skäl för regeringens bedömning* anges bl.a. att som en följd av fallen med mjältbrand i USA efter händelserna den 11 september 2001 har uppmärksamheten kring och behovet av beredskap mot sällsynta och farliga biologiska smittämnen aktualiserats ytterligare. I Sverige har, vid utgången av januari 2002, ca 400 försändelser med misstänkt mjältbrandssmitta skickats till Smittskyddsinstitutet och till Totalförsvarets forskningsinstitut för analys. Inte någon av de försändelser som har analyserats har visat sig innehålla mjältbrandssmitta. Regeringen bedömer att mjältbrandshoten i Sverige har kunnat hanteras på ett tillfredsställande sätt genom god myndighetssamverkan och snabbt gripbara analysresurser.

Mot bakgrund av slutsatserna i den i juni 2000 av regeringen tillsatta AgNBC-gruppens rapport och händelserna under hösten 2001 har regeringen den 8 november 2001 uppdragit åt Socialstyrelsen att i samverkan med Smittskyddsinstitutet, Totalförsvarets forskningsinstitut, Landstingsförbundet och Rikspolisstyrelsen/Säkerhetspolisen utreda och lämna förslag dels på en orga-

niserad beredskap med expertfunktioner inom området biologiska stridsmedel som stöd för sjukhusens infektionskliniker och smittskyddsläkarorganisationen, dels på en organiserad beredskap som stöd till Rikspolisstyrelsen/Säkerhetspolisen vid hot om bioterrorism samt på i övrigt lämpliga åtgärder inom Socialstyrelsens verksamhetsområde för att höja beredskapen inom bl.a. B-området. Uppdraget skall redovisas senast den 15 april 2002.

Regeringen har också den 20 december 2001 tillkallat en särskild utredare med uppgift att kartlägga och analysera myndigheternas och de övriga offentliga organens samlade beredskap och förmåga att förhindra, bekämpa och i övrigt hantera omfattande terroristattentat och andra likartade extraordinära händelser i Sverige.

För att kunna höja beredskapen och förbättra samordningen och samverkan mellan berörda myndigheter inför ett stort utbrott av en smittsam sjukdom eller en terrorhandling med biologiska stridsmedel *bedömer regeringen* att myndigheterna bör sträva efter att upprätta gemensamma beredskapsplaner. Även utbildnings- och övningsmöjligheterna för de inblandade myndigheterna bör utökas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om allvarlig smitta.

Nedfall av radioaktiva ämnen

Regeringen

Regeringen bedömer att beredskapen i landet mot olyckor i svenska och utländska kärntekniska anläggningar är i huvudsak tillfredsställande. Beredskapen mot olyckor i utlandet samt mot inhemska olyckor med nationell omfattning bör utvecklas. Ansvariga myndigheter har ett gott samarbete som kontinuerligt utvecklats och förbättrats. Samarbetet med länderna i vår närhet har också förbättrat beredskapen och minskat risken för olyckor. Den utveckling som pågår i samverkan mellan Statens strålskyddsinstitut, Statens kärnkraft-inspektion och andra beredskapsaktörer, inklusive förbättring av mätförmågan, bör fortsätta.

Som skäl för regeringens bedömning anføres bl.a. att efter Tjernobylolyckan gjordes stora insatser för att förstärka beredskapen mot radiologiska olyckor i landet. Nu, drygt 15 år senare, finns dock ett visst behov av att modernisera och utveckla mätresurserna. Det finns också vissa tecken på att kompetensförsörjningen inom området på sikt försvagas.

Regeringen anför vidare att den svenska beredskapen mot radiologiska olyckor är i huvudsak inriktad mot att lindra konsekvenser av olyckor vid svenska kärnkraftverk, framför allt i berörda län. Beredskapen bygger på ett långtgående samarbete mellan berörda myndigheter. Organisatoriskt sett har vi en tillfredsställande beredskap när det gäller närområdena kring svenska

kärnkraftverk. Beredskapen mot konsekvenser i Sverige av utländska olyckor är mer begränsad, och när det gäller terroristhandlingar inom det nukleära området är den svenska beredskapen att hantera radiologiska konsekvenser låg, sett i ett internationellt perspektiv.

För att minska risken för radioaktivt nedfall över Sverige från kärnkraftsanläggningar i vår närhet är det viktigt att Sverige verkar för att kärnkraftverken även i närliggande länder har en så hög säkerhet som möjligt. Vid sidan av de framgångsrika bilaterala insatserna genom Statens kärnkraftinspektion och Statens strålskyddsinstitutets arbete bidrar Sverige även till internationella insatser genom Europeiska utvecklingsbankens (EBRD) fonder.

Regeringen bedömer också att området är väl reglerat och har tydliga ansvarsförhållanden. Det finns därför inget behov av väsentliga författningsändringar.

Regeringen bedömer dock att det kan finnas behov av att vissa bemyndiganden i djurskydds- och foderlagstiftningen i samband med nedfall av radioaktiva nedfall över jordbruksmark ses över så att regeringen, eller efter regeringens bemyndigande Jordbruksverket, skall kunna meddela föreskrifter som avviker från de annars gällande.

Regeringen anser också att en översyn bör göras när det gäller regeringens bemyndigande till Jordbruksverket att utfärda föreskrifter om gödselhantering och växtodling i händelse av en svår påfrestning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om nedfall av radioaktiva ämnen.

Kemikalieolyckor, transport av farligt gods och större olyckor till sjöss med allvarligare utsläpp som följd

Regeringen

Regeringens bedömning för området är följande.

Regeringen anser att beredskapen är godtagbar mot olyckor vid transport av farligt gods och kemikalieolyckor i stationära anläggningar liksom olyckor till sjöss som kräver sjöräddnings- och miljöräddningsinsatser. Regeringen anser att ett kontinuerligt utvecklingsarbete bör bedrivas som syftar till att anpassa lagstiftningen till den tekniska utvecklingen och höja kompetensen och därmed säkerhetsnivåerna inom dessa verksamheter.

Som *skäl för regeringens bedömning* anføres bl.a. att under 2001 har Europeiska kommissionen informerat Rådet om förslag till ändringar av det s.k. Seveso II-direktivet. Sammanfattningsvis innebär förslagen bl.a. att direktivet skall omfatta utvinning av mineraler från malm och avfallsdammar som används i samband med gruvdrift. Mot bakgrund av fyrverkerifabriksolyckan i Enschede i Nederländerna har kommissionen också föreslagit att tröskelvärden såvitt avser ämnen med explosiva egenskaper ändras så att fler fyrverke-

rifabriker kommer att omfattas av direktivet. Syftet med förslaget om ändring av direktivet är att förebygga olyckor och begränsa skadeverkningar vid allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och därmed begränsa följderna av olyckor för människor och miljö. Beredning av kommissionens förslag pågår för närvarande inom Regeringskansliet.

Europeiska kommissionen har mot bakgrund av explosionen vid en kemikaliefabrik i Toulouse i september 2001, initierat en översyn inom EU:s medlemsstater. Översynen omfattar en grundlig inventering av industriella riskanläggningar, liknande den i Toulouse, med potential till katastrofala effekter på samhället. Inom en nära framtid kommer kommissionen att försöka öka samarbetet med medlemsstaterna för att utveckla rättsliga och andra metoder för uppföljning av olyckor på områdena kontroll över den fysiska planeringen, harmonisering av allmänna riskbedömningsmetoder och kartläggning av risker samt information till allmänheten.

Regeringen bedömer att det finns en hög beredskap och en god förmåga att hantera allvarliga olyckor till sjöss, såväl avseende sjö- som miljöräddning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om kemikalieolyckor, transport av farligt gods och större olyckor till sjöss med allvarligare utsläpp som följd.

Försörjning med vatten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 2001/02:Fö19 (kd) yrkande 13.

Regeringen

Under avsnittet Allmänt om området *bedömer regeringen* att försörjningen med dricksvatten är känslig för störningar. Sabotage, likaväl som oavsiktliga händelser, kan snabbt få stora konsekvenser, både vad gäller kvalitet och distribution av vattnet.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att många kommuner uppvisar stora brister när det gäller att hantera olika typer av hot mot vattenförsörjningen. Ett antal kommuner saknar exempelvis fortfarande reservel till sitt största vattenverk, och antalet reservvattentäcker är generellt sett för litet. Förmågan att förhindra sabotage mot vattenförsörjningen är heller inte tillfredsställande.

Det behövs mycket små insatser för att skada vattenförsörjningen så att leveranserna bryts eller vattnet förorenas. Försörjningen med vatten är också beroende av att det finns tillgång till el, tele och IT. Denna sårbarhet gör försörjningen med vatten känslig även för terrorism och sabotage.

Förmågan att upprätthålla försörjningen med dricksvatten under ostörda förhållanden är enligt regeringens mening godtagbar i hela landet. Stora läckor i distributionsnätet kan ofta åtgärdas inom några timmar eller ett dygn. Beredskapen kan därför anses vara god.

Långvariga elavbrott är den viktigaste faktorn som kan störa vattenförsörjningen i ett större geografiskt område, då vattenförsörjningen ofta är helt beroende av elkraft för uppfodring, beredning och för att hålla dricksvattennätet trycksatta.

Förmågan att förhindra eller i tid upptäcka sabotage med biologiska och kemiska stridsmedel bedöms i dagsläget inte som godtagbar. Liksom vid andra mycket snabba förändringar av råvatten- eller dricksvattenkvaliteten såsom olyckor eller naturkatastrofer, kommer analysvaren inte att vara lika avgörande som vid andra störningar. Det tar ofta två till fyra dygn innan ett vattenburet sjukdomsutbrott kan härledas till dricksvattnet, och till det skall läggas ett till två dygns väntan på analysresultat. Vid ett enstaka sabotage riktat mot dricksvatten kan därför smittan spridas långt innan den hinner upptäckas. Förebyggande åtgärder för att skydda vattentäkter och anläggningar är därför av mycket stor vikt.

Under avsnittet Åtgärder inom området *bedömer regeringen* att kommunerna bör skapa en grundförmåga att försvåra och avvärja spridning av främst biologiska stridsmedel och andra sjukdomsalstrande mikroorganismer via dricksvattnet. Livsmedelsverket ger kommunerna stöd i detta arbete, bl.a. i form av ett riskanalysprojekt där ett antal kommuner fått starthjälp för att öka sin beredskap för svåra påfrestningar. Regeringen anser att det är angeläget att detta arbete fortsätter.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att kommunerna har, med stöd av Livsmedelsverket, en nyckelroll när det gäller planeringen för att klara svåra påfrestningar. Kommunerna är också ansvariga på lokal nivå för att livsmedels- och dricksvattenkvaliteten upprätthålls. Deras tillsyn på området bygger på Livsmedelsverkets bestämmelser och råd m.m. Livsmedelsverkets påbörjade informations- och utbildningsåtgärder är därför av stor vikt för att kommunerna i sin tillsyns- och producentroll på livsmedels- och dricksvattenområdet i högre grad skall kunna inkludera säkerhetsfrågor.

Åtgärder behövs för att avhjälpa bristen på reservvattentäkter för särskilt utsatta vattentäkter och för att öka andelen skyddsområden för landets vattentäkter. Naturvårdsverket kommer att bedriva utbildningsverksamhet inom detta område under 2002. Också Livsmedelsverkets insatser får stor betydelse för att stimulera till effekter på området, främst genom information och kunskapspridning på temadagar och i riskanalysprojektet.

Livsmedelsverket har också påtalat att det finns ett behov av en genomgång av några kommuners uppbyggnad och val av lösningar för IT-försörjningen inom dricksvattenområdet. Genomgången bör innefatta värdering av risk för intrång och leda fram till information och rekommendationer till kommunerna om hur sårbarheten kan minimeras.

Motion

I *kommittémotion Fö19 (kd)* av Åke Carnerö m.fl. framhålls att vatten är vårt viktigaste livsmedel. Sverige representerar tillsammans med de närmaste grannländerna en ovanligt gynnad region när det gäller tillgången och kvaliteten på färskvatten. Samhällets vattenförsörjning kräver dock en rad beredskapsåtgärder, och antalet vattenmyndigheter är stort.

Livsmedelsverkets riskanalysprojekt har visat på brister i beredskap och handlingsplaner som rör fredstida händelser inom kommunerna. För att öka robustheten i dricksvattenförsörjningen anser Kristdemokraterna att Livsmedelsverkets stöd till kommunerna bör förstärkas så att sårbarheten kan minimeras (*yrkande 13*).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan instämma i de synpunkter som framförs i kommittémotion Fö19 (kd) om att vatten är vårt viktigaste livsmedel och att sårbarheten i dricksvattenförsörjningen måste minimeras. Utskottet kan dock konstatera att enligt regeringens mening är förmågan att upprätthålla försörjningen med dricksvatten under ostörda förhållanden godtagbar i hela landet. Stora läckor i distributionsnätet kan ofta åtgärdas inom några timmar eller ett dygn. Beredskapen kan därför anses vara god.

Utskottet vill erinra om att kommunerna är ansvariga på lokal nivå för att livsmedels- och dricksvattenkvaliteten upprätthålls. Deras tillsyn på området bygger på Livsmedelsverkets bestämmelser och råd m.m. Livsmedelsverket har påtalat att det finns ett behov av en genomgång av några kommuners uppbyggnad och val av lösningar för IT-försörjningen inom dricksvattenområdet. Som framgår av propositionen bör denna genomgång innefatta värdering av risk för intrång och leda fram till information och rekommendationer till kommunerna om hur sårbarheten kan minimeras.

Som utskottet ser det torde resultatet av denna genomgång till huvudsaklig del kunna tillgodose yrkande 13 i motion Fö19 (kd). *Kommittémotion Fö19 (kd)* yrkande 13 avstyrks därför av utskottet.

Naturolyckor och dammsäkerhet

Regeringen

Regeringen bedömer att det behövs ökade insatser inom dammsäkerhetsområdet. Regeringen avser därför att låta tillse att Affärsverket svenska kraftnät får utökade uppgifter.

Som skäl för regeringens bedömning anges bl.a. att det är viktigt att i samhällsplaneringen ta hänsyn till risker bl.a. genom att utveckla ett riskanalysverktyg. Länsstyrelserna redovisade den 1 oktober 2001 regionala analyser för risker, hot och sårbarheter. Länsstyrelserna har angett att dessa analyser skall betraktas som riskinventeringar och att de avser att utveckla analyserna,

vilka omfattar även dammsäkerhet och naturolyckor. Arbetet med att kartlägga riskerna är en viktig del av det förebyggande arbetet.

Boverket redovisade den 14 september 2001 en rapport om hur kommunernas översiktsplaner hanterar risker för översvämningar. Av rapporten framgår att inga byggnader som kommit till skada har beviljats bygglov under den senaste tioårsperioden. Samtidigt visar Boverkets undersökningar att kommunerna utnyttjar mycket skiftande underlag för att redovisa risker i översiktsplaneringen och att man i mycket liten utsträckning använder modern teknik, t.ex. geografiska informationssystem, i samband med att man tar fram underlag för planeringen. Regeringen avser att ge Boverket i uppdrag att i samråd med bl.a. Svenska Kommunförbundet lämna kommunerna information om de erfarenheter som dragits i samband med verkets arbete med att ta fram rapporten om hur översvämningar hanteras i översiktsplaneringen.

Frågor om tillstånd för att bygga i vatten och annan vattenreglering prövas av miljödomstolarna. Den prövning domstolarna skall göra innebär en avvägning mellan många olika faktorer, bl.a. risken för översvämningar. Med anledning av översvämningarna under sommaren och hösten 2000 har även frågan om vattendomarna och deras betydelse för de höga vattenflödena diskuterats liksom frågan om möjligheter att inom ramen för befintlig lagstiftning ompröva domarna. Regeringen har därför gett Miljöbalkskommittén (M 1999:03) ett tilläggsdirektiv (dir. 2001:25) med inriktning på att kommittén på grundval av relevanta vattendomar skall utreda behovet av ändringar i miljöbalken. Kommittén skall redovisa ett principförslag senast den 1 juli 2002.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut gjorde en sammanställning av erfarenheterna av de kraftiga regnen och översvämningarna under sommaren 2000 och en bedömning av träffsäkerheten och kvaliteten på prognoser och varningar under den berörda perioden. Enligt Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts redovisning har prognoser och varningar haft stor träffsäkerhet under perioden. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut avser emellertid att förstärka beredskapen för att bättre kunna förutse och hantera extrema vädersituationer.

Flera slags åtgärder vidtas kontinuerligt i syfte att minska riskerna för dammbrott och översvämningar. Ågarna till dammar skall identifiera och värdera riskerna samt vidta åtgärder som eliminerar eller begränsar dessa medan länsstyrelserna utövar tillsyn. Svenska kraftnät har analyserat de höga flödena och översvämningarna under sommaren och hösten 2000 samt vintern 2001. Bland annat konstaterades att översvämningarna inte medförde några stora dammrar, men ett flertal problem, skador och incidenter inträffade. Systemet med samordningsgrupper vid höga flöden fungerade mycket väl under översvämningarna i södra Norrland. Svenska kraftnät har framfört att detta bör utvecklas vidare och även införas för de vattendrag som inte har denna samverkansform.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har bedömt orsakerna till dammhaveriet vid Bolidens koppargruva i Aitik i september 2000. I rapporten till regeringen

föreslås bl.a. att möjligheterna att skärpa tillsynen över de dammar, såväl vattenkrafts- som gruvdammar, som tillhör de högsta konsekvensklasserna bör utredas vidare.

Regeringen har beslutat att Svenska kraftnät skall verka för att rutiner för tillsyn, uppföljning och rapportering av dammsäkerheten skall utvecklas och implementeras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om naturolyckor och dammsäkerhet.

Transporter

Regeringen

Regeringen bedömer att det finns skäl att ändra inriktningen för beredskapsverksamheten inom transportsektorn. Den framtida inriktningen bör utgå från en bredare syn på hot och risker och i högre utsträckning än i dag inriktas mot analyser och förebyggande arbete, dels för att minska riskerna för störningar i samhällsviktiga transportsystem, dels för att minska konsekvenserna genom att lämpliga åtgärder är förberedda och kan vidtas vid svåra påfrestningar i fred.

Som skäl för regeringens bedömning anføres bl.a. att Sverige är ett land beroende av såväl fungerande utrikeshandel som inhemska transportsystem. Vid en svår påfrestning i fred, en internationell konflikt eller vid ett eventuellt angrepp uppstår med stor sannolikhet störningar i transportsektorn, vilka kan ha påtagliga effekter och ekonomiska konsekvenser för samhället. Sårbarheten i transportsystemen bedöms sammanfattningsvis ha ökat, bl.a. mot bakgrund av ett ökat el-, tele- och IT-beroende som innebär högre störningskänslighet. Vidare har trafikutvecklingen medfört en större trängsel inom transportsystemen, vilket i högre utsträckning än tidigare medfört att konsekvenser av störningar blir stora. Händelser i omvärlden som t.ex. terroristattacken mot USA den 11 september 2001 illustrerar risker med – och konsekvenser för – transportsystemen samt de stora ekonomiska följd effekter som kan uppstå vid en svår påfrestning i fred.

Regeringen anför vidare att den framtida inriktningen bör utgå från en bredare syn på hot och risker och i högre utsträckning än i dag inriktas mot analyser och förebyggande arbete, dels för att minska riskerna för störningar i samhällsviktiga transportsystem som omfattar godstransporter, varudistribution och persontransporter, dels för att minska konsekvenserna genom att lämpliga åtgärder är förberedda och kan vidtas vid svåra påfrestningar i fred.

Det finns behov av nya och aktuella analyser för att, mot bakgrund av det säkerhetspolitiska läget, den nya inriktningen för samhällets beredskap vid svåra påfrestningar i fred och den pågående utvecklingen inom transportområdet, bedöma samhällets behov av transportresurser vid olika typer av krissi-

tuationer. Det finns behov av att utveckla bättre metoder för att bedöma hot, risker, inbördes beroenden och analysera konsekvenser vid olika krisscenarioer. Det gäller bl.a. beroendeförhållanden inom transportområdet, beroendeförhållanden gentemot andra infrastrukturområden och analyser av ekonomiska konsekvenser för samhälle och näringsliv vid olika krissituationer.

Mot bakgrund av att transporter kommer att utgöra ett nytt samverkansområde med verksamhet som bör ges en förändrad inriktning än tidigare anser regeringen att det finns skäl för en djupare prövning. I prövningen bör bl.a. ingå rimlighetsbedömningar i syfte att identifiera lämpliga nivåer för vad som bedöms vara acceptabla transportkapaciteter vid olika krissituationer. Det är i sammanhanget också viktigt att pröva om nuvarande regler, bl.a. i lagen om näringsidkares skyldighet att delta i totalförsvarsplaneringen, aktuella förordningar och befintliga avtal i tillräcklig utsträckning säkerställer att samhället har transportresurser att tillgå vid olika typer av svåra påfrestningar i fred och vid höjd beredskap. Det finns sannolikt behov av ändringar och kompletteringar av relevanta lagar, förordningar och omförhandling av befintliga avtal mellan staten och näringslivet. Det kan även finnas behov av att upprätta nya avtal.

Regeringen bedömer också när det gäller *tillsynsorganisationen inom trafikområdet* att pågående utredningar inom området bör inväntas. När utredningarna lämnat sina förslag finns förutsättningar att göra en prövning ur ett bredare perspektiv.

Som skäl för regeringens bedömning anføres bl.a. att den pågående Tillsynsutredningen (Ju 2000:06) nyligen har lämnat sitt första betänkande, vilket bl.a. ger en bred översikt av den statliga tillsynen, analyserar tillsynens begrepp och roll samt pekar på insatser och områden som bör utredas vidare. I nästa fas skall utredaren enligt direktiven bl.a. lämna förslag till hur den statliga tillsynen kan göras tydligare och effektivare. Utöver Tillsynsutredningen pågår en järnvägsutredning (N 2001:09) som avser att lägga förslag avseende Järnvägsinspektionens roll och organisation. Vidare utreds en eventuell vägtrafikinspektion (N 2001:16).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om transporter.

Radio och TV m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 2001/02:Fö241 (s).

Regeringen

Regeringen bedömer att public service-företagens beredskapsplanering är god och den verksamhet som bedrivs fungerar väl och svarar mot ställda krav. Det

är angeläget av beredskapsskäl att göra vissa investeringar inom etermedieområdet för att säkerställa utsändning av radio och TV.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att riksdagen i juni 2001 fattade beslut om nya riktlinjer för en radio och TV i allmänhetens tjänst (prop. 2000/01:94, bet. 2000/01:KrU8, rskr. 2000/01:268). Av propositionen framgår att public service-företagens beredskapsplanering är god och att den verksamhet som bedrivs fungerar väl och på ett ändamålsenligt sätt svarar mot de ställda kraven på området. De beredskapskrav som ställts på företagen i de tidigare sändningstillstånden kvarstår därför i oförändrad form i nu gällande sändningstillstånd. Dock är vissa investeringar inom etermedieområdet av beredskapsskäl mycket angelägna att göra för att säkerställa handlingsfriheten om störningar av radio- och TV-sändningar skulle inträffa.

När det gäller myndighetsmeddelanden framgår det av sändningstillstånden för Sveriges Radio AB och Sveriges Television AB att de två programbolagen, i enlighet med 3 kap. 2 § 15 radio- och TV-lagen (1996:844), är skyldiga att kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det.

För att berörda människor i en akut situation skall nås av information har Statens räddningsverk sedan flera år överenskommelser med Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, TV 4 AB och Radioutgivareföreningen, som företräder de privata lokalradiostationerna. Räddningsverket har slutit nya avtal för perioden 2002–2004.

Styrelsen för psykologiskt försvar bedriver sedan hösten 1998 tillsammans med Radioutgivareföreningen ett projekt som skall göra det möjligt att via samtliga lokalradiostationer, även om de är obemannade, sända viktiga meddelanden vid allvarliga händelser i samhället. Systemet grundar sig på RDS-teknik (Radio Data System) och innebär att en utrustning installeras hos varje radiostation. Sveriges Radio AB kan sedan centralt genom en särskild signal sända meddelande som automatiskt bryter pågående lokal radiosändning. Meddelandet till allmänheten utformas av Sveriges Radio AB. Lokalradiostationerna har genom Radioutgivareföreningen förklarat sig villiga att installera utrustningen. Provdrift kommer att ske under våren 2002. RDS-systemet beräknas vara i drift 1 juli 2002.

Regeringen bedömer att public service-företagens beredskap är god samt att den verksamhet som bedrivs i dag fungerar väl och på ett ändamålsenligt sätt svarar mot de uppställda kraven. Den tekniska utvecklingen går emellertid snabbt, och det finns därför anledning att noga bevaka de eventuella förändringar av läget för beredskapen som den tekniska utvecklingen på medieområdet kan föra med sig.

I avsnittet Radio och TV m.m. redovisar också regeringen sin syn på *kulturarvet, trossamfundet och begravningsverksamheten* under svåra påfrestningar på samhället i fred och under höjd beredskap.

Regeringen anför därvid sammanfattningsvis att skyddet av kulturarvet, trossamfundets verksamhet och begravningsverksamheten är av stor betydelse under svåra påfrestningar på samhället i fred och under höjd beredskap.

Kulturarvet, bl.a. kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer samt arkiv, är en grundläggande del av vår kulturella helhet och identitet. Det speglar samhällets utveckling och människornas historia. Regeringen anser att det är av stor vikt att kulturarvet i så stor utsträckning som möjligt kan skyddas under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Trossamfundens kunskaper och erfarenheter när det gäller krishantering är betydelsefulla i krissituationer. Mot denna bakgrund har Överstyrelsen för civil beredskap till uppgift att, enligt 1 b § förordningen (1988:1122) med instruktion för Överstyrelsen för civil beredskap, leda och samordna trossamfundens medverkan inom det civila försvaret. Det finns vid Överstyrelsen för civil beredskap ett särskilt råd för trossamfundens beredskapsfrågor. Som framgår av propositionen bör Krisberedskapsmyndigheten ha ett övergripande ansvar för att trossamfundens kunnande och insatser uppmärksammas och tas till vara i krishantering.

Begravningsverksamheten är en viktig samhällsuppgift och det är av avgörande betydelse att verksamheten kan bedrivas även i en krissituation. Svenska kyrkans församlingar och kyrkliga samfundigheter är huvudmän för den helt övervägande delen av begravningsverksamheten i landet, 2 kap. Begravningslagen (1990:1144). Regeringen får dock för särskilda fall besluta att en kommun i stället skall vara huvudman. Sådana beslut har meddelats beträffande Stockholms och Tranås kommuner. En huvudman för begravningsverksamheten är skyldig att vidta de beredskapsförberedelser som behövs för att verksamheten skall kunna bedrivas även under höjd beredskap, 8 kap. 3 § begravningslagen och 2 kap. 1 § lagen (1994:1720) om civilt försvaret.

Motion

I *motion Fö241 (s)* av Cinnika Beiming och Ingemar Josefsson framhålls vikten av att se över *informationsberedskapen vid katastrofer för människor med utländsk bakgrund*. Motionärerna tycker att det är bra att riksdag och regering uppmärksammat public service-företagens särskilda ansvar för språkliga och etniska minoriteters intressen, men anser att det inte är tillräckligt.

I Sverige bor många människor med utländsk bakgrund och med annat hemspråk än svenska. Dessutom vistas många människor i landet, till exempel turister och gästarbetare. För dem är inte de svenska medierna, TV och radio, de naturliga informationskällorna. Enligt motionärernas mening bör regeringen se över vilka moderna kommunikationsmedel som kan användas för denna typ av information.

Utskottets ställningstagande

Med anledning av yrkandet i *motion Fö241 (s)* om *informationsberedskapen vid katastrofer för människor med utländsk bakgrund* vill utskottet anföra följande.

Utskottet behandlade ett liknande yrkande i april 2001 (bet. 2000/01:FöU8). Utskottet anförde då bl.a. att riksdagen behandlade proposition (2000/01:94) Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005, vari bl.a. denna fråga tas upp. Propositionens förslag, som riksdagen sedermera biföll, rörde bl.a. de villkor och riktlinjer som skall gälla under kommande tillståndsperiod för den radio- och TV-verksamhet i allmänhetens tjänst som bedrivs av Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB. I propositionen framhöll regeringen att public service-företagen har ett särskilt ansvar för att kunna sända vid katastrofer eller andra svåra påfrestningar på samhället. Erfarenheterna har visat att det är viktigt att olika språkgrupper kan nås av information vid sådana händelser. Programföretagen bör ta hänsyn till detta när man planerar för beredskapen inför sådana situationer.

Utskottet har inte haft anledning att ompröva sitt då gjorda ställningstagande med anledning av yrkandet i motionen. Utskottet kan därför även nu instämma i vad motionärerna framför i sin motion om det angelägna i att kunna informera medborgare med utländsk bakgrund vid katastrofer och ännu en gång konstatera att regeringen uppmärksammat dessa frågor genom att programföretagen skall beakta språkliga och etniska minoritetens intressen och att insatserna på detta område skall öka.

Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker utskottet *motion Fö241 (s)*.

Ekonomiska kriser

Regeringen

Regeringen bedömer att planeringen av den ekonomiska politiken inför krissituationer och svåra samhällspåfrestningar bör utgå från att ansvaret för att uppnå målen för den ekonomiska politiken vilar på generella åtgärder inom finans-, penning- och utrikeshandelspolitiken. Regelverket bör syfta till att främja viktiga försörjningsmål. Några omfattande reglerande åtgärder i samhällsekonomin förutsätts inte komma i fråga förrän i ett sent skede i en krissituation.

Som skäl för regeringens bedömning anføres bl.a. att handelsutbytet med omvärlden är av vital betydelse för Sveriges försörjning. Det är ett starkt svenskt intresse att i en krissituation så länge som möjligt upprätthålla en fri och öppen utrikeshandel utan särskild krisreglering.

Möjligheten att med någon form av valutareglering hålla växelkursen på en annan nivå än den som motsvarar marknadernas värdering är liten i dagens värld av fria och stora kapitalflöden. Sveriges val att inte delta i EMU innebär en egen nationell valutapolitik. Regeringens grundhållning är att valutareglering bör undvikas så långt som möjligt.

Breda ransoneringar och prisregleringar av varor som används av hushåll och företag kräver omfattande administration för att fungera. En organisation upprätthålls dock inte permanent utan får byggas upp vid behov. Samtidigt skapar regleringar som hindrar marknadens prismekanism att fungera stora

effektivitetsförluster i samhällsekonomin på grund av att de stör allokeringen av varor och tjänster. Därför bör de tillgripas endast om varumarknaderna inte längre klarar att tillfredsställa grundläggande försörjningsbehov.

Regeringens bedömningar innebär att nationella regleringar kommer att sättas i kraft avsevärt senare i en krissituation än vad som antagits under de senaste decennierna och då införs med en mer begränsad tillämpning. Det innebär att den allmänna ekonomiska politiken, som syftar till att stabilisera samhällsekonomin, att motverka en ogynnsam inkomstfördelning och att få till stånd välfungerande, effektiva marknader, kommer att bedrivas utan stöd av de traditionella regleringsinstrumenten allt längre in i en krissituation. Ett större ansvar vilar därmed på generella åtgärder för att uppnå de ekonomisk-politiska och försörjningsmässiga målen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om ekonomiska kriser.

Massflykt av personer som söker skydd i Sverige

Regeringen

Regeringen sammanfattar att Migrationsverket har en god kapacitet och flexibilitet för mottagande av asylsökande/skyddsbehövande. Verkets förmåga att klara det första mottagandet kan dock under vissa omständigheter vara otillräcklig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om massflykt av personer som söker skydd i Sverige.

Postbefordran

Regeringen

Regeringen bedömer att mot bakgrund av de incidenter som efter terrorattacken i USA den 11 september 2001 inträffat på flera av Posten AB:s (Posten) sorteringsterminaler finns anledning att se över postlagen (1993:1684) i syfte att säkerställa att postbefordran kan fungera tillfredsställande även vid en svår påfrestning på samhället i fred.

Skälen för regeringens bedömning är bl.a. att några av Postens postsorterings-terminaler vid ett flertal tillfällen under hösten 2001 tillfälligtvis har stängts, då Posten hittat pulver i anslutning till sorteringsterminalerna och därför undersökt misstänkt spridning av mjältbrandssmitta. Detta har fått till följd att försändelser inte kunnat befordras över natt, utan fördröjningar har uppstått. Regeringen bedömer att postbefordran utgör en samhällsviktig service. Det

finns därför anledning att överväga i vilken utsträckning det måste säkerställas att den fungerar tillfredsställande även i händelse av en svår påfrestning.

Post- och telestyrelsen har under hösten 2001 initierat en översyn av postlagen (1993:1684). Post- och telestyrelsen avser att inom ramen för denna översyn integrera en bedömning av behov av regleringsförändringar i syfte att säkerställa att postbefordran fungerar tillfredsställande i händelse av en svår påfrestning. Regeringen kommer att bereda Post- och telestyrelsens förslag till eventuella författningsförändringar och avser att återkomma till riksdagen i denna fråga senare.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om postbefordran.

Utbildning inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar

Huvudmannaskapet för Statens räddningsverks skolor m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 2001/02:Fö21 (v) yrkandena 3–6.

Regeringen

Regeringen bedömer att förutsättningar bör skapas för att utveckla risk- och säkerhetsutbildningar. Ett särskilt beslutsorgan, Centrum för risk- och säkerhetsutbildning, bör bildas inom Statens räddningsverk. Verksamheten hos centrumet bör omfatta den verksamhet som i dag bedrivs vid Räddningsverkets skolor. Organisationsförändringen bör genomföras den 1 januari 2003.

Centrum för risk- och säkerhetsutbildning bör ansvara för att genomföra utbildning för kommunal räddningstjänstpersonal samt även erbjuda utbildningar för behov hos kommuner eller andra avnämare för att kunna hantera störningar i samhällsviktig verksamhet. Utbildningen bör bedrivas så att den ger de kunskaper som behövs för ett effektivt risk- och säkerhetsarbete i kommuner, myndigheter, organisationer och näringsliv.

Avnämarna av utbildningen bör ha ett stort inflytande över verksamheten. Centrumet bör därför ledas av en styrelse som bör utses av regeringen och bestå av företrädare för beställare och andra utbildningsanordnare. Generaldirektören bör vara ordförande i styrelsen.

Som *skäl för regeringens bedömning* framhålls att regeringen vill åstadkomma ett bättre utnyttjande av Räddningsverkets skolor och skapa möjligheter att bedriva utbildningar som täcker in ett bredare sårbarhets- och säker-

hets-perspektiv. Regeringen anser i likhet med de flesta remissinstanser att utbildningen bör bedrivas i statlig regi.

Regeringen bedömer att de nya kraven och behoven av utbildning föranleder en ny organisation och styrning av utbildningsverksamheten. Regeringen väljer att inte föreslå en ny statlig myndighet utan anser att det finns goda möjligheter att bättre kunna nyttja resurserna inom skolorna även med Räddningsverket som fortsatt huvudman för skolverksamheten. Emellertid bör ett särskilt beslutsorgan, Centrum för risk- och säkerhetsutbildning, bildas inom Räddningsverkets organisation för att förbättra möjligheten att anpassa utbildningen efter de behov som intressenterna för fram. Regeringen kommer genom centrumets styrelse att eftersträva ett stort inflytande från avnämarna, dvs. kommuner och andra utbildningsanordnare.

Regeringen finner att de argument som framförts om det olämpliga i att inordna tillsyn och utbildning i samma myndighet tillgodoses med denna lösning. Det är emellertid viktigt att betona att den tillsyn som Räddningsverket bedriver inom kommunal räddningstjänst främst avser att stödja länsstyrelserna i deras tillsyn och inte bör jämföras med granskningsinriktad tillsyn, som är grundad på lag.

Regeringen ser denna lösning som en möjlighet att öka övriga intressenters inflytande över utbildningsutvecklingen. Detta får emellertid inte inverka på möjligheterna att genomföra den planerade reformen av den kommunala räddningstjänstens utbildning.

Regeringen anser att utbildningsverksamheten bör ha en egen styrelse som fattar beslut om utbildningsplaner, budget m.m.

Motion

I *kommittémotion Fö21 (v)* av Berit Jóhannesson m.fl. anförs att Vänsterpartiet ställer sig bakom ambitionerna att bättre tillgodose de kommunala behoven och en ny utbildning för den kommunala räddningstjänsten. Däremot delar inte partiet regeringens förslag till organisatorisk lösning. I motionen hänvisas till Svenska kommunförbundets remissvar, vari – enligt motionärerna – viktiga ståndpunkter påtalats. Vänsterpartiet delar också Sårbarhets- och säkerhetsutredningens och utredaren för översyn av huvudmannaskapets syn och ställer sig bakom deras förslag. Vänsterpartiet anser att de viktiga synpunkter som Kommunförbundet, det vill säga representanten för dem som är den huvudsakliga avnämaren av utbildningarna, bättre kan tillfredsställas inom denna organisationsform än den av regeringen föreslagna. Riksdagen bör enligt motionärerna *avslå regeringens förslag till huvudmannaskap* för Räddningsverkets skolor (*yrkande 3*). Motionärerna yrkar också att riksdagen bör föreslå regeringen att i samband med budgetpropositionen *återkomma med förslag till organisatorisk lösning* i enlighet med Sårbarhets- och säkerhetsutredningens och utredaren för översyn av huvudmannaskapets förslag (*yrkande 4*).

I samma motion anförs också att den breddade hotbilden och den förebyggande civila krishanteringens också internationellt kräver utbildad personal.

Kompetensförsörjningen för området sårbarhet och säkerhet både nationellt och internationellt behöver förstärkas genom nya utbildningsinsatser på högskolenivå. Man kan inte rekrytera och utbilda endast för officersyrket utan måste även uppmärksamma behoven för de civila karriärerna inom detta fält. Även ungdomsstudenter måste stimuleras till och förberedas för karriärer inom dessa sektorer. Dessa utbildningar kan genomföras på Försvarshögskolan och/eller andra universitet och högskolor som omfattar utbildningsdelar som innehåller freds- och konfliktutbildningar och andra för området relevanta utbildningar. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att genomföra en *utredning med syfte att analysera utbildningsbehoven på högskolenivå* för samhällets säkerhet och beredskap och internationell förebyggande civil krishantering och utforma kursplaner för detta (*yrkande 5*). Riksdagen bör föreslå att regeringen också får i uppdrag att föreslå en *långsiktig finansiering av dessa utbildningsåtgärder* inom och för samhällets säkerhet och beredskap (*yrkande 6*).

Utskottets ställningstagande

Med anledning av Vänsterpartiets yrkanden i kommittémotion Fö21 (v) som bl.a. rör *huvudmannaskapet för Statens räddningsverks skolor* vill utskottet anföra följande.

Som framgår av propositionen vill regeringen åstadkomma ett bättre utnyttjande av Räddningsverkets skolor och skapa möjligheter att bedriva utbildningar som täcker in ett bredare sårbarhets- och säkerhetsperspektiv. Utskottet ser mycket positivt på detta arbete och anser i likhet med regeringen och de flesta remissinstanser att utbildningen bör bedrivas i statlig regi. Utskottet har heller inget att invända mot att Räddningsverket är fortsatt huvudman för skolverksamheten eller mot att ett särskilt beslutsorgan inom Räddningsverkets organisation inrättas för den nya utbildningen. Det särskilda beslutsorganet – Centrum för risk- och säkerhetsutbildning – får bättre möjligheter att anpassa utbildningen efter de behov som intressenterna för fram. Utskottet sätter därför stort värde på att regeringen genom centrumets styrelse kommer att eftersträva ett stort inflytande från avnämarna, dvs. kommuner och andra utbildningsanordnare.

Utskottet anser att den lösning som regeringen förordar i propositionen för den nya risk- och säkerhetsutbildningen är väl avvägd och bl.a. ger möjlighet för intressenterna att få ett ökat inflytande över utbildningsutvecklingen. Utskottet stöder därför regeringens förslag och avstyrker *kommittémotion Fö21 (v) yrkandena 3 och 4*.

När det gäller yrkandena i Vänsterpartiets motion Fö21 (v) om *utbildningsbehovet på högskolenivå för bl.a. samhällets säkerhet och beredskap* ser utskottet den av regeringen nu föreslagna utbildningen inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar som ett första steg för att stärka kompetensförsörjningen på området.

Utskottet kan instämma i vad motionärerna framför om betydelsen av utbildning inom krishanteringsområdet. Utskottet anser dock att det i dag inte

föreligger något behov av att ge regeringen i uppdrag att genomföra en utredning med syfte att analysera utbildningsbehoven på högskolenivå för samhällets säkerhet och beredskap och internationellt förebyggande civil krishantering m.m. Av detta följer att utskottet inte heller kan förorda en översyn av en långsiktig finansiering av dessa utbildningsåtgärder.

Kommittémotion Fö21 (v) yrkandena 5 och 6 avstyrks därför av utskottet.

Breddad utbildning för den kommunala räddningstjänsten m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag i fråga om beslutanderätten i frågor om utbildning av personal för kommunal räddningstjänst och sotningsväsende.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Fö21 (v) yrkandena 7 och 8.

Regeringen

Regeringen föreslår att det skall vara en uppgift för regeringen att besluta i frågor om utbildning av personal för kommunal räddningstjänst och sotningsväsende.

Regeringen bedömer att ett nytt utbildningssystem bör inrättas för den kommunala räddningstjänsten. Det nya utbildningssystemet skall tillgodose kommunernas behov av kompetens för att genomföra räddningsinsatser, utöva räddningsledning, tillsyn och olycksförebyggande åtgärder samt för att genomföra verksamhetsutveckling för skydd mot olyckor i en trygg och säker kommun. Personal för räddningsinsatser med olika anställningsformer skall ha en likvärdig utbildning i fråga om räddningsinsatser och grundläggande räddningsledning.

Statens räddningsverk bör få i uppdrag att införa det nya utbildningssystemet. Utbildningen bör från och med den 1 januari 2003 bedrivas inom Centrum för risk- och säkerhetsutbildning.

Som skäl för regeringens förslag och bedömning anføres följande.

Sedan den 1 juli 1986 är Statens räddningsverk central myndighet för befolkningsskyddet och räddningstjänsten i fred och krig (prop. 1984/85:161, bet. FöU:12, rskr. 1984/85:389). Räddningsverket skall även planera och genomföra utbildning och övning inom verksamhetsområdet.

Riksdagen beslutade vidare om riktlinjer för utbildningen av personal för räddningstjänsten och sotningsväsendet. Riktlinjerna gäller utbildning av bl.a. skorstensfejare, heltidsanställda brandmän, brandförmän och brandmästare samt utbildningen av deltidsanställda brandmän och befälsutbildningen för dessa. Utbildningen skulle planeras och utföras av Statens räddningsverk främst vid civilförsvarets utbildnings- och förrådsanläggningar (CUFA), senare Räddningsverkets skolor, nu lokaliserade i Revinge, Rosersberg,

Skövde och Sandö. Riktlinjerna är mycket detaljerade och har kommit till uttryck i vissa bestämmelser i räddningstjänstförordningen (1986:1107).

Sedan nuvarande utbildningssystem infördes har utvecklingen i samhället förändrats. Högre krav ställs på tekniskt kunnande och synen på vad en räddningsman skall prestera har blivit annorlunda. Nuvarande yrkesutbildning är i huvudsak inriktad på arbetet med att förbereda och genomföra räddningsinsatser. Kommunerna har emellertid i dag behov av en bredare kompetens som även kan arbeta med bl.a. olycksförebyggande frågor i kommunen. Det har vidare påtalats att kopplingarna mellan utbildning och forskning är alltför svaga. Med ett centralt antagningssystem kan myndigheten genom riktade insatser eftersträva att bryta det traditionella mönstret inom en mycket mansdominerad yrkeskår. Det nya systemet skall även eftersträva att utveckla möjligheterna till individuell kompetensutveckling och förbättra möjligheterna till vidareutbildning och fortbildning.

Enligt regeringens mening bör det vara en uppgift för regeringen att besluta i frågor om den utbildning som det här är fråga om. Statens räddningsverk bör få i uppdrag att införa det nya utbildningssystemet.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen i budgetpropositionen för 2003 i fråga om utbildningens finansiering. I detta sammanhang avser regeringen också att behandla frågan om utbildningarna skall vara studiemedelsberättigande. Eventuella merkostnader för utbildningssystemet inklusive studiemedelsberättigande bör finansieras inom ramen för myndighetens befintliga resurser inom utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.

Motion

I *kommittémotion Fö21 (v)* av Berit Jóhannesson m.fl. framhålls att Vänsterpartiet vid flera tillfällen har påtalat svårigheten för personer med utländsk bakgrund att bli brandmän. Även kvinnor har haft svårt att komma in i detta yrke. Regeringen skriver att det centrala uttagningssystemet kan, genom riktade insatser, eftersträva att bryta det traditionella mönstret inom en mycket mansdominerad yrkeskår.

Vänsterpartiet håller med om detta. Räddningsverket bör därför få ett direkt uppdrag att med riktade åtgärder bryta det traditionella mönstret. Men det behövs också kunskap om genusperspektiv inom kåren. Därför bör utbildningen också inkludera kunskap i genusperspektivet. Antagningstesten bör också ses över så att dessa inte i onödan utesluter kvinnor. Riksdagen bör ge regeringen i uppgift att uppdra åt berörd myndighet att med riktade åtgärder *öka andelen kvinnor och personer med utländsk bakgrund inom brandmannayrket (yrkande 7)*. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att tillse att berörd myndighet *inkluderar genuskunskap* i den nya brandmannautbildningen (*yrkande 8*).

Utskottets ställningstagande

Med anledning av kommittémotion Fö21 (v) vill utskottet inledningsvis erinra om att frågan om rekrytering till brandmannayrket av personer med utländsk bakgrund behandlades av utskottet i mars 2002 (bet. 2001/02:FöU4).

Utskottet redovisade då bl.a. att utredningsuppdraget om en reformerad räddningstjänstlagstiftning (dir. 1999:94) nyligen överlämnats till regeringen (SOU 2002:10). I uppdraget har bl.a. ingått att lämna förslag om räddningstjänstpersonalens kompetens och utbildning. För denna del av uppdraget uppdrogs samma dag åt Statens räddningsverk och Svenska Kommunförbundet att se över den kommunala räddningstjänstutbildningen. Utskottet har erfarit att en särskild utredningsgrupp den 3 december 2001 redovisat ett förslag i denna fråga och att ärendet nu bereds i Regeringskansliet.

Utskottet kan också återigen erinra om att regeringen i propositionen (2001/02:10 s. 184) Fortsatt förnyelse av totalförsvaret uppmärksammat frågor som tas upp i Vänsterpartiets motion när det gäller Försvarsmaktens personalförsörjning. Utskottet kan därvid glädjande nog konstatera att regeringen anser att etnisk och kulturell mångfald bör betraktas som en förutsättning för Försvarsmaktens personalförsörjning och för myndighetens förankring i samhället som helhet.

När utskottet vid riksmötet 1997/98 behandlade frågan om att förbättra rekryteringen av kvinnliga brandmän till kommunal räddningstjänst (bet. 1997/98:FöU4) redogjorde utskottet för ett regeringsuppdrag i denna fråga till Räddningsverket. Uppdraget innebar att Räddningsverket efter samråd med berörda myndigheter och organisationer skulle verka för att underlätta rekryteringen av kvinnor till kommunal räddningstjänst.

Utskottet har nu erfarit att en handledning (dnr 072-452-2000) Stöd vid rekrytering av brandmän framtagits av Räddningsverket i samverkan med Svenska kommunförbundet, Brandmännens riksförbund, Svenska kommunalarbetsförbundet, Jämställdhetsombudsmannen och Arbetslivsinstitutet.

Som utskottet ser det har de frågor som tas upp i Vänsterpartiets motion uppmärksammats av regeringen och åtgärder vidtagits av Räddningsverket i enlighet med vad som efterfrågas i motionen. Utskottet bedömer mot den bakgrunden att yrkandena i motionen till huvudsaklig del torde vara tillgodosedda. *Kommittémotion Fö21 (v) yrkandena 7 och 8* avstyrks därför av utskottet.

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen anför om breddad utbildning för den kommunala räddningstjänsten. Således tillstyrker utskottet regeringens förslag att det skall vara en uppgift för regeringen att *besluta i frågor om utbildning* av personal för kommunal räddningstjänst och sotningsväsende.

Allmänt om vidtagna åtgärder inom verksamhetsområdet skydd mot olyckor

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Fö21 (v) yrkande 9.

Regeringen

Regeringen uppdrag den 28 juni 2001 åt Räddningsverket att redovisa förhållandena för *deltidsanställda brandmän* vad avser rekrytering, ersättning, utbildning och arbetsvillkor. Räddningsverket redovisade den 1 november 2001 en rapport som framhåller deltidssystemets stora betydelse för samhällets räddningstjänstberedskap samt angelägenheten i att genom fördjupade studier och kompletterande utredningar komma fram till åtgärder som kommer till rätta med de rekryteringssvårigheter som föreligger.

Av för närvarande närmare 19 000 personer anställda i kommunal räddningstjänst är drygt 60 % deltidanställda brandmän och befäl. Det har i Räddningsverkets lägesredovisning framkommit att 65 % av kommunerna som har deltidanställd personal har angett att de har problem att rekrytera deltidsbrandmän. Underlaget som Räddningsverket redovisar har inte givit några tydliga förklaringar till rekryteringsproblemen. Regeringen avser att uppdra åt Räddningsverket att utveckla det redovisade underlaget för att få en tydligare bild av orsakerna till rekryteringssvårigheterna.

Utredningen om *översyn av räddningstjänstlagen* lämnade den 24 januari 2002 slutbetänkandet *Reformerad räddningstjänstlagstiftning* (SOU 2002:10). Betänkandet remissbehandlas fram till den 29 april 2002. Utredningens förslag innebär förändringar av lagen vad gäller disposition, förtydligande av ansvarsförhållanden samt minskad detaljreglering. Den nya lagstiftningen föreslås bygga på nationella mål som ger större utrymme för kommunerna att planera efter lokala förutsättningar men ändå behålla en nationell nivå som trygghet för den enskilde. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag om ny räddningstjänstlag.

För att *bättre kunna analysera* vilka åtgärder som bör prioriteras inom räddningstjänstområdet har betydande insatser genomförts inom statistik- och analysområdet. Härigenom har kunskaper om olycksorsaker och olycksförlopp förbättrats. Sedan 1996 skrivs efter varje kommunal räddningsinsats en insatsrapport som utgör underlag för olycksstatistiken. Denna statistik publiceras årligen i en rapport från Räddningsverket som även beskriver beredskapssituationen i kommunen. Det är emellertid endast olyckor som leder till räddningstjänstinsatser som täcks av denna statistik. Regeringen har uppdragit åt Statens räddningsverk att i samverkan med berörda myndigheter och organisationer påbörja uppbyggnaden av en nationell resurs i Karlskoga för olycksuppföljning och statistikföring så att en samlad bedömning av olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet i Sverige kan möjliggöras.

Motion

I *kommittémotion Fö21 (v)* av Berit Jóhannesson m.fl. framhålls att det är uppenbara problem med att rekrytera deltidbrandmän. Regeringen vill därför uppdraga åt Räddningsverket att ta fram underlag för att få en tydligare bild av orsakerna till detta. Motionärerna anser detta vara bra. En av orsakerna kan vara att många arbetsplatser i dag har en så liten personalstyrka att det är svårt att avvara personer som tjänstgör som deltidbrandmän. Vänsterpartiet menar att den nya tiden kräver nya lösningar för att ge fler möjlighet att ställa upp som deltidbrandmän.

I motionen ges exempel på projekt som initierats i syfte att öka rekryteringen av deltidbrandmän. Motionärerna menar att det säkert finns fler initiativ runt om i landet som har till syfte att förbättra rekryteringen. Räddningsverket bör därför kartlägga och sprida dessa idéer för att förbättra rekryteringen. Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att i uppdrag till berörd myndighet vad gäller att kartlägga orsakerna till rekryteringsproblemen också kartlägga de idéer till lösningar som finns (*yrkande 9*).

Utskottets ställningstagande

När utskottet behandlade frågan om rekryteringen av deltidanställda brandmän i mars 2002 (bet. 2001/02:FöU4) framkom att regeringen i juni 2001 gett Räddningsverket i uppdrag att göra en bedömning av framtida behov av deltidanställda brandmän och redovisa en analys av framtida rekryteringsproblem. Räddningsverket skall även lämna förslag till förändringar för att underlätta rekryteringen. Regeringen har också i regleringsbrev för år 2001 uppdragit åt Räddningsverket att redovisa en utvärdering av den försöksutbildning av deltidbrandmän som genomförts under år 2001. Utvärderingen skall redovisas senast den 1 mars 2002.

Som utskottet även nu ser det har regeringen uppmärksammat de problem som motionärerna pekar på och bereder därför frågan inom Regeringskansliet. Utskottet bedömer i dag liksom i mars 2002 att den beredning som nu pågår borde kunna ge det underlag som behövs för att bl.a. se om behov finns av ytterligare ekonomiska incitament för att trygga bemanningen framöver i enlighet med vad som efterfrågas i motionen. Resultatet av denna beredning bör därför, enligt utskottets mening, avvaktas. *Kommittémotion Fö21 (v) yrkande 9* avstyrks av utskottet.

Vissa ändringar i lagen om transport av farligt gods

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag att definitionen av begreppet avsändare utgår ur lagen (1982:821) om transport av farligt gods och flyttas till förordningen (1982:923) om transport av farligt gods, där den anpassas till gällande EG-direktiv på området.

Regeringen

Regeringen föreslår att definitionen av begreppet avsändare utgår ur lagen (1982:821) om transport av farligt gods och flyttas till förordningen (1982:923) om transport av farligt gods, där den anpassas till gällande EG-direktiv på området. Till följd av avsändarbegreppets förändring justeras lagens bestämmelser om vem som är skyldig att ha säkerhetsrådgivare.

I propositionen lämnas en *författningskommentar* som säger att paragrafen har ändrats på så sätt att begreppet avsändare har fått utgå. I stället anges att den som till någon annan lämnar farligt gods för transport eller som för egen räkning transporterar sådant gods skall ha säkerhetsrådgivare. Ändringen är en konsekvens av den nya definitionen av avsändare vid landtransporter som följer av EG-direktiven på området. Någon ändring i jämförelse med vad som gäller i dag är inte avsedd. Även om avsändarbegreppet ändras skall således någon förändring beträffande vem som är skyldig att ha säkerhetsrådgivare inte ske.

Som skäl för regeringens förslag anføres bl.a. följande.

Den som är *avsändare* av farligt gods är en mycket viktig länk i transportkedjan, bl.a. eftersom avsändaren skall lämna uppgifter om det farliga godset. I samband med att bestämmelserna om säkerhetsrådgivare år 1999 fördes in i lagen om transport av farligt gods, flyttades definitionen av begreppet avsändare över från förordningen om transport av farligt gods till lagen. Skälen för överflyttningen var, såsom de utvecklades i prop. 1998/99:49, bl.a. att lagen i vissa sammanhang kritiserats för att avsändarens ansvar inte betonats tillräckligt och att termen nu skulle användas i lagen i samband med skyldigheten att ha säkerhetsrådgivare. Enligt lagens 3 a § skall med avsändare i lagen förstås den som till någon annan lämnar farligt gods för transport eller som för egen räkning transporterar sådant gods. Med att vara avsändare följer vissa förpliktelser. I lagen ställs krav på att avsändaren skall ha säkerhetsrådgivare och enligt förordningen har avsändaren t.ex. att tillhandahålla transporthandlingar och skriftliga instruktioner om inte annat är särskilt föreskrivet. Ytterligare skyldigheter för avsändaren beskrivs i Statens räddningsverks föreskrifter.

Lagens definition av avsändare stämmer nu, sedan tillkomsten av de nya internationella bestämmelser som regeringen redovisar i propositionen, endast delvis överens med den definition som finns i RID- och ADR-direktiven. Enligt direktiven gäller nämligen numera särskilda regler när en transport

utförs i enlighet med ett transportavtal. Den svenska regleringen på området måste därför anpassas till direktiven. Förändringen av avsändarbegreppet medför vidare att en justering av 10 a § i lagen, som anger vem som är skyldig att ha säkerhetsrådgivare, bör ske. I den bestämmelsen bör begreppet avsändare utgå ur lagtexten. Lagen kommer därefter inte att innehålla någon bestämmelse som särskilt reglerar avsändarens skyldigheter. Begreppet avsändare bör därför i enlighet med Lagrådets synpunkt definieras i förordningen om transport av farligt gods.

En *säkerhetsrådgivare* skall under företagsledningens ansvar tillse att åtgärder vidtas så att transporter och därmed sammanhängande lastning och lossning kan ske under bästa möjliga säkerhetsförhållanden. Säkerhetsrådgivardirektivet har i Sverige genomförts bl.a. genom vissa bestämmelser i lagen om transport av farligt gods. Enligt lagens 10 a § skall den som bedriver verksamhet där det ingår att utföra transporter enligt lagen eller att vara avsändare vid sådana transporter ha säkerhetsrådgivare.

Till följd av den förändrade definitionen av avsändarbegreppet bör även en ändring ske av bestämmelsen om vem som skall ha säkerhetsrådgivare. Detta eftersom den nya definitionen av avsändare i fråga om vissa transportslag avser den som är avsändare enligt ett transportavtal. Denna aktör behöver dock inte vara den faktiska avsändaren, och det är inte säkert att han eller hon på något sätt hanterar godset. Kravet på att ha säkerhetsrådgivare bör emellertid även fortsättningsvis gälla den som rent faktiskt lämnar godset för transport eller som för egen eller annans räkning transporterar det.

Någon förändring av vem som är skyldig att ha säkerhetsrådgivare skall således inte ske, trots att avsändarbegreppet ändras. På grund härav bör begreppet avsändare utgå ur bestämmelsen, som i denna del i stället bör utformas så att den som till någon annan lämnar farligt gods för transport eller som för egen räkning transporterar sådant gods skall ha skyldighet att ha säkerhetsrådgivare.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot vad regeringen i propositionen föreslår om att definitionen av begreppet avsändare utgår ur lagen (1982:821) om transport av farligt gods och flyttas till förordningen (1982:923) om transport av farligt gods, där den anpassas till gällande EG-direktiv på området.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

- 1. Regelsystemet i det nya krishanteringssystemet (punkt 3) (m)**
av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö2 yrkande 2 och avslår motion 2001/02:Fö19 yrkande 2.

Ställningstagande

Den tidigare gränsen mellan det fredstida behovet och behovet vid krigsfara och i krig suddas successivt ut. Den ominriktning som nu sker av totalförsvaret har bl.a. som mål att öka förmågan att, såväl i fred som vid krigsfara och krig, ständigt kunna utnyttja befintliga samhällsresurser vid olika påfrestningar på samhället. Moderata samlingspartiet anser att nuvarande regelsystem inte medger en smidig övergång mellan påfrestningar på det fredstida samhället och de påfrestningar som uppkommer vid krigsfara eller i krig.

Regelsystemet bör således utvecklas och förtydligas i takt med den ominriktning som nu sker. Övergången från fredssamhället måste kunna ske smidigt så att samhällets resurser kan utnyttjas på ett optimalt sätt vid påfrestningar på samhället och dess medborgare. För kommuner och länsstyrelser är detta särskilt viktigt. Det är därför nödvändigt att regeringen vidtar erforderliga åtgärder så att målen för ominriktningen av totalförsvaret kan uppfyllas.

- 2. Krisberedskapsmyndighetens uppgifter m.m. (punkt 6) (m)**
av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö18 yrkande 2 och avslår motionerna 2001/02:Fö19 yrkande 5, 2001/02:Fö20 yrkandena 3 och 4, 2001/02:Fö22, 2001/02:Fö217 samt 2001/02:Fö271.

Ställningstagande

Moderata samlingspartiet anser att avvägning mellan och ledning av myndigheter är ett regeringsansvar. Därmed bör Krisberedskapsmyndigheten utformas som en renodlad stabsmyndighet. Det bör också enligt vår mening övervägas att inordna den som en stabsfunktion i Regeringskansliet. Inte minst av det skälet att en samordning av ledningen mellan länsstyrelser och kommuner samt Regeringskansliet är ett regeringsansvar.

3. Krisberedskapsmyndighetens uppgifter m.m. (punkt 6) (kd)

av Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö19 yrkande 5 och avslår motionerna 2001/02:Fö18 yrkande 2, 2001/02:Fö20 yrkandena 3 och 4, 2001/02:Fö22, 2001/02:Fö217 samt 2001/02:Fö271.

Ställningstagande

Under senare år har det kommit att framstå som tydligt att inhämtning, hantering, analys, presentation och utvärdering av information blivit en fundamental kompetens inom allehanda samhällsområden. Detta gäller även inom säkerhets- och försvarspolitiken. Exempelvis är information och underrättelsetjänst avgörande instrument i kampen mot terrorism. I detta ligger också ett grundläggande behov av kompetens att hantera och fördela information i kristider.

Informationsberedskap är förmågan att snabbt, konkret och fullständigt kunna informera egen personal, medier och medborgare vid olika kriser. En effektiv informationsförmedling blir avgörande för om myndigheterna lyckas lösa planerade åtgärder vid kriser och i krig. Informationsverksamheten måste därför prioriteras högt inom det nya krishanteringssystemet och det civila försvaret.

I en alltmer komplex samhällsutveckling blir det i framtiden troligen än viktigare att kartlägga och analysera samhällsopinioner. Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) har genom återkommande opinionsundersökningar sedan starten 1952 förmedlat medborgarnas syn inom områdena säkerhetspolitik och försvar. Regeringen anför i propositionen att ”det är väsentligt att människorna har ett förtroende för det demokratiska systemets förmåga att kunna hantera det inträffade”. Med tanke på en breddad hotbild finns det behov av att utröna medborgarnas inställning i en rad samhällsfrågor. Kristdemokraterna anser därför att SPF som fristående från Krisberedskapsmyndigheten även i fortsättningen bör bedriva forskning inom områdena opinionsanalys, förtroende och trovärdighet samt massmedier.

4. Krisberedskapsmyndighetens uppgifter m.m. (punkt 6) (fp)

av Runar Patriksson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö20 yrkandena 3 och 4 och avslår motionerna 2001/02:Fö18 yrkande 2, 2001/02:Fö19 yrkande 5, 2001/02:Fö22, 2001/02:Fö217 samt 2001/02:Fö271.

Ställningstagande

Sårbarhets- och säkerhetsutredningen föreslog att Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) och Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) skulle läggas ned och ersättas med den nu föreslagna nya Krisberedskapsmyndigheten på nationell nivå, med inriktning på sårbarhets- och säkerhetsproblem av stor betydelse för samhället samt framtagning av ett samlat planeringsunderlag för avvägningen av de särskilda medel som krävs för att skapa förmåga att hantera mycket allvarliga kriser i samhället. Myndigheten skulle också ha uppgifter vad gäller informationshantering under allvarliga kriser samt fungera som kansli åt det nationella krishanteringsorganet.

Det är av stor vikt att den kommande Krisberedskapsmyndigheten får hela den bredd som Sårbarhets- och säkerhetsutredningen förutsatte. Det är olyckligt att steget nu inte tas fullt ut och inte bara ÖCB utan även SPF och Statens räddningsverk avvecklas för att i tillämpliga delar ersättas med den nya Krisberedskapsmyndigheten. Det skulle minska revirtänkande och revirbevakande och leda till förbättrad kostnadseffektivitet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

5. Regeringskansliets roll m.m. (punkt 8) (m, kd, fp)

av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson, Anna Lilliehöök (alla m), Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd) samt Runar Patriksson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5 om inrättandet av en särskild krishanteringsfunktion i Regeringskansliet. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Fö18 yrkande 1, 2001/02:Fö19 yrkande 3 och 2001/02:Fö20 yrkande 2 och avslår motion 2001/02:Fö20 yrkande 1.

Ställningstagande

Det går aldrig i förväg att förutsäga när och hur svåra påfrestningar kommer att påverka samhället och dess medborgare. Varje situation kommer att vara en unik händelse. Uppgiften att styra riket ankommer alltid på regeringen. Detta kan inte överlämnas till någon särskild myndighet eller något särskilt organ. En svår påfrestning på samhället blir omedelbart en fråga som kommuner och länsstyrelser måste hantera. Den blir dessutom i de flesta fall en händelse som regeringen måste följa upp. En allvarig kris blir således omedelbart en fråga för regeringen.

Den ominriktning som nu sker av totalförsvaret har bl.a. som mål att öka förmågan att, såväl i fred som vid krigsfara och krig, ständigt kunna utnyttja befintliga samhällsresurser vid olika påfrestningar på samhället. Skall detta mål kunna uppnås räcker det inte med att anpassa regelverken. Det fordras också en funktionell beredskap i Regeringskansliet som kan bygga upp det för varje situation unika nätverk som erfordras för att regeringen skall få erforderlig information för att kunna hantera frågan. För att kunna bygga upp adekvata nätverk behöver regelbundna övningar och seminarier genomföras.

Vi anser det vara ytterst angeläget att denna funktionella förmåga i Regeringskansliet snarast kommer till stånd. Det är endast genom övningar som en tillräcklig beredskap för en samordnad ledning mellan kommuner, länsstyrelser och regeringskansli kan åstadkommas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts bör därför en särskild krishanteringsfunktion inrättas i Regeringskansliet.

6. Hälso- och sjukvården (punkt 12) (kd)

av Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och motion 2001/02:Fö19 yrkandena 11 och 12.

Ställningstagande

De senaste decenniernas utveckling har medfört en väsentlig ökning av samhällets specialisering och komplexitet. Samhällets olika verksamheter har blivit integrerade med och beroende av varandra på ett helt annat sätt än tidigare. Störningar inom ett område kan få svåra konsekvenser på många andra områden.

Samhällsutvecklingen innebär att andelen äldre ökar, vilket medför ett växande behov av vård och omsorg. Socialtjänsten och hälso- och sjukvården i kriser och i krig kommer naturligtvis att utsättas för en mycket stor belastning. Därvid är det viktigt att konsekvenserna av de senaste årens förändring-

ar inom hälso- och sjukvården vad gäller kapacitet och uthållighet noggrant följs upp ur beredskapssynpunkt. Hemtjänsten som förmedlar service och vård inom äldreomsorgen måste belysas i detta sammanhang. Hälso- och sjukvården samt socialtjänsten i kris och krig måste därför planeras noga. Det är av stor vikt att klargöra vilka krav som kan komma att ställas på socialtjänsten vid allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner. Ansvarsfördelningen mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården måste även klaras ut. Kristdemokraterna kräver därför en grundläggande analys av de nya hotens konsekvenser för socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Eftersom hälso- och sjukvården blir alltmer tekniskt beroende ökar sårbarheten i händelse av elavbrott. Socialstyrelsen lämnar som funktionsansvarig myndighet för hälso- och sjukvården inom det civila försvaret bidrag för att höja sjukhusens tekniska försörjningssäkerhet. Det gäller förutom reservkraft även vatten- och värmeförsörjning. För att inte äventyra patientsäkerheten anser Kristdemokraterna att fortsatta resurser måste avsättas som säkerställer sjukhusens reservförsörjning.

7. Elförsörjning (punkt 13) (kd, mp)

av Åke Carnerö och Margareta Viklund (båda kd) samt Lars Ångström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö19 yrkande 9 och avslår motion 2001/02:Fö19 yrkande 10.

Ställningstagande

Tusentals människor i Sverige har under de senaste vintrarna varit utan elektricitet under flera dygn. Kraftiga snöfall har medfört att kullfallna träd orsakat avbrott i elförsörjningen i flera områden runt om i landet. Elavbrotten, som kan orsaka omfattande störningar i samhällsfunktionerna och ekonomiska förluster hos kunderna, beror bl.a. på brister i det förebyggande skogliga underhållet utmed de så kallade ledningsgatorna.

I föreskrifterna för vegetation i ledningsgator finns märkligt nog inte några krav på avstånd mellan friledning och vegetation vid sidan. Helt trädsäkra ledningsgator skulle innebära alltför stora intrång för markägare, men standarden på det förebyggande underhållet bör förbättras. Genom ett kvalitetsinriktat förebyggande underhåll av ledningsgatorna bör det vara möjligt att nå högre tillförlitlighet i leveranserna av el. Kostnaderna för detta förebyggande underhåll blir betydligt mindre i jämförelse med andra lösningar, som utbyte av luftledning eller byte till jordkablar.

Mot bakgrund av elförsörjningens betydelse för samhällets funktion anser vi att det finns skäl att utarbeta vilka kvalitetskrav som Energimyndigheten

bör ställa angående ledningsgator i samband med nätkoncessioner för att öka elsystemets robusthet vid storm eller snöoväder.

8. Skydd mot informationsoperationer (punkt 15) (fp)

av Runar Patriksson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:Fö10 yrkandena 8 och 9 och 2001/02:Fö20 yrkandena 5–8 samt avslår motionerna 2001/02:Fö2 yrkande 5, 2001/02:Fö12 yrkande 9, 2001/02:Fö18 yrkande 4 och 2001/02:Fö208.

Ställningstagande

Den nya Krisberedskapsmyndigheten bör ges ett sammanhållande myndighetsansvar för samhällets IT-säkerhet, vilket skulle utgöra ett viktigt stöd till Regeringskansliet för att åstadkomma en snabb implementering av angelägna förslag. Dit hör framför allt att ansvara för sektorsövergripande frågor, såsom resursavvägningar/resursöverföringar och befogenheter mellan sektorer och gentemot myndigheter varunder viktiga verksamheter inom samhällets informationsstrukturer sorterar. I myndighetsansvaret bör ingå att se till att sårbarheten och hotbilden direkt och fortlöpande kan omsättas i planeringstermer för skyddet av berörda samhällssektorer. Ett exempel på detta synsätt är den tvärsektorielle enhet som år 1998 etablerades vid Försvarshögskolan.

En nödvändig grund för detta arbete inom Krisberedskapsmyndigheten är att kunna följa utvecklingen med hjälp av omvärldsanalyser som får stöd av civila och militära underrättelse- och säkerhetsfunktioner. Dessa omvärldsanalyser bör sammansättas med incidentanalyser för att kunna utröna aktörer, metodik och motiv för intrång. Hotbilderna bör tillsammans med kunskapen om samhällets sårbarhet för IT-angrepp möjliggöra en kvalificerad bedömning av sådana angrepp. Ansvar och kompetens för detta arbete med kvalificerad omvärldsanalys och bearbetning härav måste ligga hos den föreslagna Krisberedskapsmyndigheten, som bör fungera som kansli åt krishanteringsfunktionen inom Regeringskansliet.

Det är viktigt att det övergripande ansvaret för skydd mot informationsoperationer, så som det redovisats ovan, får en tydlig organisatorisk inplacering inom den nya Krisberedskapsmyndigheten. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Den föreslagna IT-incidenthanteringsfunktionen vid Post- och telestyrelsen (PTS) är en viktig funktion för att kunna bidra med hjälp i realtid (s.k. helpdesk) såväl som vid bearbetning och analys av mer omfattande incidenter. En förutsättning för att det senare skall kunna ge en samlad bild av incidenter

riktade mot vitala samhällsfunktioner är att den bygger på en omfattande rapporteringsplikt från berörda myndigheter.

Det är angeläget med ett väl fungerande samarbete mellan den föreslagna IT-incidenthanteringsfunktionen och motsvarande privata, då näringslivet ofta är måltavla för intrång av denna typ. Eftersom det kan vara svårt att omedelbart spåra karaktären på källan och därmed fastställa handlingsvägar för att uppnå resultat, måste polisiära funktioner och övriga rättsfunktioner vara knutna till IT-incidenthanteringen.

För att skapa underlag till en helhetsbild gällande hot, aktörer, tillvägagångssätt och teknik bör en central funktion för bearbetning av statistik för incidenter inrättas. Det är av stor vikt att denna statistikfunktion har en nära och omfattande samverkan med svenskt näringsliv. Här finns en uttalad beredskap hos näringslivet att medverka. Man bör överväga i vilken utsträckning delar av denna funktion skulle kunna läggas hos t.ex. Näringslivets säkerhetsdelegation för att tillgodose näringslivets legitima krav på sekretess.

De invändningar som rests av bl.a. Näringslivets säkerhetsdelegation om en alltför myndighetsorienterad organisation har inte tagits på tillräckligt allvar för att säkerställa att näringslivet med tillräcklig tilltro till säkerhetsgarantier skall kunna delta fullt ut i denna verksamhet, vilket vore en allvarlig inskränkning i dess omfattning. Dessa frågor måste få en tillfredsställande lösning mycket snart, vilket riksdagen bör ge regeringen till känna.

9. Huvudmannaskapet för Statens räddningsverks skolor (punkt 18) (v)

av Stig Sandström och Charlotta L Bjälkebring (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö21 yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

I en motion, föranledd av proposition 2001/02:10 *Fortsatt förnyelse av försvaret* hävdade Vänsterpartiet att den nya säkerhetspolitiska situationen med allt högre medvetenhet om det civila samhällets robusthet som en förutsättning för säkerhet samt behovet av förebyggande åtgärder och civil krishantering kräver nya kunskaper. Det berör i hög grad den civila personalen inom totalförsvarsmyndigheterna men också personal inom kommuner och lands-ting. Alla dessa anställda behöver vidareutbildas och delges nya kunskaper och färdigheter.

Regeringens förslag till Centrum för risk- och säkerhetsutbildning kan sägas försöka möta dessa behov. Vänsterpartiet ställer sig bakom ambitionerna att bättra tillgodose de kommunala behoven och en ny utbildning för den

kommunala räddningstjänsten. Däremot delar vi inte regeringens förslag till organisatorisk lösning. Svenska Kommunförbundets remissvar har av regeringen i propositionen endast refererats i frågan om förbundets syn på att Statens räddningsverks utbildningsverksamhet skall inordnas i det allmänna utbildningsväsendet.

Men i Kommunförbundets remissvar påtalas viktiga ståndpunkter som:

Utredaren redovisar ett brett kommunalt utbildningsbehov inom hela skydds- och säkerhetsområdet. Vi stöder också förslaget om ett förändrat huvudmannaskap som tar bort den uppenbara rollkonflikt som i dag finns mellan myndighetens normgivning, utbildningsproduktion och tillsyn.

Kommunförbundet skriver vidare:

Det är viktigt att styrningen utformas på ett sådant sätt att utbildningen utgår från behoven i kommunerna och hos andra intressenter och att den dessutom sker på ett sådant sätt att intressenterna känner delaktighet och ansvar för en kontinuerlig utveckling av verksamheten.

En annan viktig synpunkt som Kommunförbundet framfört är:

Förhållandet med en central statlig myndighet som har ansvar och uppgift både för normgivning och utbildningsproduktion samt för tillsyn upplevs från förbundets sida som direkt olämpligt. Denna blandning leder till uppenbara rollkonflikter och därmed minskad trovärdighet. Ett nytt huvudmannaskap för skolorna kommer förhoppningsvis att medföra en tydlig rollfördelning mellan utbildaren och myndigheten som torde innebära en bättre utveckling för bägge verksamheterna.

Vänsterpartiet har tagit fasta på Kommunförbundets synpunkter, men delar inte dess slutsats att Räddningsverkets skolor skulle överföras och därmed ingå i den normala utbildningsverksamheten i detta steg. Inför framtiden kan detta dock övervägas.

Både Sårbarhets- och säkerhetsutredningen och utredaren för översyn av huvudmannaskapet har kommit till en annan slutsats, nämligen att regeringen skulle pröva möjligheten att åstadkomma ett gemensamt huvudmannaskap mellan staten och kommunerna för Räddningsverkets skolor. Vänsterpartiet delar denna syn. Vänsterpartiet anser att de viktiga synpunkter som Kommunförbundet, det vill säga representanten för dem som är den huvudsakliga avnämaren av utbildningarna, har bättre kan tillfredsställas inom denna organisationsform än den av regeringen föreslagna.

Riksdagen föreslås avslå regeringens förslag till huvudmannaskap för Räddningsverkets skolor. Riksdagen bör föreslå regeringen att i samband med budgetpropositionen återkomma till riksdagen med förslag till organisatorisk lösning i enlighet med Sårbarhets- och säkerhetsutredningens och utredaren för översyn av huvudmannaskapets förslag.

10. Utbildningsbehov på högskolenivå för samhällets säkerhet och beredskap m.m. (punkt 19) (v, mp)

av Stig Sandström och Charlotta L Bjälkebring (båda v) samt Lars Ångström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö21 yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Den breddade hotbilden och den förebyggande civila krishantering internationellt kräver också utbildad personal. Kompetensförsörjningen för området sårbarhet och säkerhet både nationellt som internationellt behöver förstärkas genom nya utbildningsinsatser på högskolenivå. Man kan inte endast rekrytera och utbilda för officersyrket utan måste även uppmärksamma behoven för de civila karriärerna inom detta fält. Även ungdomsstudenter måste stimuleras till och förberedas för karriärer inom dessa sektorer.

Sådana utbildningar kan genomföras på Försvarshögskolan eller andra universitet och högskolor som omfattar utbildningsdelar som innehåller freds- och konfliktutbildningar och andra, för området, relevanta utbildningar.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att genomföra en utredning med syfte att analysera utbildningsbehoven på högskolenivå för samhällets säkerhet och beredskap och internationell förebyggande civil krishantering och utforma kursplaner för detta. Riksdagen bör också föreslå att regeringen lägger fram förslag till en långsiktig finansiering av dessa utbildningsåtgärder inom och för samhällets säkerhet och beredskap.

11. Rekrytering av deltidsanställda brandmän (punkt 21) (v, mp)

av Stig Sandström och Charlotta L Bjälkebring (båda v) samt Lars Ångström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Fö21 yrkande 9.

Ställningstagande

Det är uppenbara problem med att rekrytera deltidsbrandmän. Regeringen vill därför uppdra åt Statens räddningsverk att ta fram underlag för att få en tydligare bild av orsakerna till detta. Det är bra. En av orsakerna kan vara att många arbetsplatser i dag har en så liten personalstyrka att det är svårt att avvara personer som tjänstgör som deltidsbrandmän. Vi tror att den nya tiden

kräver nya lösningar för att ge fler möjlighet att ställa upp som deltidbrandmän.

Härjedalens kommun genomför ett projekt som skulle kunna vara inspirationskälla för andra kommuner. Orsaken till att projektet startade var just bekymret att få deltidbrandmän. Man har anställt sex deltidbrandmän på heltid som i tre grupper arbetar en vecka inom räddningstjänsten och hyrs ut två veckor till socialtjänsten. De upprätthåller alltså två tjänster på räddningstjänsten och en vikariepool på fyra personer på socialtjänsten. Projektet har givit flera positiva effekter. Den tidigare så kvinnodominerade äldreomsorgen har fått manliga medarbetare. Detta uppskattas såväl av de övriga anställda som av vårdtagarna. Med detta har man börjat bryta barriärer. Kvinnor börjar nu visa intresse för denna lösning. Intresset har spridit sig till andra delar av Härjedalen. Andra delar av kommunens verksamheter som förskolan visar också ett intresse, och det har också givit signaler till unga män att arbetet inom äldreomsorgen kan vara ett alternativ.

Det finns säkert fler initiativ runt om i landet som har till syfte att förbättra rekryteringen. Det framgår av betänkandet att den beredning som pågår inom Regeringskansliet också skall inkludera behovet av ytterligare ekonomiska incitament för att trygga bemanningen i framtiden. Detta är bra och lovvärt. Men med spridning av de positiva idéerna som utvecklats runt om i landet kan ytterligare stöd för rekryteringen skapas. Räddningsverket bör därför kartlägga och sprida dessa idéer för att förbättra rekryteringen.

Regeringen bör i uppdrag till berörda myndigheter dels kartlägga orsakerna till rekryteringsproblemen, dels kartlägga de idéer till lösningar som finns.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Polisverksamhet och beredskapspoliser m.m. (punkt 11) (v)

av Stig Sandström och Charlotta L Bjälkebring (båda v).

Regeringen föreslår att de författningsmässiga grunderna för Försvarsmaktens möjlighet att lämna stöd till civil verksamhet bör förtydligas. Detta bejakas av Vänsterpartiet. Det är dock under förutsättning att (som också regeringen skriver) en uppgift aldrig får innebära att det finns risk för att Försvarsmaktens personal kan hamna i situationer där den kan komma att bruka tvång eller våld mot enskilda. Det bör därför klargöras i vilka situationer Försvarsmakten kan medverka vid en insats där t.ex. polisen kommer att bruka tvång eller våld i syfte att inte Försvarsmakten går över denna gräns.

Det pågår en utredning för att se över polisens möjligheter att förebygga och bekämpa allvarliga ordningsstörningar. I uppdraget inkluderas förutsättningar att utvidga möjligheten att använda beredskapspoliser i fredstid.

Trots att denna utredning ännu inte lagt något förslag vill Vänsterpartiet redan nu påtala att vi är emot att beredskapspoliser skall kunna användas i det fredstida samhället för att förebygga och bekämpa ordningsstörningar. Beredskapspolisen är ett mellanting mellan polis och militär. De regler som gäller Försvarsmaktens stöd till civila verksamheter måste gälla också för beredskapspoliser.

2. Skydd mot informationsoperationer (punkt 15) (m)

av Henrik Landerholm, Olle Lindström, Rolf Gunnarsson och Anna Lilliehöök (alla m).

Moderata samlingspartiet anser att varje företag, organisation och myndighet bär det fulla ansvaret för att informationsbehandlingen inom organisationen sker på ett betryggande sätt. När det gäller informationsbehandling som är av särskild vikt för samhället bör riksdag och regering ansvara för erforderlig samordning. Om denna samordning trots allt delegeras av regeringen till Krisberedskapsmyndigheten bör regeringen föreslå förändringar i förvaltningslagstiftningen så att Krisberedskapsmyndigheten får rätt att utge tvingande anvisningar.

Vi anser vidare att det är regeringen som skall fastställa en samlad handlingsplan vad gäller informationsbehandlingssäkerhet som är av särskild vikt för samhället. Denna plan bör löpande revideras och redovisas för riksdagen en gång om året.

Utvecklingen av informationssäkerhetsarbetet bör ges en inriktning i enlighet med vad som anförs i motion 2001/02 Fö18 (m).

3. Utbildningsfrågor för den kommunala räddningstjänsten (punkt 20) (v)

av Stig Sandström och Charlotta L Bjälkebring (båda v).

Vänsterpartiet anser att den föreslagna förändringen av utbildningen är positiv. Flera remissinstanser har påtalat det goda i en högre utbildningsnivå, mer öppen antagning och ett mer jämlikt system. Vänsterpartiet har vid flera tillfällen påtalat svårigheten för personer med utländsk bakgrund att bli brandmän. Även kvinnor har haft svårt att komma in i detta yrke.

Regeringen skriver att det centrala uttagningssystemet kan, genom riktade insatser, eftersträva att bryta det traditionella mönstret inom en mycket mansdominerad yrkeskår. Vänsterpartiet håller med om detta.

Av betänkandet framgår att en handledning "Stöd vid rekrytering av brandmän" tagits fram i samarbete mellan berörda instanser. Detta är också ett bra och utvecklande initiativ. Men brandmannayrket har haft en nästan total manlig dominans. Med tanke på erfarenheten av sexuella trakasserier som vunnits och tyvärr ännu finns inom polisen och det militära försvaret är det nödvändigt med utbildning i genuskunskap för att förebygga att dessa problem upprepas inom brandmannayrket.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap föreslår regeringen att riksdagen dels antar förslag till

1. lag om ändring i lagen (1982:821) om transport av farligt gods,
2. lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10),
3. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),

dels godkänner

4. regeringens förslag om mål för politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar (avsnitt 6.1),
5. regeringens förslag att inrätta en ny myndighet med planeringsuppgifter för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap den 1 juli 2002 (avsnitt 8.3),
6. regeringens förslag ifråga om beslutanderätten i frågor om utbildning av personal för kommunal räddningstjänst och sotningsväsende (avsnitt 29.2).

Följdmotioner till proposition 2001/02:10

2001/02:Fö2 av Henrik Landerholm m.fl. (m):

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring att regelsystemet utvecklas och förtydligas vid övergång mellan fredstida påfrestningar och krigsfara, i enlighet med vad som anförs i motionen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om IT-säkerhet.

2001/02:Fö10 av Runar Patriksson och Eva Flyborg (fp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en helhetssyn på samhällets hantering av informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer.
9. Riksdagen begär att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag till en struktur för samhällets hantering av informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer.

2001/02:Fö12 av Berit Jóhannesson m.fl. (v):

9. Riksdagen begär att regeringen återkommer med strategifrågor i samband med de andra IT-frågorna under våren.

Följdmotioner till proposition 2001/02:158

2001/02:Fö18 av Henrik Landerholm m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nationell krishantering.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Krisberedskapsmyndigheten.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om polisverksamhet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om informationssäkerhet.

2001/02:Fö19 av Åke Carnerö m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning om "vardagens hot och risker" bör tillsättas.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram ett konkret och heltäckande förslag över de lag- och regelförändringar som krävs i det nya krishanteringssystemet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör inrätta ett krishanteringsorgan för samordningsuppgifter på nationell nivå.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att analysera vilka resurser som krävs för att länsstyrelserna skall kunna genomföra de uppgifter som åläggs dem genom det nya krishanteringssystemet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Styrelsen för psykologiskt försvar även i fortsättningen bör bedriva forskning inom områdena opinionsanalys, förtroende och trovärdighet samt massmedier.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en kartläggning av behovet av det framtida skyddet och bevakningen av samhällsviktig verksamhet bör göras.
7. Riksdagen begär att regeringen snarast lägger fram förslag till upphandling av ett nationellt radiokommunikationssystem baserat på TETRA-standard.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en bred samverkan mellan länsstyrelse och militärdistrikt måste innehålla de personella resurser som säkerställer en god krishanteringsförmåga längs hela hotskalan.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvalitetskrav angående ledningsgator i samband med nätkoncessioner.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att man bör överväga att inrätta beredskapsstyrkor på central eller regional nivå för att söka förkorta elavbrottstiderna.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fortsatta resurser måste avsättas för att säkerställa sjukhusens reservförsörjning.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en grundläggande analys av de nya hotens konsekvenser för socialtjänsten samt hälso- och sjukvården.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att minimera sårbarheten inom vattenförsörjningen.

2001/02:Fö20 av Runar Patriksson och Eva Flyborg (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regeringens hantering av frågorna kring sårbarhet och säkerhet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt krishanteringsorgan knutet till Regeringskansliet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den nya Krisberedskapsmyndigheten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lägga ned ÖCB, SFP och Statens räddningsverk.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en helhetssyn på samhällets hantering av informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en struktur för samhällets hantering av informationssäkerhet och skydd mot informationsoperationer.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samhällets skydd mot informationsoperationer ges en tydlig organisatorisk inplacering i den nya Krisberedskapsmyndigheten.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett fungerande samarbete med näringslivet rörande IT-säkerhet och skydd mot informationsoperationer.

2001/02:Fö21 av Berit Jóhannesson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att de anslag som hittills anvisats för höjd beredskap också skall kunna användas för insatser som stärker samhällets säkerhet och beredskap samt för internationell verksamhet då detta väsentligen ökar förmågan under hög beredskap.
2. Riksdagen begär att regeringen låter tillse att även andra statliga myndigheter ges finansiellt stöd via det civila försvarets ekonomiska planeringsram till förtroendeskapande och förebyggande civila internationella insatser.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag till huvudmannaskap för Räddningsverkets skolor.
4. Riksdagen begär att regeringen, i samband med budgetpropositionen, lägger fram förslag till organisatorisk lösning i enlighet med Sårbarhets- och säkerhetsutredningens samt utredaren för översyn av huvudmannskapets förslag.
5. Riksdagen begär att regeringen låter genomföra en utredning med syfte att analysera utbildningsbehoven på högskolenivå för samhällets säkerhet och beredskap samt för internationell förebyggande civil krishantering och utforma kursplaner för detta.
6. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en långsiktig finansiering av dessa utbildningsåtgärder inom och för samhällets säkerhet och beredskap.
7. Riksdagen begär att regeringen låter berörd myndighet med riktade åtgärder öka andelen kvinnor och personer med utländsk bakgrund inom brandmannayrket.
8. Riksdagen begär att regeringen låter tillse att berörd myndighet inkluderar genuskunskap i den nya brandmannautbildningen.
9. Riksdagen begär att regeringen uppdrar åt berörd myndighet att kartlägga orsakerna till rekryteringsproblemen men också kartlägga de idéer till lösningar som finns.

2001/02:Fö22 av Hans Stenberg och Birgitta Sellén (s, c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokaliseringen av myndigheter utanför Stockholmsregionen.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:Fö208 av Margareta Cederfelt och Cristina Husmark Pehrsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försvaret skall utveckla sin beredskap avseende IT-säkerhet.

2001/02:Fö217 av Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör verka för att EU-länderna beslutar vilka gemensamma principer som skall gälla i samband med katastrofer.

2001/02:Fö241 av Cinnika Beiming och Ingemar Josefsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att se över informationsberedskapen vid katastrofer för människor med utländsk bakgrund.

2001/02:Fö261 av Torgny Danielsson och Marina Pettersson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en nationell insatsgrupp för psykologiska insatser vid katastrofer.

2001/02:Fö271 av Jan Björkman m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre samordning av räddningsinsatser på nationell nivå.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:821) om transport av farligt gods

Härigenom föreskrivs² i fråga om lagen (1982:821) om transport av farligt gods

dels att 3 a § skall upphöra att gälla,

dels att 10 a § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som bedriver verksamhet där det ingår att utföra transporter enligt denna lag *eller att vara avsändare vid sådana transporter* skall ha en eller flera säkerhetsrådgivare.

Föreslagen lydelse

10 a §³

Den som bedriver verksamhet där det ingår att utföra transporter enligt denna lag skall ha en eller flera säkerhetsrådgivare. *Detsamma gäller den som till någon annan lämnar farligt gods för transport eller som för egen räkning transporterar sådant gods.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.

² Jfr kommissionens direktiv 2001/6/EG av den 29 januari 2001 om anpassning för tredje gången till den tekniska utvecklingen av rådets direktiv 96/49/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om transport av farligt gods på järnväg (EGT L 30, 1.2.2001 s. 42, Celex 301L0006) och kommissionens direktiv 2001/7/EG av den 29 januari 2001 om anpassning för tredje gången till den tekniska utvecklingen av rådets direktiv 94/55/EG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om transport av farligt gods på väg (EGT L 30, 1.2.2001 s. 43, Celex 301L0007).

³ Senaste lydelse 1999:334.

2.2 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Härigenom föreskrivs att i 13 kap. 7 §⁴ plan- och bygglagen (1987:10) orden "Överstyrelsen för civil beredskap" skall bytas ut mot "Krisberedskapsmyndigheten".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.

⁴ Senaste lydelse 1994:852.

2.3 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Härigenom föreskrivs i fråga om hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)⁵ dels att 7 § skall ha följande lydelse, dels att det skall införas en ny paragraf, 32 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Landstinget skall planera sin hälso- och sjukvård med utgångspunkt i befolkningens behov av sådan vård.

Planeringen skall avse även den hälso- och sjukvård som erbjuds av privata och andra vårdgivare.

Föreslagen lydelse

7 §⁶

Landstinget skall planera sin hälso- och sjukvård med utgångspunkt i befolkningens behov av sådan vård.

Planeringen skall avse även den hälso- och sjukvård som erbjuds av privata och andra vårdgivare.

Landstinget skall även planera sin hälso- och sjukvård så att en katastrofmedicinsk beredskap upprätthålls.

32 a §

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får meddela särskilda föreskrifter om hälso- och sjukvården i fredstid om det ur ett nationellt perspektiv finns behov av katastrofmedicinska insatser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.

⁵ Lagen omtryckt 1992:567.

⁶ Senaste lydelse 1995:835.